

TITELSEQUENTIE.**0.A. VERLEDEN,1925JULI DTSL./ EXT. - TUIN HUIS ANNA EN LOTTE
IN KEULEN - DAG**

Onder de titelsequentie: aanstekelijke beelden van twee spelende kleine meisjes in identieke kleding uit de jaren 20. Het zijn ANNA(KLEIN) en LOTTE(KLEIN).

ANNA EN LOTTE
Lieve zusje, dans met mij,
'k Neem uw handjes allebei,

Ze doen een klappelletje, zingen een Nederlands kinderliedje en dansen daarbij, huppelen, doen boksprong, tikkertje, verstoppertje. Beelden uit een zorgeloze tijd.

ANNA EN LOTTE
Eenmaal heen,
Eenmaal weer,
Nu in't rond en
Dan niet meer..!

**0.B. VERLEDEN,1925-JULI DTSL. EXT. - TUIN HUIS ANNA EN LOTTE
IN KEULEN - DAG**

ANNA(KLEIN) en LOTTE(KLEIN) schommelen en wippen. Maken plezier.

STEMMEN ANNA EN LOTTE
Geef mij nu je rechterhand
En wij dansen heel galant
Een, twee, drie, vlug ter been
Vrolijk om elkander heen..!

**0.C. VERLEDEN,1925-JULI DTSL./ INT. - SALON HUIS ANNA EN LOTTE
IN KEULEN - DAG**

Ze zitten met hun vader (VATI) op een bank. Hij heeft een boek van Goethe in zijn handen en helpt zijn dochters hardop te lezen. Liefdevolle aandacht.

**0.D. VERLEDEN,1925-JULI DTSL. INT. - HAL HUIS ANNA EN LOTTE IN
KEULEN - DAG**

Anna houdt uitdagend een geborduurd zakdoekje voor Lotte's gezicht. Er staat een kinderlijke afbeelding op: een boom en twee poppetjes. Ze gooit het in de lucht, Lotte probeert het

te vangen, Anna is haar vóór en rent weg, Lotte gierend van de lach achter zich aan.

0.E. VERLEDEN, 1925-JULI DTSL./ INT. - BADKANER HUIS ANNA EN LOTTE IN KEULEN - DAG

Anna en Lotte zitten in een bad op leeuwenpootjes. Ze zitten doodstil, genietend, met hun oogjes dicht. Bij het bad staat Vati. Hij knijpt een spons uit boven hun hoofdjes. Het water druipt over hun gezichtjes.

Fade out.

Fade in:

1. HEDEN, APRIL, SPA/ EXT. EN INT.- INGANG KUUROORD EN KAMER ANNA - DAG.

Een hand veegt een licht beslagen raam schoon. Er zitten regendruppels aan de buitenkant.
Een taxi stopt beneden voor het gebouw.
De CHAUFFEUR helpt een oude, elegante dame (LOTTE, OUD) eruit.
Een GEÛNIFORMEERDE PORTIER verleent assistentie.
Hij draagt haar koffer naar binnen in het kuuroord-annex-hotel.

Vanachter de gordijnen van één van de ramen van de vele kamers van het hotel kijkt een andere oude dame (ANNA, OUD) toe. Ze blijft half achter het gordijn, alsof ze niet gezien wil worden door Lotte.
Lotte heeft niets in de gaten, kijkt argeloos rond en volgt op haar gemak de portier naar binnen.

Wij blijven bij Anna, die half verscholen achter het gordijn Lotte zo lang mogelijk met haar blik volgt.

Dan sluit ze het gordijn.

2. VERLEDEN, 1926-FEBRUARI DTSL./ INT. - SLAAPKAMER HUIS ANNA EN LOTTE KEULEN - DAG.

ANNA (KLEIN) en LOTTE (KLEIN) liggen omstrengeld, lepeltje-lepeltje, te slapen. Anna ligt achter, haar arm beschermend om haar zusje. Lotte hoest een paar keer in haar slaap. Een lichtblauw dekentje ligt half over ze heen.
Ze slapen onrustig, koortsig bijna.
We horen geluiden, stemmen, uit een andere kamer. Boze ruziegeluiden. Niet te verstaan, maar bedreigend. Af en toe

zien we een schim, rokken, schaduw, iemand bij het bed?
 Onduidelijk of het een droom is of werkelijkheid.
 Soms vangen we een flard op, zien we een silhouet. Ondermeer:

STEM HEINRICH

*...Jullie hebben geen recht. Ik ben een volle neef.
 Vólle neef. Jullie hebben niks geen recht.*

STEM MOEDER

*... Ik ben toch óók familie? Ze zijn beter af bij ons,
 niet om onaardig te zijn, hoor, maar - Zoveel fijne
 dingen, muziek, een groot huis..*

STEM MARTHA

*...Zijn wij niet goed genoeg? Zijn wij niet fijn
 genoeg? Zijn jullie beter?*

STEM PA ROCKANJE

Bij ons hebben ze álle kansen. Laten we eerlijk zijn.

STEM MA

*Toch? Zeg nou zelf. Niet dat jullie mínder zijn, dat
 niet, maar zeg nou zelf..?*

De meisjes kreunen onrustig. Plotseling gaat de deur open.

Dan worden ze ruw opgepakt door volwassenen, die in het donker
 niet goed te onderscheiden zijn. (aanwezig zijn: MARTHA,
 hoogzwanger, HEINRICH, PA en MA ROCKANJE)
 Vanaf nu hoog tempo. Over elkaar buitelandse beelden:

Boze volwassen gezichten onder de zwarte hoeden.
 Handen trekken de kinderen ongeduldig jasjes aan.
 Koffers worden haastig volgepropt met kinderspullen.
 Kinderhaartjes snel en ruw gekamd.
 Er wordt aan de spullen getrokken. Iemand pakt het geborduurde
 zakdoekje (dat we herkennen uit de titelbeelden) van een ander
 af en stopt het in een koffer. Goethe gaat in de andere
 koffer. LOTTE (KLEIN) wordt extreem dik ingepakt, ANNA (KLEIN)
 minder. Direct door naar:

3. VERLEDEN, 1926-FEBRUARI DTSL./ EXT. - KEULEN - DAG.

De knuistjes van ANNA (KLEIN) en LOTTE (KLEIN). Ze houden elkaar
 stevig vast. Lotte hoest af en toe. Ze staan aan de zijkant
 van een groot gat in de aarde. Een vers graf. TWEE DOODGRAVERS
 laten de kist in dat gat zakken. Een nieuwe steen met daarop:
Johannes Bamberg 1894-1926. Direct naast dat graf een ander
 graf, wat ouder, met een steen waarop staat te lezen: *Gretchen
 Bamberg-Gebensleben, vrouw van Johannes Bamberg, 1895- 1923.*

Een PRIESTER voert de bijbehorende rituelen uit.
Achter de priester ruziën HEINRICH en de hoogzwangere MARTHA
ingehouden dóór met PA en MA ROCKANJE. Steelse blikken naar de
kinderen. Heinrich geeft één van de twee koffertjes aan Pa
Rockanje.

HEINRICH

*Jullie kunnen die zieke krijgen. Alléén die zieke.
Laatste woord.*

MARTHA

*En dan zou ik mijn mond maar houden, als ik jullie
was. Dan zou ik maar blij zijn.*

VADER

*Godgeklaagd is het. Gódgeklaagd! Een tweeling. Die
horen toch bij elkaar!*

MOEDER

*Ssst! Ferdinand, alsjeblieft, sst. We doen het zo.
Iedereen een beetje tevreden.*

Hoewel alles op fluistertoon beslecht wordt en buiten
gehoorsafstand van de meisjes, voelen die twee wel degelijk
dat er onheil in de lucht hangt.
Lotte kijkt naar de donkere, zware bomen.
Die beginnen ineens te draaien. Angstig:

LOTTE

Anna...!

Anna slaat haar armpjes om Lotte heen. Ze omknellen elkaar
alsof ze nooit meer los willen laten.

4. VERLEDEN, 1926-FEBRUARI DTSL./ EXT. - KERKHOF IN KEULEN - DAG.

Even later: Op het nu verlaten kerkhof staan VADER, met een
koffer, en MOEDER ROCKANJE aan de ene kant met tegenover hen
HEINRICH met een koffer, en MARTHA met haar dikke buik.
Onheilspellend rustig moment.

ANNA (KLEIN) en LOTTE (KLEIN) staan angstig in het midden,
handjes vast.

De harde werkhands van Martha komt in de nek van Anna terecht.
De behandschoende hand van moeder landt op Lotte's schouder.
Dan worden Lotte en Anna in tegengestelde richting meegenomen.
Anna vecht als een tijgertje.

ANNA

Lós, los! Lotte!!

Ze is te klein om zich los te rukken.
Ook Lotte probeert wanhopig los te komen.

LOTTE
Anna!!

ANNA
Lotte!!

Maar tevergeefs. De afstand tussen hen wordt steeds groter.
En de graven van hun ouders blijven achter.

5. VERLEDEN, 1926-APRIL DTSL./ INT.- GANG BOERDERIJ LIPPE - DAG.

Het boze gezichtje van ANNA (KLEIN). Op haar schouder rust de harde hand van vrouw die haar meegenomen heeft (MARTHA). Ze staan in de deuropening van een oude boerderij. Aan weerszijden naast Anna staan HEINRICH, met de koffer, en MARTHA, hoogzwanger.

Dan maakt Anna zich los uit de ijzeren greep en loopt de donkere gang in.

ANNA (KLEIN)
Waar is Lotte? Ik wil naar Lotte!

6. VERLEDEN, 1926-APRIL NDL. EXT.- TUIN ROCKANJE - DAG.

Nederland, het Gooi.

Aan de rand van een grote tuin staat LOTTE (KLEIN). Dik ingepakt. Rode wangen van de koorts. Ze lijkt somber en klemt het geborduurde zakdoekje stijf in haar hand.
Op haar schouder rust de hand van MA ROCKANJE.

In de tuin wordt door TIMMERLIEDEN een withouten prieeltje op een draaibare as in elkaar gezet.

Naast Lotte en moeder staat PA trots naar het werk te kijken.

VADER
Niet gek hè, Jetje? Draait met de zon mee. Daar kan geen Zwitsers sanatorium tegenop.

Op afstand staan drie jonge meisjes (JET 14, MIES 13, MARIE 12) onafgebroken naar Lotte te staren.
Moeder buigt zich naar Lotte, wijst naar het prieel. Liefjes:

MOEDER

Mooi hè? *Schön*. Mooi.

Geen reactie.

MOEDER

Voor jou. *Für dich*. We gaan Lotje weer helemaal beter maken.

Geen reactie. Moeders stem klinkt steeds zoeter.

MOEDER

Lotje krijgt het maar wát goed in haar nieuwe vaderland.

Lotte staart naar haar begrafenislakschoentjes.

(duitse zin van Lotte weg, mooier als ze niets zegt.)

7. VERLEDEN, 1926-APRIL DTSL/ INT.- STAL BOERDERIJ LIPPE - DAG.

De laarsjes van ANNA (KLEIN) lopen over het smerige erf. Anna wordt op de voet gevolgd door de zwangere MARTHA. Anna draagt een emmer met voer die zichtbaar te zwaar voor haar is. Een donkere stal. Het geluid van VARKENS. De deur naar het erf staat open, een streep licht valt binnen.

Martha duwt Anna naar binnen. Anna loopt aarzelend naar de varkens. Die verdringen zich gillend bij het hek. Anna deinst terug. Martha moet daarom lachen.

Anna durft geen stap meer te doen. Nu wordt Martha ongeduldig.

MARTHA

Links beginnen, daar, in de hoek, met de beer. En niet alles in een keer erin gooien, want dan voer ik jou aan de rest.

ANNA

Wanneer komt Lotte?

MARTHA

Als jij klaar bent.

Anna gooit handenvol voer in de hokken, maar schrikt zó van de opdringerige varkens, dat ze achteruit stapt, haar evenwicht verliest en valt. Ontredderd kijkt ze naar haar kleren. Ruikt aan haar handen. Kreunt van afschuw over de lucht. Krabbelt overeind.

Martha heeft er genoeg van. Terwijl ze naar buiten loopt:

MARTHA

Je zus heeft de tering. Dan weet je het wel.

Anna kijkt haar na, wat zou ze daar mee bedoelen?

8. VERLEDEN, 1926-APRIL NDL./ EXT. - TUIN ROCKANJE - DAG

Het koortsige gezicht van LOTTE (KLEIN). Ze kreunt angstig. De stem van MOEDER. Lief. Een toon alsof ze les geeft aan een dove kleuter.

STEM MOEDER

Kijk, dit is mijn moesje. Die leeft niet meer.

Het universum draait. Bomen en lucht doen een kermisdans. Lotte ligt in het withouten prieeltje, in een bed met kanten kussens. Ze klemt het geborduurde zakdoekje in haar hand. Naast haar, op een stoel, zit MA Rockanje. Ze laat Lotte een familiealbum zien en probeert haar Nederlands te leren.

MOEDER

Net als jouw moesje. En nu ben ik jouw nieuwe moesje.
- Geef mij die zakdoek maar - zeg dan: moesje..

Ze pakt het zakdoekje, maar Lotte klemt het stijf vast.

MOEDER

Geef maar. - Lotje, zeg maar: móes-je..

Maar Lotte laat niet los. Moeder wel.

MOEDER

Ken je die woorden? Móesje. Zákdoek. Dat zijn Nederlandse woorden. Zeg maar.

Lotte kijkt niet en zegt niks.

MOEDER

Lotje moet wel meedoen, anders wordt moesje verdrietig.

Lotte blijft verbeten in de lucht staren.
Het draaien van het universum.
Ineens schiet ze angstig overeind.

LOTTE

Anna..!

Meteen moet ze vreselijk hoesten. Ze stikt bijna. Moeder probeert haar te helpen, maar Lotte duwt haar van zich af.

Uit het grote huis komen VADER en MARIE, MIES en JET op het geluid af. Iedereen blijft op eerbiedige afstand staan kijken hoe Lotte worstelt met lucht en verdriet.

9. VERLEDEN, 1926-MEI DTSL./ INT.- ZOLDER BOERDERIJ LIPPE - NACHT

ANNA (KLEIN) schuifelt door de donkere zolder waar haar matras ligt. Om haar angst te onderdrukken, zingt ze het liedje.

ANNA
Lieve zusje, dans met mij,
'k Neem uw handjes allebei -

Ze klimt van de trap.

10. VERLEDEN, 1926-MEI DTSL./ INT.- GANG BOERDERIJ LIPPE - NACHT

ANNA loopt zo voorzichtig mogelijk door de donkere gang. Ze stoot zich. Kan een kreet niet onderdrukken. Er wordt een deur opengerukt. In een streep licht staat een ziedende MARTHA, dikke buik in nachtjapon. Anna schrikt.

MARTHA
Wat nou weer? Wat? Wat wil je?

Anna recht haar rug en kijkt haar onverschrokken aan.

ANNA
Ik wil in bad.

Martha's mond valt open.
HEINRICH roept slaperig vanuit het bed:

HEINRICH
Wat heeft die kleine?

MARTHA
Ze wil in bad.

ANNA
Ik wil in bad.

11. VERLEDEN, 1926-MEI DTSL./ INT.- KEUKEN BOERDERIJ LIPPE - NACHT.

De keuken is maanverlicht. De deur staat op een kier.
 ANNA (KLEIN) sleept, zachtjes zingend, met een teil.
 Sjouwt een zware ketel van de kachel naar de teil.
 Kiepert het warme water in de teil.
 Vult de ketel opnieuw bij de pomp. Hijgend en zwoegend.

ANNA
 Eenmaal heen,
 Eenmaal weer,
 Nu in't rond en dan niet meer.

Ze ziet niet dat er vanachter de deur gezichten verschijnen.
 MARTHA en HEINRICH gluren in het donker naar dat rare
 eigenwijze nichtje.

ANNA
 Geef mij nu je rechterhand,
 En wij dansen heel galant,

Het ziet er eenzaam uit, dat kleine figuurtje in het donker.

12. VERLEDEN, 1926-MEI NDL/ INT.- SLAAPKAMER LOTTE ROCKANJE - NACHT.

Tegelijkertijd ligt een koortsige bezwete LOTTE (KLEIN) in haar bed, bij een nachtlampje. Ze klemt het zakdoekje nog altijd vast. Héél zachtjes en verward zingt ze.

LOTTE
 - Een, twee, drie, vlug ter been,
 Vrolijk om elkander heen.-

13. VERLEDEN, 1926-MEI DTSL./ INT.- HALLETJE EN STAL BOERDERIJ LIPPE - DAG.

ANNA (KLEIN) zit op de drempel tussen de hal en de stal. Ze schrijft. Voice-over:

STEM ANNA (KLEIN)
Lieve Lotte, wanneer kom jij?

Dan staan daar ineens MARTHA en HEINRICH. Anna kijkt op.

MARTHA
Wat schrijf je?

ANNA
Een brief.

MARTHA
Aan wie?

ANNA
Lotte.

MARTHA
En waar ga je die dan heen sturen?

ANNA
Holland.

MARTHA
Weet je het adres dan?

Anna kijkt haar onzeker aan.

MARTHA
Ze denkt dat wij het weten.

Anna knikt hoopvol.

HEINRICH
Wij weten het ook niet.

MARTHA
Die willen niet dat wij het weten. Bang dat we op de stoep staan. Tsss. Kakken net zo goed schijft.

Onzeker kijkt Anna naar het vel papier. HEINRICH ziet dat en krijgt een beetje medelijden.

HEINRICH
Misschien dat Lotte jónu schrijft.

MARTHA
Als ze nog leeft.

Anna zit roerloos en staart naar het vel papier.

14. VERLEDEN, 1926-MEI NDL./ EXT.- TUIN ROCKANJE - DAG.

Een kinderhand (LOTTE, KLEIN) schrijft op zachtgeel postpapier met paarse viooltjes. Voice-over, in het Duits:

STEM LOTTE
'Lieve Anna...'

Lotte ligt in haar prieeltje. Ze schrijft op een bedtafeltje.

Op de achtergrond komt MA uit het grote huis door de tuin naar Lotte toelopen, een dienblad met eten in haar handen.

STEM LOTTE

'Morgen ga ik met de trein naar jou toe. Morgen ben ik weer bij jou.'

Moeder is bij haar bed. Lotte stopt met schrijven en verstart.

MOEDER

Lotje raadt nooit wat moeder hier voor lekkers heeft.

Lotte reageert niet. Moeder buigt zich over het briefpapier en leest. Moet even bedenken hoe ze daar op gaat reageren.

MOEDER

Dat is goed. Schrijf jij je zusje maar een mooie brief... Straks. Na het eten.

Ze pakt het vel papier weg en zet een bord met eten voor Lotte neer. Een bord dikke havermoutpap.
Lotte kijkt ernaar, maar verroert geen vin.

15. VERLEDEN, 1926-MEI NDL./ INT.- HUISKAMER ROCKANJE - DAG.

Het gezicht van VADER. Hij zit met gesloten ogen te luisteren naar een klassiek duet.

Door het grote raam is in de tuin het prieeltje met LOTTE (KLEIN) te zien.

STEM MOEDER

We moeten nú iets beslissen.

Vader zit naast een grammofoon. MOEDER staat bij hem, brief in de hand. Lichtgeel met paarse viooltjes.

Hij pakt de brief, leest hem, terwijl moeder de plaat stopzet.

MOEDER

De vlekjes op haar longen zijn bijna weg - als dat kind ergens ziek van is, is het van heimwee. Wat doen we? Sturen?

VADER

En dan?

Moeder weet het niet.

VADER

Dan wil ze er naar toe als ze beter is. En dan houden ze haar.

MOEDER
Ik kan het niet meer aanzien.

Vader trekt haar naar zich toe.

VADER
Het zijn barbaren, Jetje. Domme boeren.

MOEDER
Ik doe zó mijn best...

VADER
Geen boeken, geen muziek... niets.

MOEDER
... En onze meisjes ook.

VADER
Domme, katholieke boeren. Wil je dat ze daar opgroeit?

Moeder zucht. Vader staat op en loopt met de brief naar een kast. Daar pakt hij, van een hoge plank, een blikken trommel.

VADER
Ze moet Anna vergeten. Geloof me, Jetje. Voor haar eigen bestwil.

De paarse viooltjes verdwijnen in de trommel.

Een paar maanden later.

16. VERLEDEN, 1926-JULI DTSL./ EXT.- ERF BOERDERIJ LIPPE - DAG.

Zoemende vlieg. De ademhaling van de MARTHA. ANNA (KLEIN) masseert, met gezonde tegenzin, de voeten van Martha, die -pas bevallen- genietend in een stoel ligt. Naast haar staat een sober wiegje. (*De baby is niet te zien*).

ANNA
Waarom komt er geen brief?

MARTHA
Steviger, ja.

ANNA
Nee.

Ze doet niks meer. Martha komt chagrijnig overeind.

MARTHA
Omdat er geen brief komt!

ANNA
Waarom niet?

MARTHA
Dat zal ik je vertellen. Kom.

Ze gaat er weer voor liggen. Anna blijft koppig.

ANNA
Nee.

Nu wordt Martha echt pissig. Vanuit liggende positie, vilein:

MARTHA
Die Lotte, die wil niks meer met jou te maken hebben.
Die vindt dat jij stinkt. Naar schijt. Die vindt jou
dom en vies.

Anna laat dit verbijsterende nieuws tot zich doordringen.

MARTHA
En ze is dood.

Anna duwt de voeten van Martha van haar schoot en rent het erf af.

17. VERLEDEN, 1926-JULI DTSL./ EXT.- OMGEVING LIPPE - DAG.

ANNA (KLEIN) rent door de weilanden. Ze huilt, ziet niet waar ze rent, struikelt, krabbelt op, rent door.

18. VERLEDEN, 1926-JULI ND.L./ EXT.- TUIN ROCKANJE - DAG.

Het kussen op de rustbank van Lotte bolt op.
LOTTE (KLEIN) doolt in haar nachtmerrieslaap door de tuin.
Haar ogen open. Paniek en verdriet.

19. VERLEDEN, 1926-JULI DTSL./ EXT.- BRUG BIJ LIPPE - DAG.

Een Mariabeeld. De moeder kijkt devoot naar het kind.
ANNA (KLEIN) staat met een betraand gezicht uit te hijgen bij een klein Mariakapelletje, vlakbij de brug over de rivier de Lippe. Er staat een bos donkerrode pioenrozen in een vaas aan de voet van het beeld. Anna kijkt naar het beeld.

20. VERVALLEN**21. VERLEDEN,1926-JULI NDL. EXT.- TUIN ROCKANJE - DAG.**

LOTTE (KLEIN) loopt, verward van de koorts, door de tuin.

Ze nadert de sloot die aan de rand van de tuin ligt.
Ze stopt niet en stapt zonder het te merken op dicht kroos.
Meteen gaat ze kopje onder.

22. VERLEDEN,1926-JULI DTSL. EXT.- BRUG BIJ LIPPE - DAG.

ANNA (KLEIN) kijkt naar het Mariabeeld.
In een opwelling rukt ze de bloemen uit de vaas.
Ze rent ermee naar de rivier.
Met nijldige bewegingen smijt ze de bloemen één voor één in de Lippe.
Ze gooit de laatste pioenroos in de rivier.
Ze kijkt de bloem na, boos en ontredderd.
Dan lijkt ze iets te zien in de verte in de rivier, vergeet te huilen.
Grote ogen van verbazing.
ANNA(KLEIN) kijkt gebiologeerd naar iets ver weg in de rivier.
Midden in de rivier staat LOTTE (KLEIN). Met een lachend gezicht pakt ze één voor één de pioenrozen uit het water.
Ze heeft al een grote, druipende bos in haar armen.
Anna straalt.
Ze begint te lopen, de brug af, naar de oever van de rivier.
Houdt steeds haar zusje in het oog.

23. VERLEDEN,1926-JULI NDL./ - ONDER WATER - DAG.

Watergeluiden.
LOTTE(KLEIN) is onder water. Het is daar prettig, tintelend mooi en groen, met prachtig licht.
ANNA(KLEIN) is daar ook. Ze pakt Lotte's hand vast. Ze glimlachen naar elkaar. Eindelijk is alles goed. Ze zien eruit zoals in de titelsequentie.

24. VERLEDEN,1926-JULI DTSL. EXT.- BRUG BIJ LIPPE - DAG.

ANNA (KLEIN) staat tot haar knieën in het water aan de oever van de Lippe.
Ze speurt de rivier af, maar Lotte is weg.
Onzeker staat ze daar. Ze kan zich maar nét in evenwicht houden.

25. VERLEDEN, 1926-JULI NDL./ INT.- HUISKAMER ROCKANJE - DAG.

LOTTE (KLEIN) ligt op de bank in de huiskamer. Ze ziet er akelig bleek uit.

VADER is druipnat. Heeft haar net mond-op-mondbeademing gegeven. MOEDER kijkt angstig toe en wrijft Lotte's hand. Dan doet Lotte haar ogen open.

STEM VADER
Ze komt bij.

Lotte krijgt een vreselijke hoestbui. Ze stikt bijna.

MOEDER
Wat laat je ons toch schrikken, meisje!

Lotte kijkt verwilderd om zich heen. Dan ziet ze JET, MARIE en MIES. Ze begrijpt nu waar ze is. Ze slaat de hand van moeder wild van zich af en ziet de gekwetste blik niet.

26. VERLEDEN, 1926-JULI NDL./ INT.- SLAAPKAMER LOTTE ROCKANJE - NACHT.

LOTTE (KLEIN) zit overstuur rechtop in haar bed in het mooie slaapkamertje onder de hanenbalken. Ze gilt en huilt. Klemt het geborduurde zakdoekje in haar hand.

LOTTE
Anna! Anna!

MA ROCKANJE komt binnen, gaat snel naar Lotte toe.

MA
Meiske toch...

Ze kijkt naar dat zielige hoopje ellende en slaat, in een impuls, haar armen om Lotte heen.
Trekt haar dicht tegen zich aan.
Wonder boven wonder laat Lotte het gebeuren.
Zo zitten ze daar, zachtjes wiegend.

MOEDER
Moet je zo om Anna roepen?

Snikkend knikt Lotte van ja.
Reactie Moeder. 't Kind verstaat Nederlands.

MOEDER
Zal ik je wat vertellen over Anna?

Lotte knikt. Ademt met horten en stoten.

MOEDER

Je verstaat me goed, hè, klein, slim vrouwtje...

Het snikken neemt langzaam af. Een verhaaltje:

MOEDER

Anna woont bij de barbaren -dat zijn heel domme mensen - die hebben geen postpapier. Daarom komt er nooit een brief. Maar dat geeft niet -

Stilte. Lotte luistert.

MOEDER

--Want Anna is heel gelukkig bij de barbaren. Ze vindt het daar fijn... met allemaal dieren... En ze wil dat Lotje het ook fijn heeft. Anna wil niet dat haar zusje huilt.

Lotte kijkt naar haar.

MOEDER

Dus Lotte mag niet meer huilen. We zijn toch dappere, verstandige mensen?

Een laatste snik. Moeder knuffelt haar bijna dood.

MOEDER

Ik zal zo'n lieve moeder voor je zijn... We zullen het zo heerlijk hebben.

Lotte is doodmoe, gaapt.

Moeder stopt haar onder.

MOEDER

Maar nu ga je slapen.

Ze aait Lotte over haar hoofd. Lotte slaapt al bijna weer. Moeder trekt, héél voorzichtig, het geborduurde zakdoekje uit Lotte's hand.

Ze kust Lotte op haar haar. Fluistert:

MOEDER

Slaap lekker.

Ze staat op, loopt naar de deur. Een zacht stemmetje vanuit het bed:

LOTTE

Slaap lekker.

Een glimp van triomf op het gezicht van moeder. Ze doet het licht uit. En de deur achter zich dicht.
Stilte. Dan in het donker een zacht stemmetje in het Duits:

LOTTE
Schlaf wohl, Anna.

27. VERLEDEN, 1926-JULI DTSL./ INT. - ZOLDER BOERDERIJ LIPPE - NACHT.

De maan bestrijkt de enge zolder, waar ANNA (KLEIN) op haar stromatras zachtjes ligt te snikken. Ze heeft een fotootje van Lotte en zichzelf in gelukkiger dagen in haar hand.

Maanden later.

28. VERLEDEN, 1927-FEBR. DTSL./ EXT. EN INT.- ERF EN GANG BOERDERIJ LIPPE- DAG.

ANNA (KLEIN) voert de kippen. Het ziet er al tamelijk geroutineerd uit. Bij de voordeur praat PASTOOR JACOBSMEYER met MARTHA, die een BABY VAN EEN HALF JAAR op de arm heeft. Jacobsmeyer ziet Anna. Haar armoedige kleding, haar bleke gezichtje.

JACOBSMEYER
Krijgt ze wel melk?

MARTHA
Melk is voor de verkoop.

Anna stopt met voeren en gaat de varkensstal in.

JACOBSMEYER
U zou wat extra hemden voor haar kunnen kopen, Frau Lebensgeben.

MARTHA
Ja.

JACOBSMEYER
U moet bedenken, zij is ook een kind van God. En waarom zie ik haar niet op school?

Martha buigt zich naar de pastoor en fluistert hem iets in het oor.

JACOBSMEYER

Meent u dat? Vreemd, die indruk maakt ze helemaal niet op mij. Ze lijkt me eerder erg slim.

Anna staat in de gang. Is kennelijk binnendoor gelopen. Ze loopt naar de twee volwassenen. Die kijken naar haar.

JACOBSMEYER

Anna.

MARTHA

Wat is er?

Zonder iets te zeggen reikt Anna naar de catechismus die de pastoor in zijn hand heeft. Verbaasd geeft hij haar het boek. Ze slaat het open en begint hardop te lezen. Zonder haperen.

ANNA

'De genade van bijstand is een bovennatuurlijke hulp, waardoor God ons verstand verlicht en onze wil beweegt en versterkt om het kwade te laten en het goede te doen.'

Martha en de pastoor staan stomverbaasd te luisteren. Abrupt stopt Anna. Ze slaat het boek dicht en kijkt de pastoor aan.

ANNA

Ik wil naar school.

29. VERLEDEN, 1927-FEBR. DTSL./ INT.- KEUKEN BOERDERIJ LIPPE - NACHT.

ANNA (KLEIN) staat in de keuken de ZUIGELING te wiegen. Ze hoort vaag dat er in de kamer over haar gefluisterd wordt.

30. VERLEDEN, 1927-FEBR. DTSL./ INT.- HUISKAMER BOERDERIJ LIPPE - NACHT.

MARTHA staat met HEINRICH te smoezen in de kamer.

HEINRICH

Zwakzinnig... is dat niet een beetje --

MARTHA

Dat kunnen we toch zeggen? Dat kan toch? Wanneer moeten we weer naar de voogdijraad?

HEINRICH

Ach Martha - Laat dat kind toch naar school gaan.

MARTHA

*Oja? Ze eet van ons. Ze drinkt van ons... Heinrich?
Dat is toch zo? Daar mag ze toch best iets voor doen?*

HEINRICH

We krijgen vijfendertig mark wezenrente per maand.

MARTHA

En dan hoeft ze verder niks te doen?

Anna gaat in de deuropening staan. De twee zien haar niet.

HEINRICH

Ik zeg ook niet dat het genoeg is.

ANNA

Ik wil naar school.

Betrapt draaien ze zich om.

ANNA

Ik wil naar school.

MARTHA

Sta je ons af te luisteren? In ons eigen huis?

Anna schrikt. Schudt van nee.

Martha windt zich op. Ze loopt op Anna af.

MARTHA

*Sta jij stiekem te loeren? Is dát je dank? Terwijl
wij voor jou zorgen? Jou eten en drinken geven? Ga
jij ons begluren in ons eigen huis?*

Anna kijkt haar verschrikt aan.

MARTHA

*'Ik wil naar school'! En dan? Moeten wij al het werk
alleen doen? Hoef jij alleen nog maar uit te vreten?
Is dát dankbaarheid? Is dat jouw dankbaarheid?*

Martha grijpt Anna bij haar armen en rammelt haar door elkaar.

MARTHA

Mij een beetje voor gek zetten bij mijnheer pastoor!

Ze geeft Anna een harde klap.

Heinrich verdwijnt schielijk de kamer uit.

31. VERLEDEN, 1927-FEBR. NDL./ EXT.- STRAAT BIJ HUIS ROCKANJE - DAG.

LOTTE (KLEIN) en haar stiefzusjes MIES, MARIE en JET zwaaien naar MA, die in de deuropening staat. In ganzenpas lopen de meisjes warm ingepakt op weg naar school, schooltasjes braaf aan de hand. Er ligt sneeuw.

Het ernstige gezichtje van Lotte terwijl ze dapper voortstapt. Op weg naar haar nieuwe leven.

32. HEDEN, APRIL. SPA/ INT.- GROTE BADRUIMTE IN KUUROORD - DAG

Het gezicht van LOTTE (OUD), met gesloten ogen. Ze ligt in een veenturfbad en is in slaap gevallen.

Rust en stilte in een grote badruimte. Er staan enkele baden die van elkaar gescheiden zijn door houten schotten en gordijnen.

In het gedeelte naast Lotte klinkt ineens héél zacht het oude kinderliedje over de dansende zusjes.

STEM ANNA OUD
 Lieve zusje dans met mij
 'k Neem uw handjes allebei,
 Eenmaal heen, Eenmaal weer,
 Nu in't rond en dan niet meer...

De camera beweegt langs de gesloten gordijnen tot bij het hokje van Lotte.

STEM ANNA OUD
 Geef mij nu je rechterhand,
 En wij dansen heel galant,
 Een, twee, drie, vlug ter been,
 Vrolijk, om elkander heen.

Lotte opent haar ogen.
 Ze komt iets overeind, luistert.

Dan houdt Anna op met zingen.
 Lotte doet haar ogen weer dicht. Zakt weer diep in de modder.

33. HEDEN, APRIL. SPA/ INT.- GROTE BADRUIMTE IN KUUROORD - DAG

Even later. LOTTE (OUD), slaapt bijna, heeft niet gemerkt dat ANNA (OUD) in haar gedeelte is gekomen. Anna, in badjas, staat doodstil vlak bij het bad van Lotte. Ze probeert onhoorbaar te ademen.

Ze buigt langzaam iets voorover en brengt haar gezicht dichterbij dat van haar zus. Kijkt gefascineerd.

Dan sluipt ze op zachte slippertjes de badruimte uit. Lotte heeft niks gemerkt.

34. HEDEN, APRIL. SPA /INT.- RUSTZAAL KUUROORD - DAG

Wat later. ANNA(OLD) staat, opnieuw in badjas, aarzelend in de deur van de rustzaal. Gedempt licht, twee rijen bedden. Her en der rustende GASTEN, in identieke badjassen.

LOTTE (OLD), ook weer in badjas, ligt op één van de bedden. Ze praat met de KUUROORDDAME, die bij haar bed staat.

Anna gaat langzaam maar doelbewust op hen af. Als ze dichterbij komt, vangen we op:

LOTTE
Ik speel geen piano meer.

Lotte heft haar hand. De vingers bewegen stram.

KUUROORDDAME
Allebei uw handen?

LOTTE
Alleen rechts. Arm én hand. In de keuken heb ik alles laag. Dat soort dingen... Maar verder, ach.

Anna gaat op het bed naast Lotte liggen. Lotte knikt vriendelijk, geeft geen blijk van herkenning.

LOTTE
In de tuin werken was altijd een grote hobby. Nou ja. Nu komt mijn kleinzoon voor me spitten, dat is ook wel zo genoeglijk.

De kuuroorddame moet door. Professionele glimlach:

KUUROORDDAME
We moeten er altijd het beste van maken.

Lotte heeft hier even geen antwoord op.

KUUROORDDAME
Ik zie u morgen.

Weg is ze. Stilte.
Het gespannen gezicht van Anna.

Lotte gaat verliggen, ligt nu met haar gezicht naar Anna gewend.

Ze kijken elkaar recht aan. Lotte glimlacht vriendelijk en doet haar ogen dicht. Ze heeft Anna weer niet herkend. Stilte. Anna verzamelt al haar moed.

ANNA

Wat heeft u?

Ze spreekt moeizaam, maar foutloos Nederlands met een sterk Duits accent. Lotte doet haar ogen weer open.

ANNA

Artrose?

LOTTE

Ja.

Anna kan haar ontroering nauwelijks de baas.

ANNA

Dat heb ik ook! Dat is toch iets! Dat heb ik ook!

Sommige gasten kijken verstoord op.

Lotte weet niet wat ze er van denken moet. Is wel nieuwsgierig, ook vanwege dat Duitse accent.

ANNA

Het zit bij ons in de familie.

LOTTE

Bij mij niet.

Ze heeft geen zin in een gesprek over ziektes.

ANNA

Tóch.

Lotte kijkt haar verbaasd aan.

Ze richt zich wat op om Anna beter te bekijken.

ANNA

Toch wel, Lottchen.

Ineens weet Lotte wie daar zit. Redeloze paniek bevangt haar. Ze komt overeind.

LOTTE

Anna.

ANNA
Ja..!

Ze komt ook overeind, maar Lotte staat al naast haar bed. Ze schudt nee en loopt zo snel als ze kan de zaal uit. Anna staat ook naast haar bed, vertwijfeld. Er wordt - sst! - om stilte gevraagd. Plotseling grijpt Anna met een van pijn vertrokken gezicht naar haar borst. Ze ademt benauwd. Close gezicht Anna.

Verleden. Tien jaar later. Jaren dertig.

35. VERLEDEN, 1936-MEI. DTSL./ INT. - HALLETJE BOERDERIJ LIPPE - DAG.

In een gebarsten scheerspiegel (van oom Heinrich) het aantrekkelijke, natte gezicht van de zestienjarige ANNA (JONG). Anna ziet er moe uit en is armoedig gekleed. Achter haar staat MARTHA. Tien jaar ouder, lelijk en voor de zoveelste keer zwanger. Een PEUTER op de arm, een KLEUTER aan haar rok, een TIENJARIGE in de buurt. Ze kijkt naar Anna, die haar gezicht afdroogt.

MARTHA
*Waarom kijk je in de spiegel? Je vader had de tering.
En je zus. En je moeder had kanker.*

ANNA
Maar ik leef nog.

Ze loopt langs Martha de keuken uit.

36. VERLEDEN, 1936-MEI. DTSL./ INT.- VARKENSSTAL BOERDERIJ LIPPE - DAG.

ANNA (JONG) spreidt stro over de mest van de VARKENS. HEINRICH, ook tien jaar ouder geworden, werkt vlak bij haar. Hij glimlacht als hij zijn mooie sterke nicht bezig ziet.

HEINRICH
De boer die met jou trouwt - (is een geluksvogel)

ANNA
Die bestaat niet.

HEINRICH
O nee?

ANNA

Ik trouw niet met een boer, ik word geen boerin.

Zin weg. I.p.daarvan:

Heinrich kijkt naar Anna.

ANNA

(eerste deel weg) Ik wil naar het gymnasium. Dat wil ik.

(rest tekst weg en daaropvolgende regieaanwijzing weg. Door met:)

MARTHA komt binnen, met de PEUTER en de KLEUTER.
Ze heeft gezien hoe Heinrich naar Anna keek.

MARTHA

Anna!

Anna kijkt op. Martha verzint ter plekke:

MARTHA

De as van de hooiwagen... Ik moet weten wanneer die klaar is. Dus als jij nu naar de smid gaat, dan kan je dat vragen.

HEINRICH

We zijn bezig.

Martha wijst op de kinderen en haar dikke buik.

MARTHA

Moet ik zelf gaan soms?

Anna zet haar hooivork tegen de muur, steekt haar hand uit naar de KLEUTER en wurmt zich, met het kind, voor de tweede keer langs de vijandige blikken van haar tante.

37. VERLEDEN, 1936-MEI. DTSL./ EXT.- BRUG BIJ LIPPE - DAG.

ANNA (JONG) loopt met de KLEUTER op de brug over de Lippe. TWEE JONGETJES in het uniform van de Hitlerjugend plaatsen een bord met een verkiezingsaffiche van de NSDAP. Tegen het Bolsjewisme! Maar Anna heeft er geen oog voor, ze zingt een liedje met het kind. Haar Nederlands klinkt erg Duits.

ANNA

*Lieve zusje, dans met mij
'k Neem uw handjes allebei,
Eenmaal heen, Eenmaal weer,
Nu in't rond en dan niet meer -*

Ze loopt langs het Mariakapelletje. Ze slaat vroom een kruis.
Loopt door.
Aan de overkant staat PASTOOR JACOBSMEYER. Hij zwaait naar
Anna. Maar ze is diep in gedachten en ziet hem niet.

38. VERLEDEN, 1936-MEI. DTSL./ INT.- WERKPLAATS BERND - DAG.

ANNA (JONG) staat met de KLEUTER in de deuropening van een
grote smederij. In het midden van de werkplaats staat een
jonge smid (BERND) een paard te beslaan. Hij wordt
geassisteerd door een JONGETJE.

ANNA
Bitte... Of de hooiwagen al klaar is.

Hij kijkt niet op of om. Ze probeert het luider:

ANNA
De as. Van onze hooiwagen... Is die klaar?

Nu kijkt hij op. Effen:

BERND
Nog niet.

Hij werkt verder, negeert haar. Anna draalt, kijkt rond in de
werkplaats. Op een werktafel ligt een opengeslagen krant. Anna
buigt zich over de kolommen en begint staande te lezen.

*Adolf Hitler. Getergde blik, gebalde vuist. Hakenkruisvlag er
achter. Een foto in een krant. (NB: Hij is nog geen kanselier)*
Geluiden van een paard dat beslagen wordt.

ANNA (JONG) leest ingespannen. BERND is bijna klaar met 't
paard. Het JOCH helpt, de KLEUTER kijkt toe.
Bernd draait zich naar Anna.

BERND
Wat doe je?

Anna houdt de krant op en wijst naar de foto.

ANNA
Het lijkt of hij wil gaan vechten.

Ze doet de vuist van Hitler na. Trekt zo'n gezicht.
Bernd komt overeind.

BERND

Dat wil hij ook.

Hij loopt naar Anna. Enthousiast:

BERND

Vechten voor ons. Voor ons allemaal. Tegen de werkeloosheid en tegen de armoede.

Hij gaat op de werktafel zitten. Geheimzinnig:

BERND

Die man heeft grote plannen met ons.

Nieuwsgierig kijkt Anna naar hem op. Dat wil ze wel es horen.

39. VERLEDEN, 1936-MEI. DTSL./ INT.- HUISKAMER BOERDERIJ LIPPE
- DAG.

HEINRICH en ANNA (JONG) eten aan tafel.

Anna, de krant in de hand, doet enthousiast haar verhaal tegen HEINRICH.

ANNA

Wij zijn de éérste stand, wist je dat? De boeren zijn de Eerste Stand. Als het hem lukt, dan wordt álles beter. Dan kan jij een knecht nemen en dan kan ik naar school.

Heinrich kijkt argwanend op de voorpagina van de krant. De 'Völkische Beobachter'.

HEINRICH

Van wie heb je die krant?

ANNA

Bernd Möller. Die heeft me alles verteld.

HEINRICH

Bernd Möller is een idioot. Wij zijn katholiek.

ANNA

Adolf Hitler gaat voor ons vechten. Jij een knecht, ik naar school...

HEINRICH

Ik verbied je om met die jongen om te gaan.

ANNA

...Ik wil naar het gymnasium.

Ze stokt, kijkt hem stomverbaasd aan. Ziet zijn woede.

ANNA
Waarom?

HEINRICH
Laat ik jou nooit meer in de buurt van die jongen aantreffen! Zó doen ze dat dus!

Hij scheurt de krant aan stukken.

ANNA
Maar waarom? Wat is er?

HEINRICH
Jonge mensen ronselen! Domme jongens, meelopers. Zó doen ze dat dus! Jóngens! Nooit meer, hoor je, nooit meer! Als ik jou in de buurt van die ezel zie..!

De deur gaat open. De zwangere MARTHA, in nachtkleding.

40. VERLEDEN, 1936-MEI. DTSL./ INT.- WERKPLAATS BERND - DAG.

ANNA(JONG) zit met één bil op de werkbank. Vlak naast haar zit BERND.

BERND
Je moet ze gewoon laten praten, brave boeren. Je oom is een brave boer.

In de werkplaats scharrelt het JONGETJE. Anna kijkt voortdurend naar de deur, want ze mag hier niet zijn.

BERND
Gehoorzame katholieken... Ze wéten niet beter. Net dieren die te lang in een kooi hebben geleefd: als je het hok openzet blijven ze zitten.

ANNA
Ja!

BERND
Wat heeft de kerk ooit gedaan? Wil jij je hele leven naar mest stinken en met honger naar bed gaan? In viezigheid wonen? Kou lijden?

ANNA
Ik niet. Ik wil naar het gymnasium. (staat op) Ik ga. Ze weten niet waar ik ben.

Hij pakt haar hand. Anna kijkt schichtig naar de deur

BERND

Wij gaan het anders doen.

Ze knikt: anders, dat wil ze wel. Hij probeert haar weer naar zich toe te trekken. Ze lacht verlegen en maakt haar hand los.

BERND

Meer vrouwen zoals jij, dan kwam het nieuwe Duitsland zó van de grond.

Ze zwaait vrolijk en rent de werkplaats uit.

41. VERLEDEN, 1936-MEI. NDL./ INT.- HUISKAMER ROCKANJE - DAG.

De handen van een jonge vrouw spelen piano.
Er schuift een leuke jongen (DAVID) naast LOTTE (JONG) die verlegen piano speelt en daarbij zingt. Schumann.
Lotte is een mooi, elegant meisje geworden.

LOTTE

'Er, der Herrlichste von Allen, wie so milde, wie so gut!...'

STEM MOEDER

Onze Lot is al twee keer op de radio geweest. En dat greep me zo aan! Met het bakvissenkoor. Iets uit een cantate van Bach... wat was het alweer, Ferdinand? Práchtig.

Alleen Lotte en David in beeld. Af en toe een flits van iemand die langs de piano loopt. De indruk van meer mensen.
David kan zijn ogen niet van Lotte afhouden.

STEM VADER

'Brich an, o schönes Morgenlicht'. Uit de Weihnachts'. Ik heb 'm op de plaat. Twee keer zelfs, onder Mengelberg en onder Furtwängler, met het Berliner. Ik heb heel veel Bach hier... Beethoven, Wagner... Heeft u een grammofoon?

Lotte kijkt even naar David. Commentaar in haar ogen. Vader is een opschepper. De stem van een man (MIJNHEER DE VRIES)

STEM MIJNHEER DE VRIES

Wagner, dat was toch een antisemiet?

STEM VADER

Het is ook niet allemaal even mooi, wat hij gemaakt heeft. Soms is het me iets te Teutoons.

David slaat wat toetsen aan, speelt even mee. Lotte houdt op met spelen, kijkt dodelijk verlegen voor zich uit.

DAVID
Dóór.

Ze speelt en zingt verlegen door. Hij kijkt verstolen naar haar. Slaat af en toe de bladzijden van haar muziekboek om.

STEM VADER
Muziek overstijgt politiek. Dat vind ik.

Op de achtergrond hebben VADER en MOEDER (allebei tien jaar ouder) gasten op de thee. Een joods echtpaar, MIJNHEER DE VRIES en MEVROUW DE VRIES. Hun zonen BRAM en DAVID. MIES, JET en MARIE, ook tien jaar ouder, hangen er omheen.

LOTTE
'Holde Lippen, klares Auge, heller Sinn und fester Muth...'

David laat zich, als grap, de tekst aanleunen, alsof het over hem gaat. Lotte durft hem niet aan te kijken. Op de achtergrond gaat het gesprek door, niet verstaanbaar.

LOTTE
(zingt) So, wie dort in blauer Tiefe, hell und herrlich, jener Stern, also Er an meinem Himmel, hell und herrlich, her und fern...'

David laat zich de tekst zó zichtbaar aanleunen, dat Lotte in de lach schiet.

LOTTE
Ik heb het niet over jou, hoor.

DAVID
Zingen, zingen... De goddelijke Schumann.

Ineens neemt hij het spelen van haar over - hij doet dat veel beter dan zij. Ze luistert vol verbazing. Hij grijnst.

DAVID
Derde jaar conservatorium. Ik speel beroerd. Toe dan.
(zingt) "Er, der Herrlichste von Allen..."

Lotte moet lachen, ze kan niet zingen. David speelt door.

DAVID
Je hebt een mooie stem. Kom je ook op het conservatorium?

LOTTE
Ik ga Duits studeren.

DAVID
Zonde... Waarom?

Ma, met schaal koekjes, nadert de piano. Dit verwacht Lotte.

DAVID
Waarom Duits?

Slapjes:

LOTTE
Ik vind Duits een mooie taal.

David knikt. En buigt zich naar haar over. Zacht:

DAVID
Ben jij van de melkboer?

Lotte kijkt hem aan. Ma staat nog steeds vlakbij.

DAVID
Jij lijkt niet op je zussen. Maar dan ook totaál niet.

Lotte kijkt naar Ma. Die offreert ze kordaat een koekje.

MA
Toch zijn het zusjes, hoor. Stel je voor.

Ze gaat terug naar het gezelschap. David speelt door. Zacht:

DAVID
Jij bent veel mooier.

Lotte zingt, doodverlegen.
Je ziet die twee verliefd worden.
Op de achtergrond het gesprek in de kamer.

MENEER DE VRIES
Onbegrijpelijk dat deze Hitler- deze vuilspuiter -
zoveel overwinningen boekt.

MA

Duitsland, Duitsland, Duitsland. Elke dag staan de kranten er vol mee. Ik ben het wel eens beu. En dan de radio.

MEVROUW DE VRIES

Onze Bram is net terug uit Duitsland.

Lotte stopt met zingen, kijkt naar Bram.
Iedereen kijkt naar Bram. Behalve David, die speelt.

MOEDER

O ja?

BRAM

Ja.

Hij zwijgt. David buigt zich, al spelend, naar Lotte. Zacht:

DAVID

Een rasverteller, mijn broer.

Lotte onderdrukt een lach.

MEVROUW DE VRIES

Er werd gezegd dat je voor een goede opleiding als vioolbouwer in Duitsland moest zijn. Dat werd gezegd!

MOEDER

En?

MEVROUW DE VRIES

Na veertien dagen was hij alweer terug, helemaal aangeslagen...

MOEDER

Waarom?

BRAM

Ach.

MEVROUW DE VRIES

Vertel dan.

Hij aarzelt, haalt z'n schouders op.

BRAM

Het is gewoon niet zo makkelijk om daar geplaatst te worden.

Meer komt er niet.

David grijnst naar Lotte, terwijl hij doorspeelt. Zacht:

DAVID

Uren kan ik naar hem luisteren.

Lotte schiet in de lach. Beheerst zich.

MEVROUW DE VRIES

Voor joden, bedoelt hij. Hij werd overal met de nek aangekeken. Wij zijn daar niet meer welkom.

Ad lib reacties van ongeloof en afkeuring. Lotte zwijgt.

VADER

Ach... Je moet die nazi's ook weer niet té serieus nemen, hoor.

Het gesprek gaat op de achtergrond verder. Het gezicht van Lotte. Verwarring.

42. VERLEDEN, 1936-JUNI. DTSL./ EXT.- ERF BOERDERIJ LIPPE - DAG.

ANNA (JONG) en HEINRICH zijn bezig het hooi van een kar naar de hooizolder te verplaatsen. Anna is mooi, haar blote benen onder haar rok, alles. Zij en Heinrich werken heel dicht bij elkaar in een saamhorig tempo.

HEINRICH

..Het gaat ons niets aan, het is allemaal politiek. Ze hebben met z'n allen de Anti-Christ gekozen. Hij wil de kloosters en de kerken sluiten, laten we bidden dat het nooit zover komt...

ANNA

Anti-Christ?

HEINRICH

Adolf Hitler.

Het JONGETJE van de werkplaats gluurt om de hoek van het erf. Anna ziet het jongetje. Kijkt naar Heinrich, die niets opmerkt.

HEINRICH

Laten we bidden dat hij zijn zin niet krijgt.

Anna doet alsof ze iets te drinken gaat halen.

Ze loopt richting jongetje en verdwijnt uit het zicht van Heinrich.

JONGETJE

Bij de Mariakapel. Vanavond om halfnegen.

Anna legt haar vinger tegen haar mond: Ssst.

43. VERLEDEN, 1936-JUNI. DTSL./ EXT.- BRUG BIJ LIPPE - DAG, VROEGE AVOND

Het is schemerig. ANNA (JONG) staat bij de Mariakapel. Ze is niet op haar gemak. BERND is bij haar. In bruin uniform. Zijn haar met een strakke scheiding. Hij kijkt nogal officieel.

BERND

Hoe vind je het?

ANNA

Mooi.

BERND

Ik hoor er bij, Anna. Een nieuwe orde en ik hoor er bij. Nu jij nog.

ANNA

Ja.

Hij slaat zijn armen om haar heen. Merkt niet dat ze ongerust de omgeving in de gaten houdt.

BERND

Anna, wil jij mij gelukkig maken? En Duitsland? En onze Führer? Wil je dat?

Anna's ogen komen net boven zijn schouders uit. Zacht:

ANNA

Ik wil naar het Gymnasium.

Dan ziet ze hoe een BUURVROUW met GEIT langsloopt. En hen uitgebreid bekijkt.

Beschaamd duikt ze weg. Bernd ziet het voor affectie aan en omknelt haar stevig.

De buurvrouw loopt door. Bernd fluistert in haar oor.

BERND

Ik bouw een huis voor je. Met een puntdak. En luiken. Een Beierse veranda. Een massief eikenhouten deur.

Maar Anna rukt zich los. Verward. Moet iets verzinnen.

ANNA

Ik moet naar huis. Ik ben bang... Het gaat onweten.

Ze rent weg. Bernd kijkt haar verbaasd na. Er is geen wolkje aan de lucht.

Op de brug draait ze zich nog even om. Ze wil iets roepen, doet het maar niet. Wijst naar lucht. Rent dan door.

44. VERLEDEN, 1936-JUNI. NDL./ EXT.- LOOSDRECHTSE PLASSEN - DAG.

De mooie eilanden en het kabbelende water van Loosdrecht.

LOTTE (JONG) en DAVID varen in een houten zeilboot. Ze hebben het meer voor zich alleen. In de verte onweerslucht.

Lotte mag aan het roer. Het zeil klappert. David corrigeert het roer. Meteen gaan ze harder en schuiner. Lotte slaakt een enthousiaste kreet. Hun knieën raken elkaar bijna. Lotte is verlegen. Haar gezicht in de wind. Ze geniet.

45. VERLEDEN, 1936-JUNI. DTSL./ INT.- VARKENSSTAL BOERDERIJ LIPPE - DAG.

ANNA (JONG) giet water in de bakken van de varkens.

De deur van de stal staat open. Ze ziet niet hoe op het erf de BUURVROUW met MARTHA -nu hoogzwanger- staat te smoezen.

MARTHA
Heinrich!

HEINRICH komt erbij. Ze smoezen met hem. Hij kijkt richting stal.

Martha en de buurvrouw verdwijnen.

Hij loopt naar de stal. Vult de deuropening. Neemt licht weg. Anna merkt dat, draait zich om, ziet hem. Er is iets, dat voelt ze. Maar wat? Stilte. Dan dreigend:

HEINRICH
Had je dat gedurfd als je vader nog geleefd had?

Anna schrikt hevig. Ze staan tegenover elkaar.

HEINRICH
Had je dat gedurfd?

Hij zet zijn vraag kracht bij met een enorme klap. Ze tolt. Afschuw en ongeloof.

In een reflex ontwijkt ze de volgende klap, wendt zich af en bukt. Dit maakt hem helemaal razend.

Zijn vuisten raken Anna waar hij haar maar raken kan.

46. VERLEDEN,1936-JUNI. NDL./ EXT.- LOOSDRECHTSE Plassen - DAG.

De boot ligt voor anker bij een eilandje.
 DAVID haalt het zeil neer en LOTTE(JONG), in badpak, kijkt in gedachten voor zich uit.
 Plotseling staat ze op.
 In een impuls duikt ze het water in.
 David kijkt verbaasd om.

47. VERLEDEN,1936-JUNI. NDL./ - ONDER WATER - DAG.

LOTTE(JONG) schiet met open ogen door het aangename water.
 Mooi groen licht, tinkelende geluiden.
 Opeens is ze omgeven door slierten visnet van een oude fuik.
 Ze schrikt en worstelt. Probeert zich van het net te bevrijden. Onverwacht ziet ze iets waar ze nog meer van schrikt. Vóór haar, onder water, spartelt ANNA(KLEIN). In haar kleding uit de titelsequentie. Het kind is aan het verdrinken. Ze probeert wild naar boven te komen, maar ook zij lijkt gevangen in een visnet.

48. VERLEDEN,1936-JUNI. DTSL./ INT.EN EXT.- VARKENSSTAL EN ERF BOERDRIJ LIPPE - DAG.

Beelden van ANNA(JONG) die afgetuigd wordt door een jankende HEINRICH.
 Hoe de stal om haar heen draait.
 Hoe de varkenssnoeten verbaasd meebewegen.
 HEINRICH heft zijn arm om ANNA (JONG) weer te slaan, ziet dan haar ogen gericht op de deur van de stal. Hij stokt en draait zich om. Daar staat de topzwangere MARTHA, haar hand voor de ogen van de PEUTER op haar arm. Het is alsof haar verschijning Heinrich uit zijn roes haalt. Hij kijkt verwonderd en glazig op Anna neer. Geeft nog een onmachtige schop tegen de stalmuur of een hek. Dan loopt hij zonder iets te zeggen de stal uit, zijn vrouw ruw opzij duwend.
 Anna probeert verbeteren op handen en knieën terecht te komen.
 Kapot, maar ongebroken.

MARTHA

Je hebt de hele buurt bij elkaar geschreeuwd.

ANNA

(schor) Ik schreeuw niet.

Ze kan bijna niet praten. Ze bloedt en ziet er verschrikkelijk uit. Het lukt haar niet om overeind te komen. Ze zakt terug.

Dan staat ze eindelijk overeind. Ze staat te zwaaien op haar benen, verbeterd. Wankelt naar MARTHA, die vanuit de deuropening argwanend haar nicht ziet komen. Als Anna bijna bij haar is, doet Martha een stap opzij. Anna loopt een paar passen door, maar valt dan met gespreide armen voorover in het gras. Haar gezicht ligt zijwaarts, de ogen draaien weg. Alles begint te draaien.

49. VERLEDEN, 1936-JUNI. NDL./ EXT.- LOOSDRECHTSE Plassen - DAG.

LOTTE (JONG) duikt op, haar ogen vol paniek. Ze zwemt geheel buiten adem met grote slagen naar de boot. DAVID, die daar zit, wil haar aan boord trekken. Ze kijkt zó radeloos, dat David het merkt.

DAVID
Wat is er?

LOTTE
(hijgend) Anna.

Het verbaasde gezicht van David. Hij kent geen Anna. De hemel barst open. Regen en onweer.

50. VERLEDEN, 1936-JUNI. NDL./ EXT.- EILAND IN LOOSDRECHTSE Plassen - DAG.

LOTTE (JONG) en DAVID schuilen onder het dekzeil van de boot die ligt aangemeerd in het riet van een eilandje. Lotte klappertandt en is geëmotioneerd.

DAVID
Een tweeling uit elkaar halen.., wie bedenkt zoiets?
Het is gewoon misdadig.

Hij zou wel een arm om haar heen willen slaan, maar durft dat nog niet zo goed.

LOTTE
Ik heb zóveel brieven geschreven. Rechttop in mijn bed.. Anna, waar ben je, Anna, schrijf nou terug.. Anna, Anna, Anna.

DAVID
Maar ze schreef nooit terug.

LOTTE

Ik praatte tegen haar in mijn hoofd. Ze vonden me een stil kind - maar ik praatte de hele dag!

Stilte. Ze haalt diep adem. Krijgt zichzelf weer onder controle.
Hij draait zich naar haar en kijkt verschrikkelijk scheel.

DAVID
Zo zie ik jullie allebei. Maar wie is nou Anna?

Lotte lacht, ondanks alles.

DAVID
Waarom zoek je haar niet op?

LOTTE
Ze heeft nooit iets van zich laten horen.

DAVID
Zal ik met je mee gaan? Ik ga met je mee!

Lotte realiseert zich ineens iets. Beslist:

LOTTE
David, je mag er niet over praten. Wij praten er thuis nooit over.

DAVID
Waarom niet?

LOTTE
Ik heb het je verteld. Nu moet je het weer vergeten.

Het klinkt definitief.

51. VERLEDEN, 1936-JUNI. DTSL./ INT. EN EXT.- VARKENSSTAL BOERDERIJ LIPPE - SCHEMER

Het is bijna donker. ANNA (JONG) ligt nog op dezelfde plek. Is ze dood? Er snuffelt een geitje aan haar haren.
Dan verschijnen twee mannenschoenen en een lange zwarte rok in de deuropening.
JACOBSMEYER bukt zich, haalt voorzichtig wat haren voor Anna's gezicht weg.

JACOBSMEYER
Anna?

Anna doet haar ogen open. Een blik vanuit een andere werkelijkheid.

JACOBSMEYER

Het is genoeg geweest. Ik haal jou hier weg.

Ze sluit haar ogen weer. Hij zit naast haar gehurkt op dat erf en kijkt om zich heen.

JACOBSMEYER

Ik haal jou hier weg.

**52. VERLEDEN, 1936-JUNI. DTSL/ EXT.- POORT NONNENKLOOSTER
STRAAT KEULEN - DAG.**

Een zware poort gaat open. 'Huishoud-School voor Jongedames'. Enkele NONNEN wachten de gasten op. PASTOOR JACOBSMEYER stapt uit zijn auto en doet het portier voor ANNA (JONG) open. Ze kan nauwelijks lopen. Hij helpt haar. De nonnen vangen haar op.

De pastoor geeft Anna een hand. Gaat weer naar zijn auto. Anna en hij zwaaien naar elkaar.

Dan verdwijnt Anna, ondersteund door een non de poort door.

De auto van de pastoor zoekt weg.

Op straat hangt een enkele hakenkruisvlag.

De zware poort sluit.

Drie jaar later, 1939.

**53. VERLEDEN, 1939-FEBR. DTSL./ EXT. - POORT NONNENKLOOSTER -
DAG.**

Dezelfde zware poort gaat open. 'Huishoud-School voor Jongedames'. Sneeuw. ANNA (JONG) stapt naar buiten, een koffertje in de hand. Ze is dikker geworden, beter gekleed. Nog wel provinciaals. Een paar NONNEN doen haar hartelijk uitgeleide.

Anna loopt weg, zwaait nog.

Even later is ze bij de straat. Overal, letterlijk overal, hangen vlaggen met hakenkruisen. MANNEN EN KINDEREN IN UNIFORMEN. SA en Hitlerjugend. Maar Anna let er niet op, loopt argeloos de stad in, haar nieuwe leven tegemoet.

54. VERLEDEN, 1939-FEBR. DTSL./ EXT.- TUINPAD HUIS STOLZ - DAG.

De benen en voeten van ANNA (JONG) - met goedkope nieuwe schoenen. Aarzelend lopen die voeten door de sneeuw naar een tuinhek.

Anna, briefje met adres in de ene, koffer in de andere hand, opent het tuinhek en loopt naar de voordeur van de villa in een buitenwijk. Ook daar talrijke hakenkruisvlaggen. Een nerveuze, burgerlijke vrouw (FRAU STOLZ) doet open.

55. VERLEDEN, 1939-FEBR. DTSL./ INT. - HUISKAMER STOLZ - DAG.

Later. ANNA (JONG), in dienstmeisjesuniform, stoft de piano af. Er klinken twee tonen die ze herkent, ze herhaalt ze.

ANNA
Lieve Zusje, dans met mij,
'k Neem uw handjes allebei..

Al neuriënd stoft ze een klein boekenkastje af.

ANNA
Eenmaal heen, eenmaal weer,
Nu in't rond en dan niet meer.

Ze bekijkt de boeken die achter glas staan. Ze wil de deurtjes openen.

Dan stuift haar werkgeefster FRAU STOLZ binnen. Anna heeft een schrikreactie.

FRAU STOLZ
Die kast op maandagochtend. Heb ik gezegd. De buitenkant. Met Pasen gaat hij open. Alleen met Pasen. En dan blijkt er altijd weer stof te liggen, ondanks het glas. Hoe kan dat toch? Het kruipt overal. Heb je de vloer al gedaan?

ANNA
Dat ga ik nu doen.

FRAU STOLZ
Kom eens, meisje.

Frau Stolz trekt Anna naar de grond. Duwt haar hoofd tot vlak boven de grond. Knielt er zelf naast.

FRAU STOLZ
Alles wordt door mij gecontroleerd. Op deze manier. Nergens mag meer stof liggen, nergens viezigheid.

Frau Stolz houdt haar gezicht vlakbij dat van Anna.

FRAU STOLZ

Dus niet rusten tot alle vuil weg is.

Anna knikt. Bijna fluisterend, met geheven vinger.

FRAU STOLZ

Het is een gevecht... Stof bezoedelt ons leven.

Anna weet niet hoe ze moet reageren.

Frau Stolz hijst Anna weer overeind. Klopt hun kleding af.

FRAU STOLZ

En het portret van onze Führer niet vergeten.

Als ze de kamer uit is, klimt Anna op een stoel om bij het portret van Hitler te kunnen. Er hangt een strik omheen. Oorlog in zijn ogen. Tijdens het afstoffen van de Führer, zingt Anna zachtjes door:

ANNA

Geef mij nu je rechterhand,

En wij dansen heel galant...

56. VERLEDEN, 1939-FEBR. NDL./ INT.- WOONKAMER ROCKANJE - DAG.

LOTTE (JONG), ook drie jaar ouder, speelt en zingt variaties op het oude Nederlandse kinderliedje op de piano.

LOTTE

Een, twee, drie, vlug ter been,

Vrolijk om elkander heen...

DAVID zoekt een bepaald muziekboek in de boekenkast. Mompelt.

DAVID

Ik kan het niet vinden. Schumann.

Lotte speelt en neuriet door.

LOTTE

Meer boven, denk ik.

David gaat op een stoel staan en bekijkt de bovenste planken.

DAVID

Schumann --- Schumann. Schu-Schu-Schu-Schumann!

Lotte staat op en helpt hem zoeken. Gaat naast hem op de stoel staan. Speurt de planken af. Probeert op de hoogste planken

boeken opzij te schuiven. David streelt over haar borsten.
Lotte moet lachen. Hun relatie is gegroeid in die drie jaar.

LOTTE
Een heer doet dat niet.

DAVID
Nee.

Dan, ergens op de hoogste planken, achter een berg
muziekpapier, vindt Lotte een blikken trommel die ze niet
kent. Ze pakt hem en opent hem.
Grote ogen. Haar bewegingen stokken.

DAVID
Wat is dat?

Lotte kijkt hem aan, maar kan niets zeggen. Ze stapt van de
stoel. David ook. Dan keert ze zwijgend de doos om boven de
vleugel. Een ongeordende hoop geel kinderpostpapier met paarse
viooltjes. Lotte's kinderbrieven aan Anna. En: het oude,
geborduurde zakdoekje.
David pakt één van de enveloppen en bekijkt die. Dan kijkt hij
naar Lotte.
Het verbijsterde gezicht van Lotte.

57. VERLEDEN, 1939-FEBR. ND.L./ INT.- WOONKAMER ROCKANJE - DAG.

LOTTE (JONG) banjert door de kamer. VADER en MOEDER zitten.
Moeder huilt. Iedereen is erg overstuur.

LOTTE
--- Het is geméén! Al die brieven! Mijn zusje! Dat is
toch afschuwelijk, dat dóe je toch niet? ---

VADER
Je weet niet waar je het over hebt.

LOTTE
--- Waar zijn háár brieven? Of hebben jullie die soms
maar helemáál weggegooid?---

MOEDER
Nee, schat, nee, er zijn ---

LOTTE
Geef me die brieven dan.

VADER
Er is helemaal nooit een brief gekomen.

LOTTE
Waarom niet? Wist ze wel waar ik woonde?

Snikkend schudt moeder van nee.

LOTTE
Ze heeft ál die tijd gewacht op een brief van mij!
Wie doet dit? Waarom, leg het me dan uit!

Ineens grijpt vader in.

VADER
Wij hebben jou gered van een stel analfabete barbaren
die jou níets te bieden hadden. Maar als je dáár
liever naar toe was gegaan! --- Je zegt het maar.

LOTTE
Waarom hebben jullie háár dan niet ook gered?

VADER
Jij was ziek. Ze konden jou niet gebruiken. Als jij
Anna was gaan opzoeken, dan hadden ze je gehouden.
Dan had jij nu niet zo'n prettig leven gehad.

LOTTE
Dan had ik nu mijn zusje nog gehad.

VADER
Ja. Dan hadden jullie nu fijn samen met vlaggetjes
achter meneer Hitler aangelopen.

Het blijft even stil. Alleen het gesnik van moeder. Dan:

LOTTE
Woont ze daar nog? Bij de Barbaren?

MOEDER
Waarom, lieveke?

LOTTE
Omdat ik naar haar toe ga.

58. VERLEDEN, 1939-FEBR. DTSL./INT.- HUISKAMER STOLZ - NACHT.

Een toespraak van Hitler over de radio.
Bij de radio zit HERR STOLZ, een dertiger met een buikje. Hij
luistert en knikt af en toe instemmend. FRAU STOLZ zit te
borduren, maar heeft geen rust. Ze staat op en trekt aan een

schellenkoord. Dan controleert ze het portret van Hitler met een vinger op stof. Geen stof.

Even later komt ANNA (JONG) binnen.

ANNA
Mevrouw?

FRAU STOLZ
Je hoeft van mij je vrije avond niet altijd op je kamer door te brengen.

ANNA
Ik vind dat niet erg.

FRAU STOLZ
Je komt gezellig bij ons zitten. Ga maar zitten.

Onwennig gaat Anna er bij zitten. Herr Stolz knikt haar vriendelijk toe.

FRAU STOLZ
We gaan natuurlijk niet voor ons uit zitten staren.

Mevrouw overhandigt haar het borduurraam.

FRAU STOLZ
Iedere jonge vrouw moet dat beheersen.

Ze kijkt toe hoe Anna borduurt.

Dat was nou niet direct waar Anna zin in had, maar ze durft niet te protesteren. Ze borduurt. Werpt een verlangende blik naar de boeken achter glas. Borduurt nog wat. Hitler, op de achtergrond, oreert door. Dan raapt Anna haar moed bij elkaar:

ANNA
Herr Stolz?

HERR STOLZ
Ja?

ANNA
Zou ik misschien een boek mogen lezen?

Ze negeert de verbaasde reactie van mevrouw.

HERR STOLZ
Natuurlijk! Heb je een voorkeur?

Anna ontwijkt de verblufte blik van mevrouw en gaat naar de boekenkast. Opent die en trekt er zonder veel aarzelen 'Die Leiden des jungen Werthers' uit.

FRAU STOLZ

Goethe... Dat is toch veel te moeilijk!

HERR STOLZ

(vriendelijk) Heb jij het gelezen?

FRAU STOLZ

Nee, maar --

HERR STOLZ

Nou dan. Laat haar toch. Cultuur is tegenwoordig voor iedereen.

Anna gaat zitten en verbergt zich achter het boek.
Driftig pakt Frau Stolz haar borduurwerk weer.

59. VERLEDEN, 1939-APRIL. DTSL./ EXT.- TUINPAD HUIS STOLZ - DAG.

Er stopt een auto voor het huis van Stolz. Er stappen TWEE AMBTENAREN uit. Nette, serieuze heren.

ANNA (JONG) doet de zware deur open. Ze kijkt ze vragend aan.

AMBTENAAR 1 en 2

Goedemiddag, mevrouw.

AMBTENAAR 1

Erbgesundheitsamt. Kunnen we u even spreken?

Anna reageert niet onmiddellijk. Er komen papieren tevoorschijn.

AMBTENAAR 1

U hebt een dienstbode, volgens onze gegevens... ene Anna Bamberg.

Anna begrijpt dat ze wordt aangezien voor Frau Stolz, en in een impuls besluit ze mee te spelen.

ANNA

Wat is er met Anna Bamberg?

AMBTENAAR 1

Mogen we misschien even binnenkomen?

Anna aarzelt een seconde. Dan besluit ze door te zetten.
Gebaart breed dat ze binnen mogen komen.

60. VERLEDEN, 1939-APRIL. DTSL./INT.- HUISKAMER STOLZ - DAG.

ANNA (JONG) zit tegenover de TWEE AMBTENAREN.
Ze hebben een zakelijke aanpak.

AMBTENAAR 1

Zoals u weet is deze Anna Bamberg zwakzinnig.

Anna probeert haar verbazing te verbergen.

ANNA

Ze ziet er toch heel normaal uit. Dacht ik.

AMBTENAAR 2

(welwillend) Ja... ja, dat zie je wel vaker.

AMBTENAAR 1

Maar deze papieren laten geen twijfel.

ANNA

Wat wilt u van haar?

AMBTENAAR 1

U weet toch dat de regering bezig is met een oplossing voor het zwakzinnigenprobleem.

ANNA

Ik begrijp u niet.

AMBTENAAR 1

Zoals het er nu voorstaat zal deze Anna Bamberg in aanmerking komen voor sterilisatie.

Anna is geschokt, maar houdt zich op de vlakte. Neutraal:

ANNA

Sterilisatie?

AMBTENAAR 1

Zwakzinnigheid is erfelijk, mevrouw. Dat is u toch bekend.

Anna knikt. Ze schiet ineens zenuwachtig in de lach. Maar dat houdt ook weer snel op, als ze de verbaasde gezichten ziet.

ANNA

Anna Bamberg... zwakzinnig?

AMBTENAAR 1

(houdt papieren op)

Het staat hier zwart op wit in de voogdijakte.

De lach verdwijnt uit Anna's ogen.

AMBTENAAR 1

(leest) 'Anna Bamberg, pleegdochter van Heinrich en Martha Lebensgeben, is zwakzinnig en te broos van gezondheid om een opleiding te volgen...' En verder dat ze haar thuis moeten houden van school. Kijkt u zelf maar.

Anna leest. Kan zich met moeite groothouden.

ANNA

Hij heeft... betaááld gekregen?

AMBTENAAR 2

Wezenrente.

Stilte. Dan staat Anna op.

ANNA

Ze staat hier voor u, Anna Bamberg. Ik ben het broze, zwakzinnige meisje dat u zoekt.

Pijnlijke stilte. De heren staan ook op van hun stoelen.

ANNA

Ik kon op mijn zesde al lezen en schrijven. Mijn oom heeft mij thuis gehouden om voor hem te werken. Tussen de varkens. Voor niets. Jaar in, jaar uit. Hij heeft me laten terroriseren door zijn vrouw, hij heeft me afgetuigd. En ondertussen vulde hij dit in! En niemand is ooit komen kijken of het wel waar was. En nu--- en nu ---!

Ze smijt de papieren in hun richting. De heren rapen alles zenuwachtig op en gaan richting deur. Mompelend.

AMBTENAREN (AD LIB)

Entschuldigung...

ANNA

---en nu wilt u mij óók nog steriliseren?

Ze wijst als een engel der wrake naar de deur.

ANNA

Wég...!

Anna kijkt de mannen na als ze de trap afgaan.

61. VERLEDEN, 1939-APRIL. DTSL./INT.- HUISKAMER HUIS STOLZ - DAG.

ANNA (JONG) komt terug de kamer in. Ze hijgt. Probeert de stortvloed van emoties te verwerken.
Ze kijkt naar een antieke Chinese vaas die op een zuil staat. Ze slaat de vaas in één beweging van zijn sokkel. Het maakt een vreselijk lawaai als de vaas stukvalt op de vloer.

Dan gaat de kamerdeur open. FRAU STOLZ komt binnen. Ze ziet de ravage, slaat haar hand voor haar mond. In haar ogen is de ernst van de zaak te lezen: dit is een doodzonde.

Anna knoopt haar schort los.

ANNA
Wees maar niet bang. Ik zal uw vazen nooit meer breken.

Ze geeft haar schort aan haar verbaasde werkgeefster.

ANNA
Ik raak ze met geen vinger meer aan.

Ze loopt de trap op, de vrouw verbijsterd achterlatend.

62. VERLEDEN, 1939-APRIL. DTSL./ INT.- HAL HUIS STOLZ - DAG.

Even later. ANNA (JONG), komt de trap af. Jas aan en koffertje in de hand, op weg naar buiten. Ze passeert FRAU STOLZ.

FRAU STOLZ
Weet je wat het met jou is?

63. VERLEDEN, 1939-APRIL. DTSL./ EXT.- TUINPAD HUIS STOLZ - DAG.

De voordeur gaat open. ANNA (JONG) stapt naar buiten. Achter haar verschijnt FRAU STOLZ.

FRAU STOLZ
Je hebt het te hoog in je bol!

De POSTBODE komt het tuinpad op en geeft de post aan Anna.

Gewoontegetrouw fatsoeneert Anna de stapel enigszins.
 Duidelijk zichtbaar: een gele enveloppe met paarse viooltjes.
 Maar Anna let er niet op.
 Onbewogen geeft Anna de post aan Frau Stolz.

ANNA
Het ga u goed.

Ze draait zich om en loopt het pad af.
 Als ze al op de straat is, komt Frau Stolz achter haar aan
 rennen. Venijnig:

FRAU STOLZ
Je bent en blijft een dienstmeid!

Ze steekt Anna de gele enveloppe toe en rent terug het huis
 in. Terwijl de voordeur dichtslaat, bekijkt Anna de envelop,
 draait hem om. Muziek. Haar gezicht als ze de naam leest.
 Alsof de zon doorbreekt. Snel maakt ze de brief open en leest.

STEM LOTTE (JONG)
Meine liebe Schwester Anna - Dit is m'n eerste brief
aan jou, maar ook mijn honderdste... Ik schrijf je
dit met bonzend hart, want ik denk, lieve lieve Anna,
dat wij, jij en ik, elkaar binnenkort weer zullen
zien!... Ik heb je gevonden!

Vanaf nu in snel tempo:

64. VERLEDEN, 1939-APRIL. NDL./ INT.- HAL HUIS ROCKANJE - DAG.

Kort: LOTTE(JONG) rent naar de post op de deurmat en vindt de
 brief. MA komt aanlopen, Lotte geeft haar de rest van de post
 en rent met de brief de trap op. Ma kijkt haar na.

STEM ANNA (JONG)
... Je leeft dus nog! Lotte, wat een verrassing!
Honderd keer heb ik gevraagd waarom je niet schreef.
We zijn allebei bedrogen.---

65. VERLEDEN, 1939-APRIL. DTSL./ EXT.- VILLA FALKENAU - DAG.

Kort beeld: Een prachtige dure stadsvilla. Park, bordes,
 fontein, marmeren beelden. Alles zeer kostbaar en smaakvol.
 (Geen vlaggen).
 ANNA(JONG) loopt met haar koffertje in de hand over de brede
 oprijlaan naar het grote huis.

66. VERLEDEN, 1939-APRIL. DTSL/ INT.- KAMER VILLA FALKENAU - DAG.

Een mondaine, jonge vrouw (CHARLOTTE) zit nonchalant boven op een gigantisch bureau. Sigaret tussen de vuurrood gestifte lippen. Als een model uit de Vogue. Naast haar staan twee peperdure kleine meisjes, de MEISJES FALKENAU. Alle drie kijken zij naar ANNA (JONG) met haar goedkope jasje en haar koffertje. Anna wacht en kijkt ademloos naar die brutale mooie vrouw. Ondertussen horen we de tweede brief van Lotte:

STEM LOTTE (JONG)

Je brief heeft er vijf weken over gedaan. Lieve Anna, weet je al waar je terechtkomt. Ik geef bijlessen - Duits. Ik heb de reis al bijna bij elkaar. Schrijf je me?

Charlotte komt overeind, schudt Anna opgewekt de hand, kijkt even, trekt dan een speld uit Anna's stijve kapsel en woelt met haar hand door Anna's haar, monstert, ja, leuker zo. Anna, haar haren grappig en warrig, is op slag gewonnen.

67. VERLEDEN, 1939-SEPT. NDL./ EXT.- STRAAT BIJ HUIS ROCKANJE - DAG.

Kort: Een TAXI wacht. LOTTE (JONG) afscheid van de FAMILIE ROCKANJE en DAVID, terwijl de tweede brief van Anna klinkt.

STEM ANNA (JONG)

--- Gisteravond kwam je brief, na acht weken, hij was door de deviezencontrole opengemaakt. Ik heb een nieuwe betrekking. Bij een gravin, we wonen in een villa met een zwembad, Lotte, kan je je voorstellen? Kom je snel? Hopelijk laten de Engelsen ons met rust!

De TAXICHAUFFEUR toetert. DAVID en Lotte zoenen. Hij maakt haar weer aan het lachen. Lotte stapt in de taxi, zwaait alleen naar David, tot verdriet van moeder. De taxi rijdt weg. Einde briefsequentie.

68. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL. / INT.- KAMER ANNA VILLA FALKENAU - SCHEMER

Twee smalle bedjes, identiek, naast elkaar, keurig opgemaakt. Méér kan er niet in het kleine kamertje onder de hanenbalken. Iemand die we op de rug zien [ANNA (JONG)] is nerveus bezig de bedjes te verschuiven. Naar elkaar toe. Tegen elkaar aan. We zien haar gezicht. Ze aarzelt. Beseft hoe laat het is. Schuift de bedden snel weer iets uit elkaar.

69. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT.- HAL VILLA FALKENAU-SCHEMER

In de enorme hal met trappenhuis van de villa Falkenau wordt koortsachtig verhuisd. Een grote kast wordt naar beneden getakeld. Ander meubilair wordt ingepakt in dekens.

ANNA (JONG) rent over de brede trap naar de hal, botst tegen ander PERSONEEL op.

CHARLOTTE - immer mondain en met sigaret - geeft aanwijzingen. Ze is druk in de weer. Anna praat gejaagd tegen haar.

Dichterbij:

CHARLOTTE

Vandáág ? Maar schat ...

ANNA

Ik had het u gezegd. Mijn zus, uit Holland.

CHARLOTTE

Ja, ja, maar toch niet nú? Morgen zijn we weg! Ik kan niemand missen! En jou al helemáál niet! Jij bent de enige hier die het hoofd koel houdt.

ANNA

Alstublieft?

CHARLOTTE

(roept) Voorzichtig... pas op die lamp.

ANNA

M'n zus. Lotte.

CHARLOTTE

*Och, liefje. Hoe kom je bij 't station?
(roept) Günther!*

De aangesprokene staat met een touw in z'n hand.

CHARLOTTE

Karl. Neem jij over.

ANNA

Dank u!

Ze gaat met Günther naar de uitgang.

CHARLOTTE

Maar snel! Snél!

70. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ EXT.- STATION - NACHT.

Vroeg in de avond. Een oorverdovend stationslawaai. Een perron op een station. ANNA (JONG) staat ongeduldig op Lotte's trein te wachten. Het station is verduisterd, er brandt maar een enkele blauwe lamp. De chaos in die duisternis is griezellig. Overal hakenkruisvlaggen en propaganda-affiches. MANNEN in uniform. SOLDATEN die naar het front vertrekken. VROUWEN die afscheid nemen. Een land in oorlog. Een trein stopt knarsend en piepend. Rook. Vanachter een portier dat opengaat, verschijnt het vermoeide gezicht van LOTTE (JONG). Ze kijkt naar het perron. Schrikt er van. Aarzelt. Dan stapt ze uit met haar zware koffer. Omringd door schreeuwende, duwende MENSEN. TWEE POLITIEMANNEN met HERDERSHONDEN. Anna probeert haar te bereiken, maar door de drukte lukt dat niet.

ANNA
Lotte!!

Lotte hoort en ziet haar niet. Ze zet haar koffer neer en kijkt zoekend rond. OFFICIEREN botsen tegen haar op en schelden, terwijl ze haastig doorlopen. Lotte weet niet wat ze moet doen. Ze kijkt omhoog. Vanaf een enorm affiche staart Hitler haar dreigend aan. 'Ein Volk - Ein Reich - Ein Führer!' Alles is imponerend, dreigend. Maar Lotte laat zich niet afleiden, ze zoekt Anna. Ineens klinkt ergens vandaan haar naam.

STEM ANNA (JONG)
Lotte! Lotte!

Lotte kijkt en kijkt en ontdekt dan tussen de mensen een jonge vrouw die opgewonden gebaart. Het is ANNA (JONG). Enig dringen - en dan ineens staan de twee zussen tegenover elkaar. Kijken elkaar aan - zich onmiddellijk bewust van het contrast: LOTTE ziet er mondain en welverzorgd uit. ANNA is een dienstmeisje, simpel, vormelijk, wat stijfjes gekleed. Ze zijn verlegen.

LOTTE
Anna.

ANNA
Ken je me nog?

LOTTE
Alles. Je wenkbrauwen... alles.

ANNA
Jouw ogen. Vati's ogen.

Lotte opent haar armen voor een omhelzing, maar Anna pakt Lotte's koffer. Het moment is voorbij.

ANNA
Kóm.

LOTTE
Zal ik niet een kruier -

Maar Anna is al onderweg. Ze sjouwt de koffer en wenkt de verbaasde Lotte mee door de menigte.

ANNA
Neenee. Kom. We hebben háást! ---

**71. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT. EN EXT.- AUTO EN LANDSCHAP
 - NACHT.**

GÜNTHER chauffeert, pet op. Ze rijden door het donkere landschap. Er is geen verkeer. ANNA (JONG) en LOTTE (JONG) zitten op de achterbank van de mooie auto. Anna praat nerveus dóór:

ANNA
--- Alle auto's zijn gevorderd. Of ze mogen niet meer rijden. Maar dit is de auto van Frau Gräfin.

Lotte knikt, een beetje geïmponeerd.

LOTTE
Mooie auto.

ANNA
Lotte...

LOTTE
Ja?

ANNA
Je kan maar één nacht blijven.

Het verbaasde gezicht van Lotte.

72. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ EXT.- VILLA FALKENAU - NACHT.

De mooie auto rijdt over de brede oprijlaan met het park links en rechts. Ook daar alles donker. Alleen de maan schijnt.

**73. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT. EN EXT.- AUTO EN TUIN
VILLA FALKENAU - NACHT.**

STEM ANNA (JONG)

Ik kon je niet meer bereiken, maar alles is al weer anders... We gaan naar het oosten. De gravin is bang geworden.

STEM LOTTE (JONG)

Bang ?

STEM ANNA (JONG)

Dat de Engelsen met bommen gaan gooien.

Nu verschijnt de statige villa. LOTTE kijkt haar ogen uit.

**74. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT. EN EXT.- AUTO EN TUIN
VILLA FALKENAU - NACHT.**

Via LOTTE (JONG) is, door het raam van de auto, te zien hoe de auto de fraaie hoofdingang met bordes nadert. Er staan vrachtauto's voor de villa. Ondanks het late uur sjouwt PERSONEEL af en aan met meubels, ingepakte schilderijen en grote hutkoffers. Er worden paarden verzorgd en er staat een veewagen klaar. Gravin CHARLOTTE is er bij.

ANNA

Charlotte von Garlitz Dublow... Gräfin von Falkenau... Ze hebben nog een oud kasteel aan de Oder, daar gaan we naar toe.

Lotte kijkt naar Charlotte die een paard streelt.

ANNA

Mooi is ze, hè?

Lotte glimlacht.

De auto stopt.

**75. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT.- KAMER ANNA VILLA FALKENAU
- NACHT.**

Het kleine dienstbodekamtje. ANNA(JONG) draagt de koffer van Lotte naar binnen en legt die op het bed. LOTTE(JONG) komt er

achteraan. Anna maakt een klein lichtje. De ramen zijn verduisterd. Lotte kijkt naar de bedjes. Anna is gegeneerd.

ANNA
Goed zo?

LOTTE
Ja - ja.

Ze gaat zitten.

LOTTE
Wanneer moet je hier weg dan?

ANNA
Morgenochtend. De gravin kan niet zonder me.

LOTTE
Morgen al.

ANNA
Ja. Jammer. Oórlog.

LOTTE
Ik dacht dat we -

ANNA
Ja.

Op dat moment klinkt er een harde bel in het kleine kamertje. Lotte schrikt.

ANNA
Ik moet naar beneden.

LOTTE
En ik dan?

Hulpeloos haalt Anna haar schouders op. Ze wéét het niet.

LOTTE
Mag ik met je mee? Ik help je!

Even kijkt Anna aarzelend naar haar elegante zusje.

ANNA
Waarom niet? Ik heb nog een kostuum. Weet je gelijk hoe het leven van een dienstmeid is.

Het klinkt cynisch, dat hoort ze zelf ook. Ze steekt vergoelijkend haar hand uit naar Lotte. Kóm.

76. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT. - TRAPPENHUIS VILLA
FALKENAU - NACHT.

In de verte kinderstemmetjes die het Nederlandse kinderliedje zingen, met zwaar Duits accent en zonder begrip.

STEMMEN MEISJES FALKENAU
 Lieve zusje, dans met mij
 'k neem uw handjes allebei...

LOTTE (JONG) loopt achter ANNA (JONG) aan de brede trap af en wordt bijna omver gelopen door TWEE KNECHTEN die een hutkoffer de trap af sjouwen. Anna wenkt haar, kóm.
 Lotte buigt zich al lopend over de trapleuning en kijkt naar beneden. De hal staat vol met ingepakte schilderijen, huisraad, koffers. Kisten worden door PERSONEEL dichtgetimmerd. Alles in het halfdonker. Ergens vouwen DIENSTMEISJES linnengoed dat in manden wordt gepakt. En in een leeg vertrek ziet Lotte twee kleine meisjes spelen (MEISJES FALKENAU, 6 en 7 jaar) Ze zingen en gaan daar helemaal in op.

MEISJES FALKENAU
 Eenmaal heen, eenmaal weer,
 Nu in't rond en dan niet meer..

Lotte blijft staan kijken. Anna ook.
 Ze kijken elkaar verlegen aan.

ANNA
Ik heb het ze geleerd. Kóm.

Ze lopen verder de trap af. Een verdieping lager staan grote deuren open en kan Lotte een slaapkamer inkijken. Er klinkt gelach. Een officier in uniform (FALKENAU) schenkt een glas cognac in. Twee andere OFFICIEREN, ook in uniform, kijken toe.

LOTTE
Waarom zijn al die officieren hier?

ANNA
Verlof. Dat is de graaf. En vrienden. Gasten.

Anna ziet HANNELE, een dienstmeisje waar ze bevriend mee is, uit de keuken komen met een stapel borden. Roept:

ANNA
Hannele!

Hannele kijkt omhoog. Anna wijst trots op Lotte.

ANNA
Mijn zús!

Iedereen stopt zijn of haar werkzaamheden en kijkt hun kant op. Lotte weet niet waar ze kijken moet.

**77. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT.- DIENSTBODENKLEEDKAMER
 VILLA FALKENAU - NACHT.**

Muziek. Losse, elkaar snel opvolgende beelden:
 ANNA (JONG) zoekt voor LOTTE (JONG) een dienstbodekostuum uit. Ze hebben dezelfde maat. Ze verkleden zich, kijken in de spiegel. Ze lijken nu erg op elkaar en hebben daar plezier in. Dat brengt ze iets dichterbij elkaar.
 Ze vergelijken en becommentariëren elkaar en zichzelf, zoals vrouwen dat doen. Af en toe vangen we iets op. Bijvoorbeeld:

ANNA
Ja, maar jouw kuitzen zijn tenminste niet zo dik. Die van mij zijn te dik. Kijk dan.

LOTTE
Helemaal niet te dik. Zit tenminste model in. Bij mij loopt alles recht.

ANNA
Ja, jij bent wel een beetje een plank.

Lachen. Lotte zet het dienstbodekapje eerst helemaal verkeerd op. Anna helpt haar en schikt Lotte's kapsel, zoals we dat eerder Charlotte bij háár zagen doen.

**78. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT.- KEUKEN VILLA FALKENAU -
 NACHT.**

De slecht verlichte, grote keuken is al bijna onttakeld. DIENSTMEISJES lopen af en aan. Chaos.
 ANNA (JONG) verpakt kristallen glazen in doeken, legt die in een kist. LOTTE (JONG), die haar helpt, pakt één van de glazen die nog op tafel staan.

ANNA
(tegen Lotte)
---Ik weet niet hoe het er uitziet daar. Ik weet niet hoelang we er moeten blijven... Het is gekkenwerk, maar we nemen alles maar mee.

De dikke kokkin LIESL is bezig met potten en pannen. Krabbelt op een lei.

LIESL

De hele familie plus aanhang eet mee. Die officieren. Gasten... Even zien. Wie serveert?

LOTTE

Wij hadden thuis precies zulke glazen vroeger!

ANNA

Hannele en ik. En Lotte. Hermann doet de wijn... (tegen Lotte:) Hadden wij kristal vroeger? Kan ik me niet herinneren.

LOTTE

Nee, bij mijn vader en moeder. In Holland. En daar mochten wij ook uit drinken, mijn zusjes en ik. Oók toen we klein waren. Daarom zijn ze allang stuk.

Anna antwoordt niet, pakt het glas uit Lotte's hand en gaat door met inpakken.

LOTTE

We hebben nu andere.

Ineens beseft Lotte waarom Anna stil is. Maar vóór ze iets kan zeggen steekt CHARLOTTE haar charmant-verhitte hoofd om de deur.

CHARLOTTE

Anna, de tafelkleden. Jij bent de enige die overzicht heeft. Niemand kan ze vinden! Zijn ze al ingepakt?

ANNA

Mevrouw, dit is mijn zus.

CHARLOTTE

Niet nu, schat, niet nu. Tafelkleden. Kóm - Red me.

En weg is Charlotte weer. Anna ziet Lotte kijken.

ANNA

Ze heeft het druk.

Ze gaat achter Charlotte aan, met Lotte in haar kielzog.

79. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT.- EETZAAL VILLA FALKENAU - NACHT.

Grote tafelkleden worden over tafels gegooid. Snel wisselende beelden van drukte en hard werkende mensen:

In een grote zaal met geblindeerde ramen dekken ANNA(JONG) en LOTTE(JONG) in hoog tempo de eindeloos lange tafels.

ANNA

Hoe is dat - universiteit?

Op de achtergrond loopt PERSONEEL in en uit met stoelen en wat nog nodig is voor het banket van die avond. Mopperend over het gebrek aan verse bloemen. CHARLOTTE commandeert, er moet vúúr gemaakt, er zijn niet genoeg stoelen, waar zijn de kaarsen. Dichtbij de zusjes: Lotte, onhandig, kijkt de handelingen af bij Anna die geroutineerd de servetten schikt.

LOTTE

Oh, wel grappig. Maar ik studeer niet genoeg. Ik vind zingen veel leuker. Ik heb tegenwoordig een pianobegeleider. Ik kan zelf wel spelen, maar hij kan het veel beter.

Charlotte controleert de tafel.

ANNA

Kan jij pianospelen?

LOTTE

Hele leuke jongen. Zal ik wat verklappen?

ANNA

Ja.

LOTTE

We gaan ons verloven!

Het gezicht van Anna. Dit is indrukwekkend.

Charlotte ziet dat alles goed gaat. Ze komt naar Anna toe.

CHARLOTTE

Anna, lieve Anna, -

Ze streelt Anna over de wang. Zoals ze met haar paard deed.

CHARLOTTE

Als ik jou toch niet had!

Charlotte gaat alweer achter Karl aan - méér hout voor het vuur - terwijl Anna nóg harder doorwerkt en Lotte daar onthand bij staat te kijken.

LOTTE

Wanneer ben je klaar?

80. VERLEDEN, 1939-SEPT DTSL./ INT.- EETZAAL VILLA FALKENAU - NACHT.

Die avond. Een montagesequentie van de rommelige laatste maaltijd voor de Grote Verhuizing, in de grotendeels lege, geblindeerde eetzaal. Aanwezig is een bont gezelschap: CHARLOTTE en FALKENAU, TIEN WEHRMACHTOFFICIEREN en verder wat onbestemde ELITE. Genoemde HERMANN en HANNELE schenken, maar kunnen het tempo waarin wijn gedronken wordt haast niet bijhouden. Wij hebben vooral oog voor LOTTE (JONG) en ANNA (JONG). Lotte loopt met een soepterrine achter Anna aan, Anna serveert de soep uit. Alles in afmattend tempo. Lotte, doodmoe, ziet de twee kleine MEISJES FALKENAU. Ze liggen ingeslapen tegen elkaar aan. De GOUVERNANTE praat geanimeerd met een OFFICIER. Anna serveert soep aan een gast die hem al aardig om heeft.

GAST

Is het de champagne - of komen er steeds méér dienstmeisjes bij?

Anna ontwijkt geroutineerd zijn grijphanden. Lotte doet snel hetzelfde.

Iets verderop zit een OFFICIER 2 een spotliedje over Joden te zingen. Als Lotte de tekst verstaat, blijft ze even staan luisteren. Maar Anna wenkt haar, kóm.

Vuile borden, glazen, lepels, lege schalen, alles wordt ook weer in hoog tempo afgeserveerd en vervangen door gebraad op zilveren schalen. Lotte rent achter Anna aan.

Falkenau laat door Hermann oude flessen uit de wijnkelder op tafel zetten. Hij trekt ze desnoods zelf uit de kisten en verspreidt ze voor de borden van zijn dronken vrienden.

FALKENAU

Vervoer - dat is slecht voor de wijn. Maar achterlaten - nog véél slechter!

Lotte probeert dicht bij Anna te blijven.
Einde montagesequentie.

Wat later.

Anna en Lotte komen binnen met schalen bavarois. Een dikke OFFICIER 3 heeft zijn glas op de grond gezet en voert er een dronken zwaarddans bij uit. Men lacht en klapt in de handen. De verschijning van Anna en Lotte met de bavarois haalt hem

uit zijn concentratie, hij glijdt uit en valt bovenop het glas. Gelach en applaus.
Hij krabbelt overeind, op handen en knieën, de stukken glas steken uit zijn billen.

FALKENAU

Aan onze kant is het eerste slachtoffer gevallen!

Hilarisch gebulder.

Anna zet de schaal met bavarois op tafel.

Ze buigt zich over het getroffen gebied en begint met een stalen gezicht de scherven er uit te peuteren.

ANNA

Kunt u opstaan? Meekomen naar de verbandkast?

Dan ondersteunt ze hem. Ze gaan de zaal uit, onder gelach. Als zijn hand verdwaalt naar haar billen, neemt ze die hand koeltjes weg. Charlotte kan een geamuseerde glimlach niet onderdrukken.

Lotte staat daar maar en weet niet wat te doen en te denken. Hannele duwt haar naar de tafel. Serveren..!

**81. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT. - SLAAPKAMER ANNA VILLA
FALKENAU - NACHT.**

LOTTE (JONG) ligt gevloerd op het smalle bed. De geblindeerde kamer wordt verlicht door een nachtpitje. Hartgrondig:

LOTTE

Ik heb nog nooit zo hard gewerkt.

ANNA (JONG), die op het bed ernaast ligt, kijkt naar haar. Ander leven dus. Het is even stil.

LOTTE

Anna, wil jij hier blijven?

ANNA

Hoezo?

Het is al bijna ochtend. Van beneden dringt nog vaag het gelal van dronken officieren door.

LOTTE

Je kan toch met me mee naar Holland. Er is geen oorlog in Holland. En mijn moeder vindt het goed, weet ik zeker.

Van buiten klinken nu harde mannenstemmen die lachen en onverstanebare dingen naar elkaar roepen. Maar Anna en Lotte hebben er geen aandacht voor. Anna proeft de gedachte.

ANNA
Met jou mee naar Holland...

Dan komt Lotte overeind en haalt haar koffer vanonder het bed te voorschijn. Ze maakt hem open en haalt er een pakje uit. Geeft dat aan Anna.

LOTTE
Alsjeblieft.

ANNA
Ik heb niks voor jou.

LOTTE
Dat geeft toch niet.

Anna maakt het open. Er komt een dikke stapel gele enveloppen met paarse viooltjes uit. Daaromheen een smaakvol strikje. Anna kijkt naar Lotte. Die straalt.

ANNA
Wat véél.

Anna is ontroerd. Ze plukt aan het strikje.

LOTTE
Je hoeft ze nou niet te lezen, hoor. Domme kinderbrieven, ik schaam me dood.

Het strikje laat los. De brieven vallen verspreid op het bedje.

ANNA
Zóveel brieven...Als ik die gekregen had...!

Ze kan haar tranen maar net bedwingen. Lotte pakt het oude, geborduurde zakdoekje uit haar koffer.

LOTTE
Anna. Kijk eens. Ken je dit nog?

Anna kijkt. Herkent dan.

ANNA
Van Mutti!

LOTTE

Nu mag jij het 'n tijdje hebben.

Anna bekijkt ontroerd het zakdoekje.

ANNA

Borduren kon ze niet.

Ze lachen. Anna geeft Lotte onverwacht een kus.

Nu klinkt van buiten ineens een schot. En nog één. Gegil, ook hoge vrouwenstemmen en meteen daarop weer schoten.

Anna en Lotte kijken elkaar verschrikt aan. Wat is dit?

Dan gaan ze naar het raam. Anna trekt de verduisteringsgordijnen opzij. Ze kijken.

82. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./EXT. - TUIN VILLA FALKENAU - NACHT.

De maan schijnt. De tuin baadt in zilver licht.

FALKENAU en zijn dronken vrienden, de OFFICIEREN, schieten in de tuin op de vieze tafelkleden die door angstig gillende DIENSTMEISJES over de takken van de bomen gehangen worden.

Het is een luguber gezicht, dat zinloze schieten in het koude licht. De tafellakens bewegen en vallen dan slap terug. De officieren leggen reutelend van het lachen opnieuw aan.

83. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT. - SLAAPKAMER ANNA VILLA FALKENAU - NACHT.

LOTTE

Wat doen ze? - Waarom?

ANNA

Ze zijn gek geworden.

84. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ EXT. - TUIN VILLA FALKENAU - NACHT.

Iemand heeft drie varkens uit een schuur losgelaten. De beesten rennen verdwaasd en angstig door de tuin. Falkenau legt aan - voor de grap? - en schiet. Het geraakte beest rent gillend en krijsend weg. De officieren brullen van het lachen. Iemand anders legt ook aan. HANNELE, huilend, probeert de varkens terug te drijven, maar rent tenslotte angstig weg.

85. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT. - SLAAPKAMER ANNA VILLA FALKENAU - NACHT.

Lotte en Anna raken overstuur, ze janken bijna. Anna doet de gordijnen snel dicht. Lotte pakt Anna beet.

LOTTE

Anna! Je moet hier wég! Ga met me mee naar Holland. Alsjeblieft. Kom met me mee!

Van buiten geschreeuw, lachen, schieten, krijsende varkens, huilende dienstmeisjes...

86. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./INT.- SLAAPKAMER ANNA VILLA FALKENAU - DAG.

En dan stilte. Ochtendlicht. Ze liggen samen op hetzelfde bed - lepeltje-lepeltje - zachtjes te praten. (**let op: Duits!**)

ANNA

--- Ze is zó goed voor me, de gravin. Ik kan haar nú niet in de steek laten.

Behoedzaam legt ze als vanouds haar arm om Lotte.

LOTTE

Hoelang dan?

ANNA

Tot we dáár op orde zijn. Twee weken - of drie. Dan kom ik.

Stilte.

LOTTE

Ik snap het niet. Twee weken. Ik zou het hier geen dág meer uithouden.

87. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ EXT.- TUIN VILLA FALKENAU - DAG.

Vroege ochtend. Vóór de villa worden de laatste voorbereidingen voor het vertrek getroffen. PERSONEEL sjouwt af en aan, OFFICIEREN, VROUWEN, FAMILIE FALKENAU, iedereen heeft een geweldige kater.

Men laat zich ziekjes in de diverse legerauto's en vrachtwagens zakken.

De PAARDEN worden door KNECHTEN ingeladen.

De auto van de familie staat, met GÜNTHER achter het stuur, klaar om te rijden.

Ook de officieren met hun legerauto's zijn klaar om te vertrekken. Ze nemen afscheid van de familie. LOTTE(JONG) staat vlakbij een legerauto. Ze zal met één van de officieren naar het station rijden.

CHARLOTTE, zonnebril en sigaret, kust officieren vaarwel.

ANNA(JONG) komt bij haar vandaan en arriveert nu bij Lotte.

ANNA

Een paar weken. Tot we de boel op orde hebben. Ik zal heel hard doorwerken. Ik wil graag naar je toe.

LOTTE

Maar je kan toch ook zélf beslissen?

ANNA

Vijfenveertig kamers, zegt ze. Ze weet zich geen raad.

Anna's serviliteit irriteert Lotte.

LOTTE

Anna - Die vrouw heeft daar niets over te zeggen. Het is jóuw leven.

ANNA

Drie weken, hoogstens. Dan kom ik.

LOTTE

Laat maar.

Even staan ze stil en ongelukkig bij elkaar. Onzeker:

ANNA

Ik kom. Ik wil iedereen ontmoeten. Je... zusjes. Je verloofde.

Lotte bedenkt iets, zoekt in haar tasje.

LOTTE

Wil je hem zien?

ANNA

Ja!

Lotte steekt Anna een portret van David toe. Anna bekijkt het. De donkere ogen, de zwarte krullen. Het vrolijke hoofd van David. Anna lijkt iets te zien waar ze van in de war raakt.

ANNA

Oh...

LOTTE
Wat is er?

Maar Anna geeft haar al weer lachend de foto terug.

ANNA
Oh, nee, niks. Hij is knáp.

LOTTE
Wat was er nou?

Argeloos en vrolijk:

ANNA
Nee, ik dacht even dat het een Jood was.

Achter Lotte is de OFFICIER 1 in de open legerauto gestapt. Hij roept haar beleefd. Maar Lotte hoort de man nauwelijks. Ze kijkt naar Anna alsof ze haar voor het eerst ziet.

OFFICIER
Moet ik u nog naar het station brengen? Dan moet u nu komen.

Anna pakt Lotte's hand.

ANNA
Lottchen. Ik kom echt heel snel. Goede reis.

LOTTE
Ja. Ik moet gaan.

ANNA
Dag.

Lotte maakt zich los en stapt de legerauto in. Anna blijft even staan kijken, maar Lotte kijkt niet meer naar haar. De legerauto start, begint te rijden. Anna, ineens ongerust, rent nog weer die kant op.

ANNA
Lotte! Dag! Lótte!

**88. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT. EN EXT.- LEGERAUTO EN TUIN
VILLA FALKENAU - DAG.**

Maar Lotte kijkt niet meer op of om. Lotte zit verstijfd naast de officier en de tranen stromen over haar wangen.

De legerauto rijdt het terrein af, gevolgd door alle andere officieren in hun voertuigen.

89. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL. / EXT.- TUIN VILLA FALKENAU - DAG.

Anna laat haar armen zakken. Er was iets niet goed, maar wat was het nou?

Achter haar gebaart LIESL.

LIESL

Anna! Iedereen staat op jou te wachten, kóm.

Maar het lijkt niet tot Anna door te dringen.

90. HEDEN, APRIL. SPA / INT.-EXT.- KAMER ANNA EN INGANG KUUROORD - DAG.

ANNA(OLD) staat op het balkon van haar hotelkamer. Ze is inmiddels aangekleed. Maar zo te zien heeft ze het nog altijd benauwd. Ze ademt zwaar en probeert zoveel mogelijk diepe teugen frisse lucht te nemen.

Dan ziet ze beneden LOTTE (OLD) lopen. Jas aan, wandelkaart in de hand, tas bij zich. Lotte kijkt niet op of om en loopt naar de uitgang alsof ze op de hielen gezeten wordt.

Anna vloekt binnensmonds.

Ze gaat snel naar binnen.

Grist haar lichtblauwe jas van de kapstok en gaat de kamer uit. Op het bed liggen de oude kinderbrieven van Lotte, bijna vergaan, de paarse viooltjes verbleekt. Door de klap van de deur en de open balkondeuren krijgt de wind er vat op.

91A. HEDEN, APRIL. SPA / EXT.- KUUROORD - DAG

ANNA (OLD) komt het hotel uitgesneld.

91B. HEDEN, APRIL. SPA / EXT.- STRATEN EN PLEINEN VAN SPA - DAG

Anna holt - voor zover haar benen dat toelaten - door de straten van Spa. Verkeer, drukte, MENSEN. Ze kijkt geagiteerd om zich heen, ze zoekt Lotte.

Ze steekt een plein over. Duiven vliegen op. Ze loopt langs een oorlogsmonument, maar besteedt daar geen enkele aandacht aan. Haar gezicht, terwijl ze zoekend stilstaat.

Anna aarzelt, ze moet even uithijgen. Ze voelt aan haar gezicht, ze transpireert hevig. Ze zoekt in haar jaszak en pakt er een oud, geborduurd zakdoekje uit.

Wist zich het zweet van haar voorhoofd. Kijkt dan naar de afbeelding op het zakdoekje: twee poppetjes en een boom.

Anna lijkt even niet meer te weten hoe ze verder moet. Ze stopt het zakdoekje weer in haar zak. Dan ziet ze een weg die naar het bos lijkt te gaan - het stadje uit. In de verte loopt LOTTE(OLD). Anna schiet die weg in. Roept Lotte's naam.

ANNA
Lotte!

Maar Lotte is al uit het zicht. Anna gaat er achteraan.

92. HEDEN, APRIL. SPA/ EXT.- BOSPAD 1 BIJ SPA - DAG

ANNA (OLD) staat op een bospad. Ze hijgt.
Ze zet haar handen aan haar mond.

ANNA
Lotte!!!

93. HEDEN, APRIL. SPA/ EXT.- BOSPAD 2 BIJ SPA - DAG

ANNA (OLD) rent zo snel ze kan over een bospad, op zoek naar Lotte. Hijgend, puffend, blazend. Ze mompelt verwensingen in het Duits.

94. HEDEN, APRIL. SPA/ EXT.- BOSPAD 3 BIJ SPA - DAG

LOTTE (OLD) kijkt op een folder met een wandelkaartje van de omgeving van Spa.
Heel in de verte roept iemand haar naam.

STEM ANNA (OLD)
Lotte!!!

Lotte kijkt op, denkt dat ze het verkeerd gehoord heeft.

STEM ANNA
Lotte!!!

Lotte realiseert zich wie daar roept. Ze kijkt om zich heen, ziet niemand. Ze doet snel haar kaart in haar tas en loopt haastig weg van waar het geluid vandaan lijkt te komen.

95. HEDEN, APRIL. SPA/ EXT. - BOSPAD 4 BIJ SPA - DAG

ANNA(OLD) maakt een snelle tocht door dwars door het bos om Lotte de pas af te snijden.

Ze schramt zich, struikelt bijna, maar zet door met een verbeterd gezicht. Hijgend en vloekend.

Ze kijkt tussen de bomen door naar het pad en ontdekt LOTTE(OLD).

Bukkend voor takken rent ze door.

Uiteindelijk komt ze vóór Lotte uit op het pad waar Lotte loopt.

Ze heeft bijna geen adem meer.

Het geagiteerde, transpirerende gezicht van ANNA (OLD). Ze zet haar handen aan haar mond.

ANNA
Lotte!!

Lotte, in de verte, doet niets. Staat daar.
Anna, die vreselijk hijgt, wenkt haar.

ANNA
Kom!!

Lotte doet niets. Anna gebaart - jammert.

ANNA
Mensch...

Lotte aarzelt. Begint dan richting Anna te lopen.
Het gezicht van Anna. Ze kijkt naar Lotte.

ANNA
Mensch, Mensch...

96. HEDEN, APRIL. SPA/ EXT.- BOSPAD 4 BIJ SPA - DAG

LOTTE (OLD) is nu bij ANNA(OLD) aangekomen. Anna hijgt vreselijk, probeert op adem te komen.

ANNA
Ik ben oud... Dit rennen.

LOTTE

Doe dat dan niet. Ik heb je niet gevraagd om achter me aan te rennen.

ANNA

Ik ben je zuster. Ik besta! Ik leef!

Ze hijgt nog na. Lotte doet ijzig.

LOTTE

Ik heb je helemaal niks gevraagd.

Anna schudt heftig haar hoofd.

ANNA

Dacht je dat het zo makkelijk was? Ik heb gezocht... Gebeld.

LOTTE

Gebeld?

ANNA

Ik had zo'n angst. Maar ik heb gebeld. Ik heb gevraagd naar jou. En dan weet ze niet wie ik ben!

LOTTE

Wie?

ANNA

Je dochter!

Lotte staart haar een moment verbijsterd aan.

LOTTE

Heb jij Héster gebeld?

ANNA

Ik zei: Anna - niks. Anna Grosalie - weer niks. Anna Grosalie/Bamberg- niks. Ik hoor haar denken: een gek, wie is die gek?

Vanaf nu overlappend. Hoge emotie, hoog tempo.

LOTTE

M'n dochter overvallen. Hoe haal je 't in je hoofd. Hoe durf je...!

ANNA

Al die tijd heb je gedaan of ik niet bestond. Maar ik bestá..!

Lotte keert zich van Anna af en loopt van haar weg.

LOTTE
Hoe durf je...!

ANNA
---Ik wil naast je lopen. Náást je. En praten.

LOTTE
Waar bemoei je je mee. Je was weg. Wat kom je doen. Waarom blijf je niet weg?---

ANNA
Waarom heb je nooit iets over me gezegd?---

LOTTE
---Wat moet ik nu zeggen tegen mijn kinderen?

ANNA
---Scháám je je voor me?

ANNA hobbelt amechtig drie meter achter LOTTE aan.

ANNA
Ik loop met je mee. We praten.

LOTTE
Ik wil niet praten.

ANNA
Dan praat ik wel. Ik heb alle tijd gehad. Alle tijd om erover na te denken... Schriften vol geschreven, boeken gelezen... Wat er gebeurd is. En waarom. Lottchen.---

LOTTE
Noem me geen Lottchen.

ANNA
---Laat mij praten. Oké?

LOTTE
Oké! Praat, praat.

ANNA
We wandelen, ik praat.

Lotte blijft in haar eigen straffe tempo doorlopen. Anna zorgt met moeite dat ze naast haar komt. Ze hijgt. Zo lopen ze, in stilte. Na een tijdje:

LOTTE
Waarom hoor ik niks.

Het gezicht van Anna. Ze weet het even niet.

Najaar 1939

97A. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ EXT.- SLOT ODER - DAG.

ANNA(JONG) en de FALKENAU- KARAVAN zijn aangekomen bij het totaal vervallen familieslot aan de Oder
Klimop overwoekert de kapotte muren. Vervelozende kozijnen. Het familiewapen boven het bordes hangt op één oor.

De vrachtwagens worden gelost. PERSONEEL sjouwt de meubels, schilderijen en hutkoffers het slot binnen.

De auto met CHARLOTTE en de MEISJES FALKENAU rijdt het terrein op. ANNA spoedt zich naar de familie. GÜNTHER opent de portieren.

De MEISJES FALKENAU rennen direct achter loslopende kippen en geiten aan.
Anna loopt naar voren, tot naast CHARLOTTE. **Diens** mond valt open bij het aanschouwen van de ruïne. Ze slaat haar arm om Anna heen.

CHARLOTTE
Mijn hemel, wat een zwijnenstal.

Ze legt meisjesachtig-hulpeloos haar hoofd op Anna's schouder.

CHARLOTTE
Vijf en veertig kamers! Je móet me helpen.

Anna knikt, dat ziet ze ook wel.

97A. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ EXT. EN INT. - INGANG SLOT ODER - DAG.

Het gezelschap, onder leiding van CHARLOTTE en met de MEISJES FALKENAU en ANNA(JONG) gaan het slot binnen.

98. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT.- ZAAL SLOT ODER - DAG.

Terwijl ANNA(JONG) en de andere DIENSTMEISJES in een wolk van gruis en stof de eeuwenoude gordijnen openschuiven, staat

CHARLOTTE charmant-hulpeloos toe te kijken bij een doorgezakt hemelbed, waar de MEISJES FALKENAU op springen.

CHARLOTTE

Keizer Wilhelm heeft hier geslapen. En daarna wilde tante nooit meer iets aan deze kamer veranderen. Je ruikt hem nóg. Muf. Zuur!

Anna torst de gordijnen de zaal uit en loopt langs Charlotte.

ANNA

Over twee weken. Dan wil ik graag naar Holland. Naar mijn zus. Kan dat?

CHARLOTTE

Natuurlijk niet! De kamerverdeling. Ik weet niet waar alles ligt, bij god niet. Linnengoed en zo.

ANNA

Maar daarna wil ik wel graag naar mijn zusje!

CHARLOTTE

Schat, dat is volstrekt onmogelijk! Want daarna moeten de kelders ingericht voor de Polen.

ANNA

Welke Polen?

CHARLOTTE

Dwangarbeiders. Komen onze werklieden vervangen. Want die moeten weer vechten in Polen. Je lacht je toch dood!

Maar Anna kan er niet echt om lachen.

99. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL/ EXT.- INGANG EN BALCON SLOT ODER - DAG.

SOLDATEN drijven HONDERDEN POOLSE DWANGARBEIDERS het slot in. ANNA(JONG) is met de andere KNECHTEN EN MEIDEN evenzoveel matrassen die kant op aan het dragen.

CHARLOTTE, wanhopig, staat op het bordes.

Als Anna langs haar loopt:

CHARLOTTE

Je ziet het nu zelf wel hè? Je kan écht niet weg!

Anna zwijgt. Anna zwicht.

100. VERLEDEN, 1939-SEPT. DTSL./ INT.- DIENSTBODENZOLDER SLOT ODER - NACHT.

Een grote, donkere zolder. Er hangt wasgoed en in kleine kamertjes staan flink wat smalle, ijzeren bedden. Op sommige slapen DIENSTMEISJES.

ANNA(JONG) zit in één van de kamers op een bedje en schrijft bij een klein kaarsje een brief. Voice-over horen we die brief:

STEM ANNA

Lieve Lotte, het zal nog even duren, maar ik kom écht naar je toe.

101. VERLEDEN, 1939-SEPT. NDL./ EXT.- TUIN ROCKANJE - DAG.

Het prieeltje is tamelijk verveloot. Somber zit LOTTE(JONG) op de rand, Anna's brief in haar hand. DAVID staat bij haar.

LOTTE
Ze is een antisemiet.

DAVID
Ach, hou toch op. Alleen omdat ze dacht dat ik een jood was. Zal ik je eens wat vertellen? Ik bèn een jood.

LOTTE
David.

DAVID
Sterker nog: ik zie eruit als drie joden tegelijk. Dus die zus van jou - laat maar komen.

Maar Lotte luistert niet naar hem.

LOTTE
Ik wil niks meer met dat hele Duitsland te maken hebben. Ik geef mijn studie er ook aan.

April 1940.

102. VERLEDEN, 1940-APRIL. DTSL/ INT.- DIENSTBODENZOLDER SLOT ODER- DAG.

Vroege avond. Anna, jas aan, staat midden in haar inmiddels keurig ingericht kamertje, met de brief van Lotte in haar hand. Ze staart ernaar, alsof ze niet kan geloven wat ze leest.

STEM LOTTE

Gezien de omstandigheden lijkt het me beter dat je niet hier naar toe komt. Jouw land is in oorlog. Beter van niet.

LIESL verschijnt met haar hoofd in het trapgat.

LIESL

Anna! We gaan! Kom je nou?

Anna kijkt haar verdwaasd aan. Reageert niet direct. Liesl wijst op de brief.

LIESL

Is er iets met je zus?

Anna kreukelt de brief tot een bal, loopt naar Liesl en gooit de brief onderweg in een prullenbak.

ANNA

Ik heb geen zus.

Liesl kijkt haar bevreemd aan, maar Anna trekt haar mee.

103. VERLEDEN, 1940-APRIL. DTSL./ INT.- DORPSKROEG BIJ ODER - NACHT.

Harde hoempamuziek. In een dorpskroeg is een dansavond georganiseerd voor soldaten uit de kazerne in de buurt. SOLDATEN en MEISJES vullen de dansvloer. Het is er stampend druk. Gegil, gelach. Veel bier. Drie DORPELINGEN vormen het orkestje, aangevuld met een dronken SOLDAAT. We herkennen de dikke kokkin LIESL, en HANNELE, het dienstmeisje. Ook ANNA (JONG) is er. Ze danst niet en ziet er aangeslagen uit. Ze kijkt, maar is met haar gedachten ergens anders. Een SOLDAAT1 die haar jolig om haar middel grijpt en haar mee de dansvloer op wil sleuren, schudt ze van zich af. Liesl, die naar haar kijkt, slaat lief een arm om haar heen. Een SOLDAAT2 biedt de dames bier aan. Liesl neemt het dankbaar aan. Anna slaat af, ze wil niet meer. Hannele valt hijgend tussen Liesl en Anna in. SOLDAAT3 in haar kielzog.

HANNELE

Ik heb het zo heet, ik heb het zo ver-schrik-ke-lijk heet! Zijn mijn wangen erg rood?

Ze sjort aan haar kleding. Anna probeert boven het lawaai uit te komen:

ANNA
Blijven jullie nog lang?

Hannele wordt door SOLDAAT3 meegetrokken, de dansvloer op. Anna kijkt haar na. Kijkt naar de hossende hoofden. Dan ziet ze, aan de overkant van de dansvloer, ineens een knappe soldaat die ook niet danst (MARTIN). Hij kijkt naar haar. Een serieuze, geïnteresseerde blik. Zij kijkt naar hem. Kijkt weg. Kijkt opnieuw - quasi achteloos. Dan neemt Anna een besluit. Ze pakt een glas bier van het blad dat de soldaat2 nog steeds vasthoudt en neemt een grote slok. Martin, verderop, ziet het.

104. VERLEDEN, 1940-APRIL. DTSL./ INT.- DORPSKROEG BIJ ODER - NACHT.

Temidden van de hossende meute SOLDATEN en DORPELINGEN, waaronder ook HANNELE en LIESL, dansen MARTIN en ANNA (JONG). Martin kan zijn ogen niet van Anna afhouden. Anna danst wild, alsof ze iets aan het bewijzen is. Hannele komt, al dansend met SOLDAAT3, vlakbij Anna. Ze lacht verbaasd, als ze Anna zo uitgelaten bezig ziet. Anna graait een fles Schnapps uit de hand van soldaat3 en neemt een flinke teug. Omstanders lachen. Maar Anna staat ineens met een ruk stil. Martin stopt nu ook met dansen. Wat is er met haar? Dansende mensen botsen tegen hen op. Anna valt bijna. Martin pakt haar vast. Dan leidt hij haar door de menigte heen naar de uitgang.

105. VERLEDEN, 1940-APRIL. DTSL./ EXT.- ERF DORPSKROEG ODER - NACHT.

Achter de kroeg is een verwaarloosd erf. Op een bankje zitten ANNA (JONG) en MARTIN. De hoempamuziek klinkt hier een stuk zachter.

ANNA
 --- *Waarom zegt ze dat, 'Beter van niet'? Voor wie beter?*

Anna heeft de fles drank van de soldaat in de hand en drinkt gretig. Ze praat koortsig. Martin is aandachtig, maar het is zó verbrokkeld dat hij moeite heeft het allemaal te volgen.

MARTIN
Wie zegt dat?

ANNA

Lótte! Eerst moest ik persé komen en nu weer niet?

MARTIN

Lotte? Is dat die dikke vrouw?

ANNA

Lotte, mijn zus, in Holland! Die brief!

MARTIN

Oh, die was van je zús.

ANNA

Ik begrijp het niet. Wat heb ik fout gedaan? Ik wil naar haar toe.

MARTIN

Naar Holland?

ANNA

We zijn een tweeling!

MARTIN

Ja, twééling.

ANNA

Ik schrijf niet terug. Met haar 'Beter van niet.'

Anna valt even stil.

MARTIN

Lijken jullie erg op elkaar?

Anna denkt even na. Dan, kinderlijk trots:

ANNA

Mijn zus weet alles van muziek. Ze kan prachtig zingen. Liederen, van - ik weet niet wie allemaal. Met een pianist, dat is haar verloofde.

MARTIN

Kun jij zingen?

ANNA

Nee.

MARTIN

(verheugd) Ik ook niet.

ANNA

Ze studeert aan de universiteit. Duits. Ze geeft ook les. Spreekt heel mooi Duits, beter dan ik. Zo...

slim. Met zo'n... neusje. (steekt haar neus in de lucht) En van die ogen. Ze kan zó... kijken.

MARTIN
Hoe?

ANNA
Precies als onze vader.
(zwijgt even)
Dan hoeft ze niets te zeggen.
(stilte)
... Dan zeggen we allebei niets.

Onverwacht begint ze te huilen. Martin schrikt er van.

MARTIN
Anna?

ANNA
Het is mijn schuld... Mijn schuld.

Martin weet niet wat te doen. Anna neemt een grote slok, verslikt zich bijna. Martin pakt zacht de fles uit haar hand en zet die weg. Trekt een zorgvuldig gevouwen, hagelwitte herenzakdoek uit zijn jasje.

ANNA
Ik zag haar denken. En kijken.

Hij biedt haar lief de zakdoek aan.

MARTIN
Hij is schoon.

ANNA
Ze is zelf Duits. Hoeft ze toch niet zo te kijken.

Ze neemt hem aan, kijkt er naar, vouwt hem open en kijkt naar Martin.

ANNA
Wat een mooie zakdoek.

Ze snuit haar neus en moet, ondanks alles, lachen.

ANNA
Wat geweldig...

Hij kijkt haar vragend aan.

ANNA

...dat je zo'n zakdoek bij je hebt.

Hij lacht verontschuldigend. Zo is hij nu eenmaal. Bij Anna komen de tranen alweer bijna terug.

ANNA

Kan het zijn dat ze me dom vindt?

MARTIN

Jóu dom vindt?

ANNA

Ja?

MARTIN

Onmogelijk. Ab-so-luut uitgesloten.

Anna begint door haar tranen heen weer te lachen.

ANNA

Jaja, ik heb jou wel door, Oostmarker.- Of moet ik Oostenrijker zeggen? Jullie horen nu bij ons.

Hij knikt. Ze zitten even in gedachten. Martin trekt zijn uniformjasje uit en legt het over Anna's schouders. Ze snikt nog wat na. Dan trekt hij haar zacht tegen zich aan. Even aarzelt ze, dan legt ze haar hoofd tegen zijn schouder. Ze houdt de zakdoek omhoog. Dikke tranenstem:

ANNA

Nu is hij vies.

Martin drukt haar nog iets vaster tegen zich aan. Ze laat het zich graag welgevallen. Anna geeuwt. Is erg moe.

MARTIN

Waarom ga je niet liggen.

Anna kijkt naar hem - een beetje lodderig. Moe en dronken - maar hier moet ze toch even over nadenken. Hij kijkt haar zo lief en serieus aan dat ze besluit dat het kan. Ze gaat liggen, nestelt zich behaaglijk. Doet haar ogen dicht. Plaagt:

ANNA

Oostenrijkers, dat zijn toch operettesoldaten? Met rozen in hun geweer.

MARTIN

Ik kom voor mijn nummer op. Maar als het aan mij lag zat ik thuis in Wenen, met een roos in mijn geweer.

Ze glimlacht. Dan wordt ze stil. Ze slaapt al bijna. Een zucht van verlichting, alsof ze voor het eerst kan ontspannen. Hij strijkt zacht over haar haren. Durft niet te verzitten.

Uit de kroeg komt SOLDAAT3 met HANNELE naar buiten. De soldaat ziet Martin en maakt achter de rug van Hannele een gebaar: We hebben beet! Martin glimlacht en steekt joviaal zijn duim op. De soldaat en Hannele verdwijnen om de hoek.

Martin schikt voorzichtig zijn jas nog iets beter om Anna heen. Staart voor zich uit. Zijn blik versombert. Anna merkt niets. Die slaapt.

106. VERLEDEN, 1940-MEI. DTSL./ INT EN EXT.- BIJGEBOUWEN SLOT ODER - DAG.

Uit het donkere bijgebouw komt een dikke walm ons tegemoet. In de lage ruimte zijn VIJF POOLSE VROUWEN bezig met het wassen, hakken en verwerken - in een grote pers - van suikerbieten. Er wordt geroerd in een grote dampende houten tobbe met bietenpulp. Een inferno.

ANNA (JONG) staat buiten bij een OUDE POOL.

Ze communiceren met handen en voeten, maar zo te zien mogen ze elkaar. De oude man laat Anna zien hoe je in één keer een aardappel schilt, zodat de schil heel blijft. Triomfantelijk houdt hij de spiraalschil omhoog. Anna lacht, góed!

107. VERLEDEN, 1940-MEI. DTLS./EXT. EN INT. - INGANG SLOT ODER - DAG.

ANNA (JONG) wil de hal oversteken, maar plotseling is daar CHARLOTTE met de MEISJES FALKENAU.

CHARLOTTE

Anna, wat hoor ik nou? Wat heb je nu gedaan?

Anna weet niet waar ze het over heeft.

CHARLOTTE

Je gaat de bietenpers toch niet aan de Pólen uitlenen?

ANNA

Wij zijn klaar. Anders moeten zij het met de hand doen.

CHARLOTTE

(liefdevol) Gansje. Je denkt toch niet dat zij dat andersom ook zouden doen, hè? Ze haten ons!

ANNA
Maar wij haten hén toch niet?

CHARLOTTE
(geduldig) Het zijn Untermenschen. Wij zijn Herrenmenschen.

ANNA
Maar dan moeten we die bietenpers toch júist uitlenen, als wij Herrenmenschen zijn?

CHARLOTTE
Dóe dan ook maar. Jij doet toch wat je wilt. Bolsjewiek!

Ze maakt een vrolijk-wanhopig gebaar en loopt weg met de meisjes. Anna wil doorlopen, maar:

HANNELE
Anna!

In de voordeur staat een hijgende HANNELE. Opgewonden gezicht.

HANNELE
Kóm!

ANNA
Wat ís er?

Maar Hannele legt geheimzinnig een vinger op haar lippen.

HANNELE
Ssst!

108. VERLEDEN, 1940-MEI. DTSL./ EXT.- PARK SLOT ODER - DAG.

HANNELE trekt ANNA (JONG) achter zich aan door het park bij het slot. Dicht struikgewas in. Daar staat MARTIN. Anna slaakt een enthousiaste kreet. Martin legt een vinger op zijn mond: sst! Anna en hij vliegen elkaar om de hals, ze zijn gek op elkaar.

Dichterbij, gehaast:

MARTIN
Luister, luister goed. Het is geheim, maar ik wilde je nog even zien.

ANNA
Wat is er?

MARTIN
Ik heb geen tijd, als ze me missen --- We gaan weg.

ANNA
Waar naar toe? Hoelang?

MARTIN
Ik wilde je nog éven zien - Láng, daarom - Maar ik mocht de kazerne helemaal niet uit. Dus ik ben over de muur gekropen. Want ik wilde je---

ANNA
En als ze dat nou ontdekken?

MARTIN
Daarom. Ik moet nu weg. Alle verloven zijn ingetrokken. We gaan. Anna, oh, mijn lieve, lieve---. Ik schrijf je. Wacht je op me?

Anna zoent hem met kracht, als antwoord. Hannele wendt zich diskreet af, hoewel ze ook af en toe éven gluurt. Dan maakt Martin zich los en rent weg.

ANNA
Natuurlijk wacht ik op je! Wanneer kom je terug?

Martin maakt een gebaar: geen idee. Dan is hij achter de bomen verdwenen. Anna blijft onthutst achter. Hannele staat naast haar. Sensatiebelust:

HANNELE
Als ze het ontdekken, schieten ze hem dood. Dan wordt hij geëxecuteerd.

ANNA
Niet.

HANNELE
Dat zei hij zelf. Toen ik jou moest gaan halen. Zonder pardon, zei hij. Zon-der par-don.

Diep onder de indruk kijken ze in de richting waarin Martin verdwenen is. Anna voor het eerst met angst in haar ogen.

ANNA
Waarom zouden ineens alle verloven ingetrokken zijn?

Het onheilspellende geluid van laagvliegende zware vliegtuigen overstemt dit tafereel. ---

10 mei 1940

109. VERLEDEN, 1940-MEI NDL./ INT.- KEUKEN ROCKANJE - DAG.

--- en glijdt over het volgende.

Een stralende dag. Maar tevens angstaanjagend GELUID. Ronkende vliegtuigen in de lucht... Kerkklokken die alsmaar door blijven luiden. Boven alles uit de RADIO met de proclamatie van Wilhelmina, voorgelezen door een sonore mannenstem: 'Een vlammend protest.'

MOEDER ROCKANJE zit stil aan de keukentafel naar de radio te luisteren.

LOTTE (JONG) verschijnt even in de deuropening, kijkt naar moeder en loopt dan vastberaden naar de tuin. Sportief gekleed, zwemspullen bij zich.

110. VERLEDEN, 1940-MEI. NDL./ EXT.- TUIN ROCKANJE - DAG.

LOTTE (JONG) loopt de tuin in. De oorlogsgeluiden minderen, zakken weg. Alleen de luidende kerkklokken niet.

VADER, JET met BABY, en DAVID staan daar. Ze kijken in de lucht, waar de knallen vandaan komen. Ongelovige, verontwaardigde gezichten. Lotte komt bij hen staan. David en zij wisselen een blik.

VADER

Wat denken ze wel? Wat denken ze wel, die rotmoffen?

Hij kijkt naar Lotte. Die haalt haar schouders op.

Men tuurt weer in de lucht. Lotte geeft David een schop.

LOTTE

Wij gaan.

Vader en Jet kijken hen verbaasd aan. David bestudeert de lucht.

VADER

Wat doen?

LOTTE

Zeilen.

VADER

Vandaag?

LOTTE

Het is mooi weer.

VADER
Het is oorlog.

David knikt wat. Ontkent het niet.

VADER
Er wordt aangeraden niet de straat op te gaan.

Lotte haalt haar schouders op. Kijkt naar David.

LOTTE
Ga je mee?

David aarzelt, kijkt naar vader, maar Lotte trekt hem mee.

**111. VERLEDEN, 1940-MEI. NDL./ EXT.- LOOSDRECHTSE PLASSEN -
DAG.**

Mooi weer, maar niemand op de plas. Nog steeds het geronk van vliegtuigen. Doorbeierende kerkklokken in de verte. Dat geluid contrasteert met de idyllische beelden. De zeilboot ligt half verscholen in het riet van een eilandje, de zeilen zijn gestreken. De boot deint zacht heen en weer. Kreun- en zoengeluiden. Een reiger vliegt verstoord op.

STEM DAVID
Lotje... Stop eens.

Midden op het eilandje liggen DAVID en LOTTE (JONG). Ze zijn aan het vrijen. Lotte heeft duidelijk het initiatief.

DAVID
We zouden wachten.

Lotte antwoordt niet.

DAVID
Eerst trouwen. Dat was de afspraak.

LOTTE
Ik wil niet meer wachten.

Ze probeert hem te zoenen, maar hij duwt haar van zich af.

DAVID
Waarom niet?

LOTTE
David! Je pest me!

DAVID
Nee, ik ben heel serieus. Ik wil het weten.

Ze rolt zich van hem af, gaat naast hem liggen.

LOTTE
We kunnen morgen wel dood zijn.

DAVID
Seriéus.

Ze wordt boos. Gaat recht overeind zitten.

LOTTE
Weet ik veel! Jezus! Laat maar. Vergéét het. Vergeet
alles maar. Vergeet mij. Wat kan het schelen?

Ze ordent haar kleren, woedend en gegeneerd. David heeft geen
idee waar dit over gaat.

DAVID
Wat doe je nou?

LOTTE
We gaan niet trouwen ook, niks!

Driftig doet ze haar verlovingsring af. Biedt hem die aan.

LOTTE
Hier.

DAVID
Doe niet zo idioot.

LOTTE
Ik maak het uit. Hier.

David weigert de ring aan te nemen.

LOTTE
Oké, dan niet.

Ze gaat staan, gooit de ring met een boog in het water.

LOTTE
Mij hetzelfde. Kunnen we terug?

DAVID

Nee.

Overstuur stapt ze in de wiebelende boot.

LOTTE
Kom op! Ik wil nú weg!

DAVID
Doe maar.

LOTTE
Kom dan!

DAVID
Nee.

Driftig en hafsniikkend probeert Lotte het grootzeil omhoog te krijgen. Ze wordt er zowat onder bedolven. David, die inmiddels zijn kleren ook weer aan heeft, staat te kijken. Hij heeft geen idee wat er met haar aan de hand is. Lotte worstelt met het zeil. Het lukt niet.

DAVID
De schoot zit vast.

Lotte herstelt de fout met bruuske bewegingen en geeft een paar rukken aan het zeil. Het klappert vervaarlijk. Ze draait zich naar David.

LOTTE
David, kom nou!

DAVID
Nee.

LOTTE
Ik ga.

DAVID
Dag.

LOTTE
Dag!

DAVID
Dag.

Ze rukt wat aan een touw en draait zich weer naar hem toe.

LOTTE
Wil je hier achterblijven?

DAVID
Voor mijn part.

LOTTE
Daaaag!

Dan moet David lachen. En Lotte lacht ook - maar halverwege gaat het lachen over in huilen. David klimt in de boot. Neemt haar in zijn armen. Ze is ontroostbaar.

DAVID
Wat is er nou, dom konijn?

Huilen, huilen.

LOTTE
Waarom maak jij het niet uit?

DAVID
Waarom zou ik?

LOTTE
Omdat ik Duits ben natuurlijk!

DAVID
Hè?

LOTTE
Ik ben Duits. Je weet toch hoe het is..al die vluchtelingen..**hoe Duitsers over Joden denken. En nu komen ze hier. Nu is het oorlog..Ik ben Duits.** Je gaat me haten.

Ze huilt. David zoekt even en pakt dan een vieze natte handdoek van de bodem van de boot. Veegt daarmee de tranen van haar wangen. Ze lacht, onwillekeurig, trekt een vies gezicht.

DAVID
Volgens mij ben jij Lotte. Die ik zo leuk vind. Die zo mooi kan zingen. Mijn konijn.

LOTTE
Die Duits is.

DAVID
Die denkt dat ze kan zeilen.

Ze stompt hem. Snikt wat na.

DAVID

Wij zijn Lotte en David. En alles wat politiek is,
staat daar buiten. Kom hier.

Hij zoent haar stevig. Ze vrijen.

LOTTE
Maar David --

DAVID
Nou hou je op.

Ze vrijen. Het gaat steeds verder. Handen verdwijnen weer
onder kleren. Het zou best eens kunnen dat het er daar, op de
harde houten bodem van de boot, toch van gaat komen...
We nemen afstand en zien hoe de zeilboot, zonder dat iemand
het merkt, langzaam loskomt van het eiland. Hoe de zeilboot de
plas opdrijft. En de oorlogsgeluiden nemen weer over, en
begeleiden het geheel.

Twee jaar later.

**112. VERLEDEN, 1942-FEBR. DTSL./ EXT.- SS-OPLEIDINGSINSTITUUT -
DAG.**

Het gezicht van ANNA(JONG). Wit, met een rood neusje van de
kou. Een wollen sjaal om haar hoofd. Ondanks de kou glanzen
haar ogen verwachtingsvol.

Ze staat samen met een groep VROUWEN te blauwbekken bij een
somber gebouw. De wind giert eromheen. Overal sneeuw.

**113. VERLEDEN, 1942-FEBR. DTSL./ EXT.- WACHTHUISJE BIJ SS-
OPLEIDINGSINSTITUUT - DAG.**

Later. Terwijl op de achtergrond de groep VROUWEN nog altijd
staat te verkleumen, praat ANNA(JONG) met een WACHTCOMMANDANT.
Hij controleert haar papieren.

ANNA
*Ik kom Martin Grosalie ophalen. Hij krijgt vandaag
verlof. Zijn opleiding is afgelopen.*

WACHTCOMMANDANT
Het verlof is ingetrokken.

Hij geeft de verbijsterde Anna haar papieren terug.

ANNA
Hoe bedoelt u?

WACHTCOMMANDANT

Precies zoals ik het zeg. Ze hebben straf.

ANNA

Waarom?

WACHTCOMMANDANT

Ze waren klaar. Moesten tot besluit 'Heil Hitler' roepen. Kersverse SS-officieren, dat moet toch kunnen. Het klonk de commandant niet enthousiast genoeg in de oren. Dat wordt hier nogal zwaar opgenomen. Begrijpt u?

ANNA

Nee. Dat kunnen ze niet doen. Ze kunnen hem niet houden. Ik heb hem twee jaar niet gezien!

WACHTCOMMANDANT

Niets aan te doen.

ANNA

Ik heb drie dagen gereisd om hier te komen!

WACHTCOMMANDANT

Ze gaan vannacht nog terug naar het front.

Hij gaat zijn wachthok al weer in. Anna trekt hem radeloos aan zijn mouw.

ANNA

Pólen - Rúsland - véchten, véchten..! Hij probeert al twee jaar verlof te krijgen! - Dat is nú! Dat verlof móet doorgaan!

Hij haalt zijn schouders op en verschanst zich in zijn hok. Anna bonkt met haar vuisten op het raam.

ANNA

Dat verlof is de enige reden waarom hij die stomme opleiding wil doen! Dacht u dat hij zo graag officier wil worden? Die hele oorlog kan hem gestolen worden!

De man kijkt haar vanachter het glas koud aan. Ze stopt, realiseert zich dat het niet slim is, wat ze nu zegt. Ze kijken elkaar recht aan.

Dan komt de man nog even naar buiten. Rustig:

WACHTCOMMANDANT

Laten we afspreken dat ik u niet verstaan heb.

Anna draait zich om en loopt naar de groep vrouwen.

**114. VERLEDEN, 1942-FEBR. DTSL/ EXT.- STRAAT SS-
OPLEIDINGSINSTITUUT - DAG**

Maar ANNA (JONG) gaat niet naar huis. Ze loopt om het afwerende gebouw heen en probeert overal naar binnen te kijken. Dan hoort ze ergens vanachter het gebouw een soort gebrul. Het klinkt als 'Heil Hitler!' Ze zet haar koffertje neer en klimt zonder aarzelingen tegen het gebouw op. Ze gluurt door een raam naar binnen.

**115. VERLEDEN, 1942-FEBR. DTSL/ EXT.- BINNENPLAATS SS-
OPLEIDINGSINSTITUUT - DAG**

Door het raam en via een lege ruimte kan ze een gedeelte van een grote binnenplaats van het opleidingsinstituut zien. Een COMMANDANT brult tegen TIENTALLEN NAAKTE JONGEMANNEN, die in de vrieskou oefeningen aan het doen zijn.

Dan ziet Anna MARTIN tussen de mannen. Koud, moe. Verzet in zijn ogen. Maar er is ook voor hem geen ontkomen aan. Ze moeten opdrukken, kniebuigingen maken en al die tijd 'Heil Hitler!' roepen. Het is te zien dat de mannen doodop zijn, dat ze al uren bezig zijn. De commandant schreeuwt tegen ze. Het is niet te verstaan, maar het geheel is duidelijk een les in vernedering en deemoed die de mannen nog lang zal heugen.

**116. VERLEDEN, 1942-FEBR. DTSL/ EXT.- STRAAT SS-
OPLEIDINGSINSTITUUT - DAG**

Anna durft hem niet te roepen. Zacht;

ANNA
Martin...!

Februari 1942

**117. VERLEDEN, 1942-FEBR. NDL./ INT.- KOFFIEHUIS NIEUWMARKT -
DAG.**

Cafémuziek. De hand van DAVID die met een vulpen twee lijnen op de ringvinger van de hand van LOTTE (JONG) tekent... bij wijze van trouwring.

DAVID
Zo, die kan je tenminste niet in het water gooien.

David en Lotte zitten aan het raam van een koffiehuis. Het tasje van Lotte staat op tafel. David zet het op een stoel, want het staat in de weg.

LOTTE
Ik wil joods worden.

DAVID
Hè ja.

LOTTE
Ik meen het. Ik wil joods worden.

DAVID
Je zou wel gek zijn.

LOTTE
Vanwege de situatie?

DAVID
Nee. Vanwege véél te veel gedoe.

Ze gaan volledig op in het 'trouwing-tekenen'. Zien niet hoe buiten VIER GRÜNE POLIZEI langslopen - geweren in de hand.

118. VERLEDEN, 1942-FEBR. NDL./ EXT.- KOFFIEHUIS NIEUWMARKT-DAG.

DAVID en LOTTE (JONG) komen naar buiten. Het is koud, ze doen hun jassen goed dicht. Er lopen wat MENSEN op straat. [NB: er zijn nog geen jodensterren op jassen]
David en Lotte lopen, stevig gearmd, gelukkig en verliefd. Er rijden twee GRÜNE POLIZEI-MOTORRIJDERS langs. Lotte kijkt naar ze, haar gezicht betreft. Maar David drukt haar nog steviger tegen zich aan en trekt haar mee.

Dan lopen ze langs een bord. "*Juden Viertel - Joodsche Wijk*" staat er op. Ze doen net of ze het niet zien.

119. VERLEDEN, 1942-FEBR. NDL./ EXT.- STRAAT EN BIOSCOOP- DAG.

Even later.

DAVID en LOTTE (JONG) staan bij de kassa van een bioscooptheater. Er staan nog wat BIOSCOOPBEZOEKERS achter hen. De KASSAJUFFROUW schuift bioscoopkaartjes naar ze toe. Lotte wil haar portemonnee pakken en merkt dat ze haar tas niet heeft.

LOTTE
Mijn tas! Ik vergeet mijn tas!

DAVID
Waar?

LOTTE
In het koffiehuis! Wat dom! De treinkaartjes...
alles!

DAVID
Ik ren wel even.

LOTTE
Samen.

DAVID
Alleen ben ik sneller. Hoeveel tijd heb ik nog?

De kassajuffrouw reageert vermoeid. Lotte kijkt op haar horloge.

LOTTE
Zeven minuten. Dat haal je nooit.

DAVID
Op mijn sloffen.

Hij zoent Lotte op haar neus en rent de trap af.

LOTTE
David!

Hij draait zich naar haar om. Ziet dus niet dat achter hem mannen van de GRÜNE POLIZEI op motoren voorbij rijden. Een vrachtwagen volgt. Lotte let er ook niet op.

LOTTE
Neem me niet kwalijk. Heel dom van me.

DAVID
Als je het maar weet!

Hij maakt vrolijk een soort rare startsprong en spurt weg. Lotte kijkt verontschuldigend naar de kassajuffrouw, maar die helpt de volgende klanten al. Nerveus gaat Lotte iets opzij.

**120. VERLEDEN, 1942-FEBR. NDL./ EXT.- STRAAT BIJ BIOSCOOP -
DAG.**

Wat later.

LOTTE (JONG) staat te wachten voor de bioscoop. Het loket is al gesloten. De film is begonnen. Er is niemand op straat. Vreemde sfeer. Waar is iedereen? Aarzelend begint Lotte te lopen.

121. VERLEDEN, 1942-FEBR. NDL./ EXT.- KOFFIEHUIS NIEUWMARKT-DAG.

De straten zijn leeg. Er hangt een vreemde surrealistische sfeer. Alsof er nooit iemand is geweest. LOTTE(JONG) staat voor het koffiehuis. De wind giert. Dan stapt ze naar binnen. ---

--- En komt even later weer naar buiten, met haar tasje. Het is alsof ze in een droom figureert. Langzaam, bijna doelloos, loopt ze richting station, in de hoop dat ze straks zal ontwaken. Maar écht begrijpen doet ze niets.

122. VERLEDEN, 1942-FEBR. NDL./ INT.- WOONKAMER ROCKANJE - DAG.

Een paar weken later. De handen van Lotte wrijven over elkaar, nerveuze bewegingen. De getekende ring is bijna vervaagd. Het gezicht van LOTTE (JONG). Onbegrip, onzekerheid.

LOTTE
Buchenwald?

Ze zit tegenover MENEER en MEVROUW DE VRIES. Die knikken. Ook VADER en MOEDER ROCKANJE zijn aanwezig. En BRAM DE VRIES. Een verslagen groepje mensen. Vader staat op en pakt de atlas uit de boekenkast.

VADER
Buchenwald. Buchenwald...

LOTTE
Wat is er in Buchenwald?

MEVROUW DE VRIES
Een soort... werkkamp voor **jonge mannen.**

Ze reikt Lotte een briefkaart, vol stempels, met twee armzalige, weinig overtuigende regeltjes daartussen: "Es geht mir gut, wir arbeiten tüchtig. David."

LOTTE
In het Duits.

VADER

Wat is de aanklacht? Is er een aanklacht?

MENEER DE VRIES

Wij denken dat de Duitser een voorbeeld heeft willen stellen. Na de staking in Amsterdam. Denk er om: geen rellen meer. Zoiets.

Mevrouw kijkt Lotte hoopvol aan.

MEVROUW DE VRIES

Hij heeft het er niet slecht. Hij is gezond. Heeft altijd veel aan sport gedaan.

MENEER DE VRIES

Het zal wel een paar maanden duren.

Mevrouw de Vries kijkt nog steeds naar Lotte.

MEVROUW DE VRIES

Raar zoals dingen lopen, toch? Ik bedoel, als jij je tas niet had laten staan, dan - nou ja.

Ongemakkelijke stilte. Moeder staat op.

MOEDER

Iedereen maar iets drinken dan?

Het gezicht van Lotte. De wind giert, zoals die dag op de Nieuwmarkt.

123. VERLEDEN, 1942-FEBR. NDL./ INT.- KAMER LOTTE ROCKANJE - DAG.

LOTTE (JONG) schrijft een brief aan Anna (wit papier). Ze is overstuur. Op haar bureautje staat ook het tasje. Af en toe kijkt Lotte er naar, als om zichzelf te straffen. Voice-over, niet in schrijftempo, maar koortsachtig en tranen-doorspekt: **(duits in de film, vanwege consequentie?)**

STEM LOTTE (JONG)

--- Vergeef me, Anna, alsjeblieft, dat ik zolang niets van me heb laten horen. We zijn hier allemaal in de war. Maar ik denk veel aan jou en ik heb je nodig. Ik ben bang, Anna. Help me. David is afgevoerd naar Buchenwald. Het is mijn eigen schuld. Weet jij wat er in Buchenwald is? ---

Maanden later.

**124. VERLEDEN, 1942-SEPT. DTSL./ INT.EN EXT.- INGANG SLOT ODER
- DAG.**

Een gil. Het blijkt een vreugdekreet, van ANNA (JONG). Ze staat in de ingang, met een (donkergroen?) telegram in haar hand, vol opwinding en plezier om wat ze net gelezen heeft. Naast haar staat CHARLOTTE, die haar het telegram overhandigd heeft. De twee MEISJES FALKENAU (2 jaar ouder) spelen in de hal. Enkele POOLSE VROUWEN, die de vloer boenen, kijken op.

CHARLOTTE
Vertel!

ANNA
We gaan trouwen! Als ik wil! En ik wil!

Charlotte omhelst haar. Ze mag Anna graag.

CHARLOTTE
Anna. Goeie, lieve Anna... Wanneer?

ANNA
Of ik onmiddellijk naar Wenen kom. Hij heeft verlóf.
Eindelijk!

Charlotte trekt Anna mee de gang in, naar haar slaapkamer. De meisjes huppelen achter hen aan.

CHARLOTTE
Hoe kan hij verlof hebben, nu?

ANNA
(leest) "Wagen reismoe, Rusland te groot. Acht dagen te laat voor Stalingrad. Officieel verlof. Kom naar Wenen. Trouwen. Als je wil...' Ik snap er niks van, maar ik wil! Ik wil!

Charlotte trekt Anna lachend naar haar slaapkamer. De meisjes erachteraan.

**125. VERLEDEN, 1942-SEPT. DTSL./ INT.- SLAAPKAMER CHARLOTTE
SLOT ODER- DAG.**

Muziek. CHARLOTTE heeft haar grote kast opengetrokken en houdt een verlegen ANNA (JONG) een beige avondjapon voor. Ze kijken samen in de spiegel en keuren. De MEISJES FALKENAU spelen op de achtergrond met de juwelen van hun moeder.

Enthousiast pakt Charlotte de kanten vitrage bij de grote ramen beet en waaiert die open naar Anna. Idee!

126. VERLEDEN, 1942-SEPT. DTSL./ EXT.- INGANG SLOT ODER - DAG.

De grote deur zwaait open en ANNA (JONG) stapt naar buiten. Koffertje in de hand, jas aan. Ze wordt uitgeleide gedaan door CHARLOTTE, de MEISJES FALKENAU, HANNELE en LIESL en nog wat PERSONEELSLEDEN. Iedereen omhelst haar stevig en hartelijk. Anna kust ook de POOLSE VROUWEN die iets verderop staan. GÜNTHER, de chauffeur, staat beneden op haar te wachten met een paard en wagen. Aan de zijkant van het bordes wordt de post bezorgd. Niemand let daar verder op.

127. VERLEDEN, 1942-SEPT. DTSL./ EXT.- SLOT ODER - DAG.

ANNA (JONG) wordt op de boerenwagen geholpen door GÜNTHER. Hij knalt met de zweep. Ze rijden naar de poort. Anna zwaait naar CHARLOTTE, LIESL en HANNELE en de anderen, die haar uitwuiwen. De MEISJES FALKENAU verbergen zich verdrietig in hun moeders rokken.

Als de wagen bijna bij de poort is, moet Günther inhouden, voor de POOLSE DWANGARBEIDERS die onder bewaking van SOLDATEN van het land terugkomen. Voorop de OUDE POOL.

Als ze Anna zien, gaan de mannen aan de zijkant staan. De oude Pool loopt op haar af. Ze buigt zich naar hem toe. Hij pakt haar handen en brengt zijn gegroefde kop vlakbij haar oor. In gebrekkig Duits:

OUDE POOL
U bent een goed mens.

Dan wijst hij naar Günther en de familie op het bordes en maakt een beweging die 'keelafsnijden' betekent.

OUDE POOL
Als de Russen komen - allemaal.

Een soldaat trekt hem terug.

Anna draait zich geschokt naar Günther. Die slaat kwaad met de zweep op het paard. De paard-en-wagen rijdt weg van het slot, terwijl de Polen zwaaien en Anna verward terugzwaait.

Ze merkt niet meer dat HANNELE de binnenplaats over komt rennen, met de brief van Lotte in haar hand.

HANNELE
Anna! Anna! Wacht! Uit Holland! Je zús!

Maar het is te laat. Ze stopt, hijgend. Lotte's brief blijft achter.

**128. VERLEDEN, 1942-NOV. NDL./ INT./EXT.- GANG EN VOORDEUR
ROCKANJE - DAG.**

Van de huiskamer klinkt klassieke muziek. De bel gaat.

LOTTE(JONG) loopt door de gang en doet open.

Buiten staan MENEER DE VRIES, MEVROUW DE VRIES en BRAM. Ze hebben koffers bij zich.

(tekst naar volgende scene, dan kan je die in de montage eruit halen. Eventueel hier voice-over stem oude Lotte voor tv-serie)

129. VERLEDEN, 1942-NOV. NDL./ INT. - WOONKAMER ROCKANJE - DAG.

Klassieke muziek. Een plaat op de grammofoon. Op de bank zitten MENEER DE VRIES, MEVROUW DE VRIES en BRAM. Ongemakkelijk.

MENEER DE VRIES

Het is maar voor een paar weken, of maanden.

MA ROCKANJE

Mij lijkt het oergezellig. Wat jij, Ferdi?

PA doet net alsof hij zich op de muziek concentreert.
LOTTE(JONG) kijkt geërgerd naar hem.
MA serveert nog maar eens een koekje. Stilte.

MENEER DE VRIES

We betalen voor de onkosten, heb ik dat wel duidelijk gezegd?

MOEDER

Ja. En plek zat. Met de meisjes de deur uit. Zulke lieve kamertjes.

MENEER DE VRIES

Tot we een definitieve oplossing hebben gevonden.

MOEDER

Die van onze Jet heeft ochtendzon.

Mevrouw de Vries probeert manmoedig te glimlachen, toe maar - ochtendzon..!

LOTTE

Pa..?

Verstoord doet hij zijn ogen open.

LOTTE

Is het goed?

PA

O.! Was dat nog niet duidelijk? Natuurlijk, het is onze menselijke plicht. Welkom.

Opluchting, ad lib dankbetuigingen. Pa maakt een quasi-bescheiden afwerend gebaar en zakt weer achterover.

PA

Ik wil er alleen geen last van hebben.

En hierbij kijkt hij Lotte recht aan.

In de televisie serie dóór naar volgende scene. Dat kan, want deel drie is iets te kort en wordt zo opgelengd.

129-A. VERLEDEN, 1942-NOV.NDL/ INT.- WERKKAMER PA ROCKANJE-DAG.

Alsof het gesprek doorgaat. PA praat op LOTTE (JONG) in. Lotte staat onwillig heen en weer te wiebelen.

PA

Wat gaan die mensen doen de hele dag? Hun teennagels knippen in de huiskamer? Allemaal vragen. Kan iemand nog rustig van muziek genieten? En het gevaar? Wat doen we bij een inval? Allemaal vragen.

Lotte wil iets zeggen, maar hij heft zijn hand.

PA

Nog een vraag. Waarom bij ons? Waarom komen ze bij ons?

LOTTE

Mijn tasje. David.

PA

Mij zal je nooit horen beweren dat het jouw schuld is. Maar jij loopt daar mee rond. Ik zie dat. Laten we zeggen dat jij extra verantwoordelijkheid hebt. En dat je die dus ook néemt.

LOTTE

Wat bedoelt u?

PA

Ik wil er niets van merken. Bedden, kamers, eten, alles is jouw verantwoordelijkheid. Niet mamma, nee, jij.

LOTTE

Goed.

PA

Je kent mijn gewoontess, die blijven zo. De badkamer. Geen scheerspullen van anderen. Geen haren in de wasbakken. Geen natte vloer. Ik wil niet moeten wachten op mijn beurt.

LOTTE

Goed.

PA

Ik wil in alle rust in de suite naar muziek kunnen luisteren. Zonder die mensen om me heen. Daar ga jij voor zorgen.

LOTTE

Goed.

PA

Ik vraag dit voor jouw eigen bestwil. Het zal je helpen in het reine te komen met jezelf.

Het gezicht van Lotte.

130. VERLEDEN, 1942-NOV. NDL./ INT.- KEUKEN ROCKANJE - DAG.

De ontbijttafel. VADER, MOEDER, LOTTE (JONG), MENEER DE VRIES, MEVROUW DE VRIES en BRAM. Er zijn kleine irritaties.

Vader besmeert een boterham en laat de jam bij zijn bord staan. Bram pakt de jam. Terwijl Bram een boterham pakt, pakt vader de jam terug, hij is nog niet klaar met smeren. Lotte, die alles ziet, buigt zich over haar ontbijt om niks te zien. Onderwijl praat moeder argeloos tegen mevrouw de Vries.

MOEDER

--- Ik begrijp precies wat u voelt, hoor, ik mis mijn meisjes ook zo. Gewoon die fysieke aanwezigheid, hè? Ik bedoel, ik ben heel blij dat ze zo goed getrouwd

zijn en Jet met haar tweede kindje alweer, maar gewoon die meiden in huis, snapt u? ---

Lotte ziet hoe Mevrouw de Vries in haar cichorei roert en haar tranen probeert tegen te houden.

Dan klinken er in de verte gewerschoten. Men schiet overeind, extreme schrik.

(Bram en Joden weg)

Mevrouw de Vries geeft een gil. Nog meer gewerschoten. Paniek. Alleen Pa blijft dooreten.

MOEDER

De bordjes! De bordjes!

Men probeert de ontbijtspullen van de familie de Vries te verdonkeremanen, maar er is duidelijk niet geoefend voor deze situatie. Meneer de Vries pakt twee stoelen bij de tafel weg en weet niet waar hij ze zetten moet.

Moeder stapelt in paniek gelijk maar álle servies op elkaar. Iedereen roept door elkaar.

MOEDER

Nee, niet daarheen, die stoelen, zet maar op de gang!
Nee, zet maar binnen..!

MENEER DE VRIES

Maar er is nét jam op gemorst, dat zie je! Het plakt!

Lotte komt met een servet om de jamvlekken van de stoelen te vegen. Bram probeert drie kopjes tegelijk weg te zetten en morst de helft op de grond. Ondertussen lijken de schoten dichterbij te komen. Mevrouw de Vries raakt nu écht in paniek. Ze duwt haar gezin naar de deur.

MEVROUW DE VRIES

Een razzia! Het is een razzia!

LOTTE

Ik ga wel kijken.

Ze rent de keuken uit. Pa zit nog altijd te eten.

131. VERLEDEN, 1942-NOV. NDL./ EXT.- GOOISE HEI - DAG.

LOTTE (JONG) loopt over de hei. Ze kijkt zoekend om zich heen. Meer gewerschoten. Ze staat stil: het is ineens erg dichtbij. Ze sluipt nu, loert tussen de bomen door.

Weer een gewerschot. Nu heel dichtbij. Lotte verstopt zich achter een boom. Er klinkt gevloek in het Duits. En gelach. Tussen de bomen zijn nu DRIE DUITSE SOLDATEN te zien. Het zijn jonge jongens. Het lijkt of ze op iemand jagen. Ze zien iets. Roepen iets. Een tak kraakt onder Lotte's voeten. Ze stoppen, draaien zich om en zien Lotte. Ze richten automatisch hun geweren. Een moment staat iedereen verschrikt naar elkaar te staren.

132. VERLEDEN, 1942-NOV. NDL./ EXT.- GOOISE HEI - DAG.

Iets later. Een dode haas ligt op de bosgrond. Lotte zit met de SOLDATEN op een boomstronk. Ze roken vredig een sigaretje. Lotte ook. Voor hun voeten ligt de dode haas. De jongens kijken veel en vaak naar Lotte. Die rookt en kijkt naar de haas. Stilte. Dan, in vloeiend Duits:

LOTTE

Marineren in olie met een scheut cognac. Eerst sjalotjes en spekjes bakken, dan de bouten, dan rode wijn, heel zacht sudderen, heel lang... dan fileren, saus indikken. Vlees terug in de saus. Sjalotten en spekjes erbij. Opdienen met Preisselbeeren en puree.

De jongens gaan bijna dood van verlangen naar eten en liefde.

LOTTE

Maar ja, wie heeft er nog goeie spijsolie. Cognac. Spekjes.

SOLDAAT 1

Mijn moeder kan ook zo goed koken.

SOLDAAT 3

Heb je hem weer met zijn moeder.

SOLDAAT 1

Ik was blij dat ik weg kon, hoor, want verder --

SOLDAAT 2

Hij praat altijd en eeuwig over z'n moeder. Maar wat wás hij blij dat hij weg kon!

Ze lachen.

SOLDAAT 1

Ik praat nooit over háár maar over d'r éten!

SOLDAAT 1, 2 EN 3

*(lachend, door elkaar) Schweinenbraten,
Salzkartoffeln... und Sauerkraut mit Schinken...
Hausfrauenart!*

Ze lachen. Lotte lacht mee.

133. VERLEDEN, 1942-NOV. NDL./ EXT.- GOOISE HEI - DAG.

Wat later. Van een afstand zien we hoe LOTTE de DRIE SOLDATEN de weg wijst. Ze schudden haar vrolijk en dankbaar de hand. Dichterbij:

*SOLDAAT 3
Leuk, om hier eens eigen volk te ontmoeten. Echt
leuk... Veel geluk. En bedankt.*

*SOLDAAT 1, 2
Bedankt.*

Haar gezicht van dichtbij als ze de soldaten nakijkt. Dan holt ze weer terug naar huis.

**134A. VERLEDEN, 1942-NOV. NDL./ INT.- SLAAPKAMER OUDERS
ROCKANJE - DAG.**

LOTTE (JONG) staat, hijgend, te kijken hoe PA de toilettafel van ma van de muur schuift. Hij verwijderd de grote spiegel. Daarachter wordt een diepe kast zichtbaar, verborgen in de muur. Lotte gaat er naar toe. Steekt haar hoofd er in. Daar zitten MENEER en MEVROUW DE VRIES en BRAM. Hun beddengoed opgerold in hun armen. Ze kijken naar haar op.

LOTTE
Kom maar. Ze zijn weg. Het was geen razzia.

Achter elkaar komen ze tevoorschijn. Stijf en verkreukeld, maar opgelucht. Bram maakt zijn bril schoon en loenst dankbaar naar Lotte.

BRAM
Bedankt.

LOTTE
Ja. Bedankt (verlegen, onhandig)
Dat zeiden die jongens óók...
(niet-begrijpende blikken)
Grappig om weer eens Duits te spreken - Het waren wel
leuke jongens.

Men staart haar verwonderd aan.
Op dat moment komt MA binnen. Ze steekt een kaart omhoog.

MOEDER
Van David.

Ze geeft de kaart aan Mevrouw de Vries. Ook meneer en Bram buigen zich erover. Lotte wil ook, maar vader trekt haar terug. Lotte schudt als gestoken zijn hand van haar arm.

MEVROUW DE VRIES
*"Wenn ich nicht schnell mein Segelschiff bekomme,
dann ist es zu spät. David."*

Iedereen kijkt verdwaasd naar de kaart. Lotte steekt haar hand uit, maar ze krijgt de kaart niet.
De tekst op de briefkaart is bedolven onder de stempels. De kaart komt uit Auschwitz.

MEVROUW DE VRIES
Hij roept om hulp.

BRAM
Auschwitz. Nu weer in Auschwitz.

Mevrouw de Vries begint zacht te huilen. Haar man slaat zijn armen om haar heen.

MEVROUW DE VRIES
Mijn schatz, mijn schmut - ik wil naar hem toe...!

Lotte kijkt naar de ongelukkige ouders. Iedereen kijkt naar ze. Ma slaat haar armen om ze heen, Bram aait onbeholpen op zijn moeders rug. Lotte staat verwijderd van de rest.
Pa kijkt haar hoofdschuddend aan. Zacht:

VADER
Leuke jongens? Leuke Duitse soldaten?

Eén seconde lijkt het alsof ze hem aan wil vliegen, dan rent ze de kamer uit en slaat de deur keihard achter zich dicht.

**134B. VERLEDEN, 1942-NOV. ND.L. / INT.- GANG BIJ KAMER LOTTE
HUIS ROCKANJE - DAG.**

Met grote woeste stappen gaat LOTTE(JONG) naar haar kamer.
Kaart in de hand.

BRAM komt achter haar aan.

BRAM
Lotte, ---

Lotte draait zich furieus om.

LOTTE
Mag ik misschien éven alleen zijn in dit rothuis?

Ze slaat de deur van haar kamer zo mogelijk nog harder dicht.

135. VERLEDEN, 1942-NOV. OOSTR./ INT.- KERK IN WENEN - DAG.

Een orgelhymne klinkt. De grote deuren van de kerk gaan open. Het stralende gezicht van ANNA (JONG). In de sluier herkennen we de kanten vitrage van Charlotte's slaapkamer. Anna laat zich naar het altaar voeren door MARTIN. Ze draagt de beige avondjapon van Charlotte.

Martin lijkt mager geworden, zijn trouwpak is hem te groot. Maar ook hij straalt.

De kerk is leeg, op de PRIESTER en de MISDIENAAR na. En de keurige ouders van Martin. Het ECHTPAAR GROSALIE.

Het bruidspaar is bij het altaar aangekomen.

Anna's gezicht van heel dichtbij. Eendimensionaal gelukkig, voor het eerst.

De priester begint aan zijn officiële tekst.

136. VERLEDEN, 1942-APRIL OOSTR./ INT.- SLAAPKAMER MARTIN HUIS GROSALIE WENEN - DAG.

Héél vroeg in de ochtend. Buiten klinkt vogelgeketter. Een gordijntje wuift wat en laat de eerste zon binnen.

De SS-tatoeage in de oksel van MARTIN. De hand van ANNA (JONG) strijkt er zacht over.

In Martins' oude kinderkamer, in de kleine flat van zijn ouders, liggen ANNA (JONG) en MARTIN ineengestremd in zijn oude smalle bedje.

STEM ANNA (JONG)
Deed het pijn?

Geslapen hebben ze niet. Een beetje onserieus ouwehoeren na het vrijen

MARTIN
(overdreven) Het deed ver-schrik-ke-lij-ke pijn.

Anna speelt mee.

ANNA
Heb je gehuild?

MARTIN
Ik ben een man!

ANNA
O, mijn held...!

Ze rolt boven op hem. Ze lachen en kussen.

137. VERLEDEN, 1942-APRIL OOSTR./ EXT.- STATION BIJ WENEN- DAG.

Het fluiten van de machinist, de trein gaat vertrekken.
 ANNA (JONG) probeert haar tranen te verbergen bij het afscheid.
 MARTIN neemt haar hoofd tussen zijn handen en ziet dat. Lief:

MARTIN
Wat is dat?

ANNA
Ik ben bang.

MARTIN
*Helemaal niet nodig. Ik zit bij de
 verbindingstroepen, die lopen geen gevaar.*

Ze kussen. Willen elkaar niet loslaten.

Om hen heen meer SOLDATEN en OFFICIEREN die afscheid nemen van hun VROUWEN.

Twee jaar later. Vroeg najaar 1944

138. VERLEDEN, 1944-SEPT. NDL./ INT.- KEUKEN ROCKANJE - NACHT

Geroezemoes. Aan tafel: LOTTE (JONG), BRAM, VADER, MOEDER, MENEER EN MEVROUW DE VRIES. De stemming is matig, men zit al te lang op elkaars lip. Alle ramen zijn hermetisch afgedekt met paardenharen gordijnen. Het is benauwd en bedompt in de kamer. LOTTE gaat tussen pa en ma staan, zet een grote pan op tafel en verdeelt de waterige stampot.

PA
 Wat moet dit voorstellen?

Lotte kwakt iets te hard stampot op het bord van pa.

VADER
Wat is dit? Stamppot?

Lotte werkt vermoeid door, kijkt naar de aanwezigen, maar het geluid blijft ver weg, als door een sluier.

PA
Begint iedere keer méér op water te lijken.

Lotte kijkt ineens recht in de ogen van mevrouw de Vries, die al die tijd naar haar heeft zitten staren.

PA
Is dit alles? Krijg ik niet meer?

Hij schuift zijn stoel naar achteren.

PA
Laat dan maar zitten.

Hij verlaat driftig de kamer.
Lotte concentreert zich op het uitdelen.

**139. VERLEDEN, 1944-SEPT. NDL./INT.- GANG WERKKAMER VADER
ROCKANJE - DAG.**

Even later. LOTTE (JONG) staat, met een bord waterstampot, bij de deur van vaders werkkamer en klopt beleefd.
Er wordt niet gereageerd.

**140. VERLEDEN, 1944-SEPT. NDL./INT.-WERKKAMER VADER ROCKANJE -
DAG.**

LOTTE (JONG), met het bord waterstampot, komt binnen in haar vaders werkkamer.
Haar VADER die aan zijn bureau zit, richt zich als gestoken op. Achter hem hangt een kaart van Europa aan de muur, waarop hij met vlaggetjes de bewegingen van de geallieerden volgt. Duitsland is omringd door vlaggetjes.
Vóór hem, op zijn bureau uitgestald, liggen een pakje roomboter, een brood, een stuk kaas en plakken lever.
Vader, die al begonnen was de boel in te pakken, heeft de kruimels nog rond zijn mond.
Lotte kijkt naar die heerlijkheden en naar vader en kan niets uitbrengen. Een diepe geladen stilte.
Vader herstelt zich het eerst. IJzig, voor de honderdste keer:

VADER

Als ik niet antwoord, wens ik niet gestoord te worden.

Lotte verroert zich niet. Staat daar perplex.
Vader bedekt het eten zo half en half. Kil:

VADER
Nooit en te nimmer hier zomaar binnen vallen.

Lotte is zo in de war dat ze niets zegt. Vader kijkt naar haar. Begrijpt wel dat hij iets uit te leggen heeft. Driftig:

VADER
Luister, je moeder en ik hebben niet om die mensen gevraagd. Jij wilde dat. Vanwege David. Ik zou nergens last van hebben. Maar ik heb in geen tijden een behoorlijke maaltijd gehad.

Lotte staat daar maar. Vaders toon verandert. Samenzweerderig.

VADER
Maak er geen drama van. Ik kreeg wat extra voedselbonnen. Het is niet nodig om alles met ze te delen.

LOTTE
Hoe?

VADER
Wil je een boterham? Neem iets, neem een boterham.

Hij snijdt een boterham voor haar af.

LOTTE
Die bonnen. Hoe?

VADER
Ik maak er een met kaas voor je.

Hij besmeert de boterham met boter. Belegt hem met kaas.
Lotte staart naar zijn handelingen. Het maakt haar duizelig.

LOTTE
Hoelang al? Hoelang krijgt u die bonnen al?

VADER
Wil je nou of niet?

LOTTE
Die bonnen zijn voor - die zijn voor- .

VADER
De onderduikers. Die krijgen ook. Volgende keer.
Hier.

Hij reikt haar de boterham aan, maar ze neemt hem niet aan.
Woedend:

LOTTE
Geef hier. Alles. De bonnen, álles!

Hij laat de hand met de boterham zakken.

LOTTE
Nú.

VADER
Wat denk jij wel?

LOTTE
Anders vertel ik nú aan iedereen hier hoe u werkelijk bent. Hoe - klein. Zelfzuchtig ..mánnetje..!

Pa's gezicht. Hij staart haar aan alsof hij haar voor het eerst ziet. Langzaam dringt de ernst hiervan tot hem door. Dan gaat hij naar zijn bureau, opent driftig een la, rommelt wat en trekt er een grotendeels verbruikt vel bonnen uit. Legt die bij het eten. Pa draait zich naar de landkaart. Neemt een vlaggetje.

VADER
Weet je wat het met jou is?

Hij gaat met het vlaggetje over de kaart.

VADER
Jij bent en blijft een moffin.

Hij plaatst het vlaggetje in het hart van Duitsland.
Het gezicht van Lotte. Ze sluit haar ogen.

141. VERLEDEN, 1944-SEPT. DTSL./ EXT.- VAKANTIEOORD - DAG.

Een rijdende legerbus vol JONGE VROUWEN. Onder hen: ANNA (JONG)
Ze praten gespannen-vrolijk doorelkaar.

VROUW 1
Ik ga van iedere seconde genieten. Of hij wil of niet!

Ze lachen.

VROUW 2

Ik wil alleen nog niet zwanger worden, moet ik hem nou mijn rug toekeren? Na zo'n lange tijd?

VROUW 3

Nee, meisje, jij gaat hier met een buik vol beentjes vandaan.

Plotseling geeft Anna een gil. Daar, verderop, zwemmen MANNEN.

Halfnaakte mannen zwemmen in een meer. Beoefenen sport. Liggen te zonnen. Er zijn ook andere badgasten: ENKELE VROUWEN EN KINDEREN.

Aan de andere kant van het meer nadert een autobus van het leger. Eén van de mannen merkt de bus op. Het is MARTIN. Hij schreeuwt en wijst. De mannen in het water haasten zich naar de kant. Ze roepen en zwaaien.

De bus rijdt over het strand. De mannen rennen uitgelaten met de bus op. De bus stopt en de vrouwen stappen uit. Allemaal hebben ze zomerjurken aan en koffertjes bij zich.

Anna kijkt zoekend rond en ziet Martin. Ze rent over het strand naar hem toe. Hij spreidt lachend zijn armen. Zij springt er zó enthousiast in dat ze bijna omvallen. Of is hij verzwakt? Iedereen lacht. Dichterbij. Anna fluistert in zijn oor:

ANNA

Nu laat ik je nooit meer gaan! Ik laat je nooit meer gaan!

Ze knelt Martin bijna dood.

142. VERLEDEN, 1944-SEPT. DTSL./ INT.- HOTELKAMER VAKANTIEOORD-DAG.

Beelden van ANNA (JONG) en MARTIN die helemaal niet aan elkaar hoeven te wennen.

De lakens van het hotelbed glijden op de grond. Niemand let er op.

143. VERLEDEN, 1944-SEPT. DTSL./ INT.- HOTELKAMER VAKANTIEOORD - DAG.

Wat later. Ze zitten rechtop in het bed. Zacht, hoopvol:

ANNA

Iemand zei dat het bijna gebeurd was.

MARTIN

Ze staan al voor West-Pruisen, de Russen.

ANNA

Misschien hoef je niet meer terug!

Ze kust hem, staat op en pakt haar koffer.

MARTIN

Dan gaan we samen naar Wenen.

Ze stapt weer in bed en opent de koffer. Die blijkt helemaal vol zelfgemaakte babykleertjes te zitten. Een verlegen stilte. Lacherig:

ANNA

Beetje voorbarig.

Ze pakken er wat kleertjes uit. Martin is ontroerd en verward.

ANNA

Ik heb niet zoveel te doen bij je ouders.

Ze houdt, verlegen, een babytruitje omhoog. Plukt er nog even een draadje af. De ene mouw is wat korter dan de andere. Martin houdt dat mouwtje plagend omhoog. Ze lachen. Dan:

ANNA

Ik droom er van. Een kindje.

Anna 's droom wringt zich een weg naar buiten.

ANNA

Eerst een jongetje, dan een meisje, dan nog een meisje--- Nee, eerst twee jongetjes, dan kunnen die samen spelen, want aan een meisje heeft een jongetje natuurlijk niet zoveel, hoewel het voor dat meisje ook wel weer leuk is om een grote broer te hebben---

Een flitslicht. De tekst gaat door, in hoog tempo:

**144. VERLEDEN, 1944-SEPT. DTSL./ INT.- FOTOZAAK IN VAKANTIEOORD
- DAG.**

Nog een flitslicht.

ANNA

---Maar eerst een meisje kan natuurlijk óók. Wil jij meer meisjes dan jongens? Of maakt het niet uit? Mij maakt het niet uit ---

ANNA(JONG) en MARTIN poseren voor een FOTOGRAAF die onder een lap verborgen staat. Martin in zijn SS-officiers-uniform en Anna in zijn armen. Anna fantaseert vrolijk door:

ANNA
---als het er maar véél zijn. Jij? Een groot, gezellig gezin. Op zondag wandelen met zijn allen. Ga je dan mee?---

Martin wil altijd mee, als het maar met Anna is.

ANNA
---Eigenlijk wil ik het liefst eerst een meisje. Ik weet niet waarom---

Flitslicht.

ANNA
---Nou weet ik het! Weet je wat ik echt wil? Een tweeling. Ik wil eerst een tweeling. Twee meisjes---

Nieuwe houding.

ANNA
--- En die blijven altijd samen.

Ze kijkt er nogal vastbesloten bij.

(N.B. Deze laatste houding goed laten staan. Dit is de foto die Lotte later vindt)

145. VERLEDEN, 1944 SEPT. NDL./ INT.- WOONKAMER ROCKANJE - DAG.

LOTTE
(fluisterend) Gas?

LOTTE(JONG) zit aan de vleugel en pingelt wat akkoorden. Schumann, het lied waarbij ze David ontmoette. Vlakbij haar staat PA. Op de achtergrond zitten MA, BRAM en het ECHTPAAR DE VRIES mens-erger-je-niet te spelen. Het gesprek van Lotte en pa op fluistertoon, vanwege de anderen.

PA
Ja, gas.

Lotte's spel en zang klinkt steeds verbrokkelder.

LOTTE
Wat is dat nou voor iets zieks?

PA
Het stond in het Parool. Ik bedenk het niet.

LOTTE
Wat stond er dan?

PA
Iets over badkamers waar de gevangen tegenstanders,
zo stond het er, naakt in worden gedreven en vergast.

Lotte stopt met spelen.

LOTTE
Naakt?

PA
En dat de capaciteit van die gaskamers inmiddels van
tweehonderd tot duizend personen is opgevoerd.

LOTTE
Dat is natuurlijk niet waar.

PA
Zit je me nou voor leugenaar uit te maken?

LOTTE
Een journalist met teveel fantasie.

PA
Alsof ik zoiets uit mijn duim zou kunnen zuigen.

Driftig loopt hij naar het gezelschap, bemoeit zich met het spel.

Op de voorgrond sluit Lotte langzaam, maar zonder aarzelen, de piano. Voorgoed.

Een half jaar later.

146. VERLEDEN, 1945 FEBR. OOSTR./ EXT.- STRAAT WENEN - DAG.

Gillend luchtalarm. Een straat in Wenen.
ANNA(JONG) heeft net een bos asters gekocht bij een
bloemenstal. Ze rekent nog snel af met de VERKOOPSTER. Ze
kijken allebei bezorgd naar de lucht. De verkoopster begint al
met het sluiten van haar stal.
MENSEN rennen één kant op, kennelijk richting schuilkelder.

Anna rent een andere richting op.
Ze gaat het portiek van een appartementenblok in en opent met een sleutel snel de voordeur.

147. VERLEDEN, 1945 FEBR. OOST./ INT.- HUIS OUDERS GROSALIE - DAG.

ANNA (JONG) komt het halletje van de ouders van Martin binnen. Buiten gilt het luchtalarm door. Opeens klinkt, niet eens zo heel ver weg, een enorme explosie. Ergens in het huis rinkelt glas. Ze loopt door de donkere gang naar de huiskamer en gaat naar binnen.

Anna staat in de deuropening van het benauwde huiskamertje. Ze heeft haar bos asters in de hand. Van buiten het luchtalarm. VADER GROSALIE en MOEDER GROSALIE staan als wassen beelden tegen het buffet geleund. Anna ziet dat de ramen van het appartementje eruit zijn geslagen. De gordijnen bewegen in de wind. Niemand zegt iets. Dan loopt Anna naar de tafel.

ANNA
Is er post? Nee, ---

Geen post op de tafel. Ze legt de bloemen op tafel.

ANNA
--- er is al meer dan een maand geen post.

Ze pakt een vaas van een plank.

VADER GROSALIE
Er is wel post.

Anna is onmiddellijk gealarmeerd door de toon van zijn stem. Ze stukt. Moeder Grosalie pakt een pakketje dat achter hen ligt. Ze geeft het pakketje aan haar. Anna zet de vaas op tafel en bekijkt het pakket. 'Nachlass-sache' staat er op. Het is doodstil. Anna maakt het pakket met beheerste bewegingen open, haar gezicht uitdrukkingsloos. Er komen kleren van Martin uit het pakket en de foto die ze tijdens de vakantie maakten. Brieven van Anna. Martins' mooie zakdoeken. Bij het buffet laat de vader een brief zien. Anna reageert niet. Hij begint voor te lezen.

VADER GROSALIE

Liebe Frau Grosalie. Als Kompagniechef habe ich die Pflicht Sie vom Heldentot Ihres Mannes zu benachrichten.

Het is niet duidelijk of Anna luistert.
Ze pakt de vaas en de bloemen en loopt naar het kleine keukentje dat aan de kamer grenst. De vader kijkt haar na.

VADER GROSALIE

Bij de Eiffel. Granaatvuur.

Anna vult de vaas met water en zet mechanisch de bloemen erin.

VADER GROSALIE

Im Glauben an dem Endsieg und an die gerechte Sache dieses Krieges verbleibe ich mit... Heil Hitler.

Een aster valt op de grond. Ze raapt hem op, hij moet er ook in.

148. HEDEN, APRIL. SPA/ EXT.- ERGENS IN BOS SPA - SCHEMER.

De zon begint te zakken. ANNA(OUDE) en LOTTE(OUDE) zitten op een omgevallen boom. Ze zijn allebei onder de indruk.
Dichterbij:

ANNA

Hij had Rusland overleefd, de partizanen, de kou, zelfs dysenterie, dat hoorde ik later. Maar die appels...

Anna's toon is licht, onthecht, het is al lang geleden.

LOTTE

Appels?

ANNA

Vlak voor het einde van de oorlog rijdt hij met een paar jongens in een vrachtwagen. Gewoon een patrouille. Mooi weer, langs een paar appelbomen. Jongens, appels! Wie wil er een appel?

Stilte. Lotte kijkt haar vragend aan.

ANNA

Sterappeltjes, denk ik. Die had je toen nog. Van die hele kleine. Hij blijft wachten in de cabine. Ze zien

zó, vanuit de bomen, die hele vrachtwagen uit elkaar spatten. Granaatvuur. Amerikanen.

Lotte weet niet wat ze zeggen moet.

ANNA
'Der Heldentot ihres Mannes'.

Stilte.

ANNA
Ze hebben hem bij elkaar geveegd en in dat dorp in de grond gestopt.

Stilte.

LOTTE
Jij had tenminste nog een graf.

Anna kijkt haar aan.

LOTTE
In Auschwitz was geen kerkhof.

Voorjaar 1945.

149. VERLEDEN, 1945-APR. DTSL/ EXT.- LAZARET - DAG.

Een baaierd van geluiden: startende en draaiende vrachtwagenmotoren, gedraaf van soldaten, bevelen die worden geschreeuwd. We zien ANNA (JONG). Ze draagt het uniform van het Rode Kruis. Ze sleept met een JONGEN, een heel jonge, zwaargewonde soldaat.

Het is voorjaar 1945, dertig kilometer van het Amerikaanse front. Er is een exodus aan de gang, een transport naar veiliger gebieden. Uit het lazaret - een snel omgebouwde herenboerderij - worden alle gewonde SOLDATEN en OFFICIEREN in legervrachtwagens en andere vervoermiddelen gestouwd.

Een SOLDAAT1 zet zijn handen aan zijn mond:

SOLDAAT1
Wie lopen kan, loopt! Wie lopen kan, loopt!

DOKTERS, in burger of militair, BRUINE ZUSTERS en RODE-KRUIS ZUSTERS en min of meer GEZONDE SOLDATEN dragen en slepen een stroom van GEWONDE MANSCHAPPEN naar buiten.

Een gigantische, chaotische uittocht. Er wordt geteld, er worden lijsten gecheckt.

SOLDAAT1

Trapp, nummer 43, 44 Gnade, Buchmann 45... Graffman is de laatste, 46. Dat was het... Wie is dat?

ANNA

Hasse. Hij moet mee.

GEWONDEN op krukken komen langs. Chaos. ANNA versleept de JONGEN. Roept tegen wie ze maar tegen komt dat hij méé moet. Soldaat1 haalt een DOKTER erbij. De arts checkt routineus, in twee seconden, de jongen. Constateert:

DOKTER1

Dood. Weg! Die kant uit.

En hij haast zich naar zijn wagen. Anna ziet dat hij gelijk heeft.

Ze wordt opzij geduwd. Andere lijsten worden voorgelezen.

DOKTER2

Kirchner! Waar is Kirchner?

(vraagt aan Anna) Kirchner?

Hij wacht niet op antwoord, neemt de dode jongen van Anna over en sjouwt hem weg. Iemand geeft het sein tot vertrek.

Anna klampt een DOKTER3 aan.

Verpleegsters met koffers komen voorbij. Auto's starten, in een blauwe walm. Ze gaan wat opzij, moeten schreeuwen:

ANNA

Eberhard moet mee! Eberhard ligt nog in de kapel!

DOKTER3

(checkt lijst) Granaatscherf bij z'n hart. Mag niet vervoerd worden. Iedere beweging kan zijn dood zijn!

ANNA

We kunnen hem niet achterlaten!

DOKTER3

We kunnen niks doen. Laten we hopen dat de Amerikanen hem in leven laten. En dat ze artsen hebben... Kom mee. Weg. Weg!

Hij loopt weg. Anna blijft staan.

Vrachtwagens komen in beweging. Het lawaai wordt ondragelijk.

Anna draait zich om en rent naar binnen.

150. VERLEDEN, 1945-APR. DTSL./ INT.- RUIMTE IN LAZARET - DAG.

Stilte. Een stilte die hard aankomt na het lawaai hiervoor.

In een ruimte staan wat veldbedden. En in één ervan lijkt nog iemand te liggen.

ANNA (JONG) komt dichterbij.

Ze ziet het bezwete gezicht van jonge soldaat. EBERHARD.

Hij ligt op zijn rug, bewegingloos. Leeft hij nog?

Op een kruk naast het bed ligt zijn Wehrmachtuniform.

Anna strijkt zacht over zijn haar. Hij opent zijn ogen.

EBERHARD

Zuster... Zijn we alleen?

ANNA

Ssssh.

EBERHARD

Wees maar niet bang.

Ze dekt hem voorzichtig toe. We zien een glimp van de ernstige borstwond.

EBERHARD

Ik zal geen misbruik van de situatie maken.

Ze lacht. Hij ook, maar de pijn schiet door zijn gezicht.

150 A. VERLEDEN, 1945-APR. DTSL./ INT - RUIMTE IN LAZARET-NACHT.

Het gezicht van EBERHARD dat van opluchting ontspant. Een klaterend geluid. ANNA (JONG) laat hem plassen in een urinaal.

EBERHARD

We moesten maar trouwen.

Anna glimlacht. Voorzichtig, om hem niet te stoten, haalt ze het urinaal onder de lakkens vandaan.

EBERHARD

We weten nu alles van elkaar.

Ze lacht zachtjes. Ze mag hem wel.

151. VERLEDEN, 1945-APR. DTSL./ INT - RUIMTE IN LAZARET - NACHT.

Nacht. In de ruimte branden enkele kaarsen.

Stilte.

Dan ineens een angstaanjagende schreeuw van pijn.

ANNA (JONG), op één van de andere bedden, schiet verward wakker uit een halfslaap.

Het is EBERHARD die zo gilt. Anna gaat naar hem toe.

EBERHARD

Help..!

Alle pijn gaat door zijn gezicht. Hij probeert niet te bewegen. Fluistert:

EBERHARD

Morfine.

Wanhoop op Anna's gezicht. Er is geen morfine.

De stervende jongen kreunt. Prevelt. Wat kan ze doen?

152. VERLEDEN, 1945-APR. DTSL/ INT.- KAMERS IN LAZARET - NACHT.

ANNA (JONG) scharrelt in paniek rond. Zoekt systeemloos in lage kasten en onder strozakken.

Anna vindt lege ampullen. Een injectiespuit.

Ergens een houten krat. Er rinkelen lege flessen in.

Anna kijkt. Twee drie flessen wijn zijn nog niet aangebroken.

153. VERLEDEN, 1945-APR. DTSL/ INT.- RUIMTE IN LAZARET - NACHT.

ANNA (JONG) zit geknield naast het bed van EBERHARD en voert hem wijn.

Ze neemt zelf ook een slok uit de fles.

EBERHARD is ver heen. Dronken en stervende - in een delirium van pijn en alcohol. Hij wenkt Anna dichterbij.

EBERHARD

Actie Weerwolf - Zuster. Ga mee. We gaan... We gaan de bergen in. De bérgen in.

ANNA

Ssst.

EBERHARD

We trekken ons terug in de Alpen. En dan tot de dood, zuster. Jaa..! Tot de bergen.. De dood..!

ANNA

Sssht..

Opeens kijkt hij haar aan. Lijkt onverwacht nuchter:

EBERHARD

Op wie wachten we eigenlijk?

ANNA
Op de Amerikanen.

Hij schiet overeind, vertrokken gezicht van pijn en wanhoop.

EBERHARD
Niet capituleren!

ANNA
Stil. Lig stil.

Maar hij zweept zichzelf op tot razernij. Hij schreeuwt en huilt. Anna omklemt hem, probeert hem stil te laten liggen.

EBERHARD
*Niet capituleren. Niet capituleren! We redden het!
Zúster..! Zúster..! We redden het toch?*

ANNA
Stil..

Hij klemt zich aan haar vast. Verzwakt. Dreint als een kind.

EBERHARD
We redden het toch..? Zuster..?

Anna aait over zijn haar, wiegt hem heen en weer.

ANNA
Ja, mijn jongen. We redden het.

154. VERLEDEN, 1945-APR. DTSL./ EXT.- TERREIN VOOR LAZARET - DAG.

Oorlogsgeraas in de verte. Helder daglicht.
Het gezicht van ANNA (JONG). Bijna uitdrukkingloos.
Ze steekt het verlaten terrein over. Jas aan, koffertjes in de hand. Mechanische, haast onverschillige manier van lopen.
Van bovenaf is te zien dat midden op het terrein een enorme witte cirkel is geschilderd, met een gigantisch rood kruis erin. Anna loopt er dwars over heen. Zonder er naar te kijken.

155. VERLEDEN, 1945-APR. DTSL/ EXT.- BRUG OVER RIVIER BIJ LAZARET - DAG.

Oorlogsgeraas in de verte. Een stevig stromende rivier.

ANNA(JONG) staat op de brug. Haar koffers staan naast haar. Ze kijkt naar het water.

Achter haar kleurt de lucht rood op.

Het is niet duidelijk of ze in het water wil springen of niet. Ze staat daar maar.

Dan schopt ze tegen de koffer met babykleertjes. Hij valt om. Ze trapt er op, woedend, een paar keer. Dan pakt ze die koffer en smijt hem in één beweging over de leuning van de brug, de rivier in. De oude koffer sluit niet goed en vliegt nu helemaal open. Alle babykleertjes vallen in de rivier.

De kleertjes blijven drijven, omdat ze zo licht zijn.

Anna kijkt de babykleertjes na. Daar drijft haar leven.

Wonderlijk, al die kleine hemdjes en jurkjes in de rivier.

In de verte, waar gevochten wordt, kleurt de lucht rood. Haar gezicht van dichtbij.

Dan klinkt er een mannenstem vlakbij. Amerikaans accent.

STEM AMERIKAANSE SOLDAAT

Hello Baby...

Anna draait zich om en kijkt recht in de loop van een machinegeweer. Daarachter een grijnzende AMERIKAANSE SOLDAAT in gevechtstenuue. Hij kauwt op kauwgum. Anna's gezicht. Op de achtergrond zijn Lotte en het bootje verdwenen.

156. VERLEDEN, 1945-MEI. NDL./ EXT.- TUIN ROCKANJE - DAG.

Muziek uit een oude radio in de vensterbank van een geopend raam. In de tuin bij de vijver hijst VADER ROCKANJE de Nederlandse vlag. De FAMILIE ROCKANJE en de FAMILIE DE VRIES kijken toe. Ook JET met TWEE KLEINE KINDEREN, MIES, in verwachting en MARIE, plus hun ECHTGENOTEN.

Dan gaat iedereen de tuin uit om naar de intocht van de Canadezen te gaan kijken.

LOTTE(JONG) zit alleen in haar prieeltje. Ze tekent met een vulpen een trouwring om haar vinger. BRAM zoekt Lotte, loopt de tuin door naar het prieeltje.

BRAM

Lotte, kóm je?

Lotte veegt de trouwring weg. Bram komt bij haar staan.

BRAM

Iedereen gaat al, kom je? Ik wil ze zien, die Canadezen! Straks zijn we te laat!

LOTTE

Denk je dat David mij nog wil?

Het gezicht van Bram. Alle plezier verdwijnt er uit.
Het is even stil. Hij schraapt zijn keel.

BRAM

Ik denk dat David niet meer terug komt.

Stilte.

BRAM

En ik denk - dat jij dat ook denkt.

Onhandig poetst hij zijn brillenglazen. Lotte staat op en geeft hem een klap.

Voorjaar 1946.

157. VERLEDEN, 1946-APRIL. NDL./ INT.- HUIS BRAM EN LOTTE - DAG.

De hand van Lotte met een echte trouwring. Een PASGEBOREN BABY wordt uit haar wiegje getild door LOTTE(JONG). Ze zingt.

LOTTE

Lieve zusje, dans met mij,
'k Neem uw handjes allebei...

Vlakbij Lotte en de baby staat BRAM. Hij heeft een brief van het Rode Kruis in zijn hand, houdt die omhoog. Ook hij draagt een trouwring.

Lotte brengt de baby naar een commode en legt haar er op.

LOTTE

Eenmaal heen, eenmaal weer,
Nu in't rond en dan niet meer..!

Boven de commode hangt de foto van David, ingelijst.
Lotte begint de baby liefdevol te verschonen.

LOTTE

Eenmaal heen, eenmaal weer,
Nu in't rond en dan niet meer..!

Een klein, eenvoudig huiskamertje. De slaapkamer is door schuifdeuren van de woonkamer afgescheiden. Zonder geld ingericht, maar wel met smaak en culturele achtergrond. Boeken. (Geen piano) De wieg staat in het woongedeelte.

BRAM

Lotte... Een officieel bericht over David.

Lotte stokt even. Dan knikt ze.
Ze gaat door met de baby toespreken. Alleen zachter.

LOTTE
---Lekker schone luier, zo, dat is beter, hè? Mijn
snuffeltje---

BRAM
Wil je het lezen?

Ze schudt van nee, terwijl ze nóg zachter doorpraat.

LOTTE
---Ben jij mijn konijntje?---

BRAM
Zal ik het voorlezen?

Ze haalt haar schouders op. Haar stem begint te stikken.

LOTTE
---Ben jij dan mijn konijntje? -

BRAM
Nou ja... Het komt er op neer... Wat we al dachten---

Lotte's gezicht en profiel boven de baby. Ze stokt, maar
fluistert dan hees door.

LOTTE
---Ben jij mamma's konijntje?---

BRAM
---In Auschwitz ---

Lotte's gezicht hangt vlak boven dat van de baby. Fluistert.

LOTTE
---Ja? Ben jij dat? Ben jij dat?---

BRAM
---Wat we al dachten.

Lotte is bijna niet meer te verstaan.
Bram frommelt ongelukkig de brief in elkaar. En vouwt hem weer
open.

LOTTE
---Mijn zoetje... Mijn liefje---

Het gezichtje van de baby van dichtbij. Pats, er valt een traan op haar gezichtje, vlakbij haar oog. Ze knippert verschrikt.

158. VERLEDEN, 1946-APRIL NDL/ EXT.- STRAAT BIJ HUIS BRAM EN LOTTE - DAG.

Een straat in Den Haag vlak na de oorlog. Een paar VOETGANGERS, sober gekleed. Dan zien we ANNA(JONG). Die ziet er vreselijk uit, met een koortslip, sterk vermagerd, bleek. Koffer in de ene hand, papiertje met adres in de andere. Een MAN ziet haar zoekend rondkijken. Komt naar haar toe.

MAN

Kan ik je helpen, wijffie? Ga je uit logeren?

In het Duits:

ANNA

Neem me niet kwalijk, kunt u mij misschien zeggen...

Hij duwt haar van zich af, afschuw op zijn gezicht.

MAN

Pleuris - een mof!

Alsof ze melaats is - mensen draaien zich om, staren haar aan. Anna 's gezicht, ze realiseert zich dat ze hier een paria is.

159. VERLEDEN, 1946-APRIL NDL./ INT.- HUISKAMER HUIS BRAM EN LOTTE - DAG.

LOTTE(JONG) wiegt haar BABY. Behuïld gezicht. BRAM komt zwijgend de kamer binnen. Met in zijn kielzog ANNA(JONG). Bleek, moe, met koortslip. Lotte staat als een standbeeld. De twee zussen kijken elkaar aan. In het Duits:

ANNA

Je hebt een kindje! Lottchen! Dat wist ik niet... een kindje!

Met een verkramppt gezicht staat Lotte daar, beweegt zich niet. Anna gaat naar haar toe. Bram op de achtergrond.

ANNA

Is het een jongen of een meisje?

Geen antwoord.

ANNA
Waarom zeg je niks?

BRAM
Een meisje. Hester.

ANNA
Lotte..?

Ze staan nu vlak bij elkaar.
 Lotte zwijgt, doet niets. Anna draait zich verward naar Bram.

BRAM
Lotte, ---

ANNA
Waarom zég je niks?

Stilte. Dan, in hard Hollands:

LOTTE
 Die taal wordt hier niet meer gesproken. Niet in dit
 huis. Niet in mijn leven. Nooit meer.

Stilte. Drie ongelukkige mensen.

**160. VERLEDEN, 1946-APRIL NDL. / INT.- SLAAPKAMER HUIS BRAM EN
 LOTTE - DAG.**

BRAM en LOTTE (JONG) in de slaapkamer. De schuifdeuren op een
 kier. Lotte zit op bed. Bram fluistert. Hoog tempo.

BRAM
 ---Maak dan ruzie, voor mijn part. Doe iets, kan niet
 schelen wat. Maar dit vind ik echt afschuwelijk.
 Lotte...

Lotte kijkt strak voor zich uit, zoals ze als kind deed.

BRAM
 ---Je móet met haar praten. Zet je er overheen. Zij
 kan het niet helpen. En je weet niks van haar, niks.
 Het zijn niet allemáál nazi's.

Lotte staart naar de grond.

BRAM
 ---Slá haar dan, scheldt haar uit, weet ik het! Praat
 met haar! Dan hoor je het wel. Het is familie, Lotte,

het is familie. Je tweelingzus, godallemachtig. Wat wil je dat ik doe?---

Lotte haalt haar schouders op.
In de andere kamer klinkt een babygeluidje.

161. VERLEDEN, 1946-APRIL NDL./ INT.- HUISKAMER HUIS BRAM EN LOTTE- DAG.

Ondertussen staat ANNA (JONG) bij de wieg. Ze heeft haar jas nog aan. De BABY begint te huilen.
Anna pakt haar voorzichtig op.

Anna kijkt op als de schuifdeuren opengaan.
De twee zussen kijken elkaar een seconde aan.
Dan loopt LOTTE (JONG) naar Anna toe.

ANNA
Baby cry..

Zonder iets te zeggen pakt Lotte de baby af.

ANNA
Lotte---

Lotte kijkt haar aan.

ANNA
Please?

Maar Lotte draait zich om en loopt met de baby naar de slaapkamer.
Anna blijft bij de wieg achter. In zacht Duits:

ANNA
Het is toch mijn nichtje?

Anna ziet door een kier van de schuifdeuren dat LOTTE (JONG) de BABY de borst geeft.

Anna kan haar ogen er niet vanaf houden.
Dan pakt **ze** haar koffer. Ze legt hem op het dressoir, recht onder de foto van David, en opent hem. Kleren, alle brieven van Martin. Een ingelijste foto. De kinderbrieven van Lotte. En het oude geborduurde zakdoekje. Dat pakt Anna er uit. Ze aarzelt. Vouwt het uit, strijkt het glad op de tafel. Kijkt naar de voorstelling: Twee poppetjes en een boom in het midden. Loopt er dan mee naar de schuifdeuren.
Lotte heft haar hoofd op en kijkt richting deuren.
De twee zussen kijken elkaar aan.
Anna houdt onzeker het zakdoekje omhoog.

ANNA
You know?

Lotte maakt een gebaar: niet storen nu, en buigt zich weer over haar baby.
Anna legt het zakdoekje terug in haar koffer.
Bram heeft medelijden, hij staat op.

BRAM
Kóm.

Hij pakt Anna bij de hand en neemt haar mee de kamer uit.

162. VERLEDEN, 1946-APRIL NDL./ INT.- WERKPLAATS HUIS BRAM EN LOTTE - DAG.

BRAM houdt een halfvoltooide viool omhoog en geeft uitleg, in gebroken Duits. ANNA(JONG) staat bij hem.

BRAM
Alles (S weg) mit Lijm. Dierlijke *Knochenleim*. Mit een *Pinsel*. Und ein sehr schöner Lack. Ruikt ook lekker, hè?

Hij snuift zelf verrukt aan de viool.

BRAM
Zonder kleurstoffen. *Kein Farben*. Dat kan je alleen maar zelf maken. *Mach Ich selbst*. Héél belangrijk voor de klank.

Boven hun hoofd klinken voetstappen. Anna kijkt naar het plafond.
Bram ziet haar blik en zwijgt even.
Anna pakt zijn arm.

ANNA
Ik kom hier voor háár. Alstublieft. Ze is de enige die ik nog heb. Wat moet ik doen?

Bram knikt.

ANNA
Ik móet met haar praten...!

Weer voetstappen boven hun hoofd.
Ze kijken alletwee naar het plafond. Dan, zacht:

BRAM

Lotte heeft het niet zo makkelijk.

163. VERLEDEN, 1946- APRIL NDL./ INT.- HUISKAMER HUIS BRAM EN LOTTE- DAG.

LOTTE(JONG) heeft de BABY in de wieg gelegd. Ze ziet in het voorbijlopen het zakdoekje in Anna's geopende koffer. Ze pakt het, bekijkt het.

Ze blijft even bij de koffer staan, ineens gefascineerd. Ze ziet haar gele kinderbrieven, bijeengebonden met een lint. Raakt ze aan, pakt ze op.

Dan ziet Lotte de ingelijste foto in de koffer.

Ze legt de brieven terug en pakt de foto. Bekijkt hem.

Buigt zich dieper over die foto.

Het is de foto van Anna en Martin, die zij tijdens hun vakantie hebben laten maken.

Een diepgelukkige Anna in de armen van haar SS-officier.

De strepen op zijn uniform. Zijn pet. Het hakenkruis. Het doodshoofd. Het SS-teken.

164. VERLEDEN, 1946-APRIL NDL./ INT. - WERKPLAATS HUIS BRAM EN LOTTE - DAG.

Korte, heftige beelden:

LOTTE(JONG) stormt de werkplaats binnen. Ze smijt Anna's koffer en jas in de richting van haar zus. In het Nederlands:

LOTTE
Wég! Wég! Wég...!

ANNA(JONG) en BRAM schrikken vreselijk. Lotte trekt Anna aan haar arm naar de deur.

LOTTE
Nazi! Nazi! Jullie hebben hem vermoord! Jij ... en die kerel!

ANNA
Lotte...

Maar Lotte slaat en duwt haar, ze struikelen samen, Anna valt met haar hoofd tegen de deurpost, gereedschap valt, ook Lotte doet zich pijn, het maakt allemaal niet uit.

BRAM
Lotte! Stop!

Lotte is niet te stoppen. Ze richt zich één seconde tot Bram.

LOTTE
Wil j'ij een SS-hoer in huis?!

Meteen smijt ze de koffer en jas in Anna's richting. Rent naar de deur, trekt hem open.

LOTTE
Ik niet! Wég!

Ze grijpt Anna bij haar arm, sleurt haar naar de deur.

LOTTE
Moordenaars! Wég! Wég!

BRAM
Anna - wacht! Lotte - stop!

Maar Anna graait naar haar koffer en jas.

ANNA
Nein, nein.

LOTTE
Moordenaars - Moordenaars!

Ze duwt Anna naar buiten. Slaat de deur dicht.

165. VERLEDEN, 1946-APRIL NDL. / EXT.- HUIS BRAM EN LOTTE EN STRAAT - DAG.

Het is al schemerig. De straat is leeg.
ANNA(JONG), die gestruikeld is, krabbelt overeind, pakt haar koffer en haar jas.
Dan gooit LOTTE(JONG) de deur weer open. Anna heeft een schrikreactie, loopt achterwaarts van Lotte weg.

LOTTE
Verdwijs uit mijn leven! Ik wil je nooit meer zien!
Nooit meer!

Anna staat stil, wil iets zeggen, maar krijgt de kans niet.

LOTTE
Je bent mijn zus niet meer!

Een moment kijken de zussen elkaar aan, voor het laatst.
Dan slaat Lotte met een klap de deur dicht.
Het gezicht van Anna.
Ze staat daar verloren naar de dichte deur te kijken.

In de verte wandelen TWEE OUDE DAMETJES, stijf gearmd. Ze letten niet op Anna.
Anna draait zich om en loopt de straat uit.

166. HEDEN, APRIL. SPA/ EXT.- ERGENS IN BOS SPA - SCHEMER.

Het is bijna donker. ANNA(OUDE) en LOTTE(OUDE) staan stil.
Zwijgen. Anna kijkt Lotte, die het laatst aan het woord was, aan. Dan, zacht:

ANNA

Dat was het dus. Je zus, de vrouw van een SS-er.

Lotte knikt. Ze zijn enigszins beschaamd voor elkaar, omdat de beide verhalen diepe indruk gemaakt hebben. Kijken wat rond. Er staan geen banken.

LOTTE

En nu spreek jij Nederlands.

ANNA

Goed, hè? (lacht)

Ik dacht: dat overkomt me geen tweede keer.

LOTTE

We moeten terug. Het wordt al donker.

Anna laat zich kreunend op de grond zakken.
Lotte doet dat ook maar.
Haalt een pak koekjes uit haar tas, geeft er een aan Anna.
Ze rusten.
Dan vanuit de stilte:

ANNA

Ik wist nauwelijks wat er in Holland gebeurd was. Jij zei niets. En wat er met de joden gebeurd is, dat heb ik ook pas veel later gehoord.

LOTTE

Wir haben es nicht gewusst.

Anna negeert het cynisme. Eet haar koekje. Knikt vriendelijk.

ANNA

Zo is het. We wisten het niet.

Nijdig slaat Lotte de kruimels van haar jack.

LOTTE

We moeten terug.

Stilte.

167. HEDEN, APRIL. SPA/ EXT.- BOSPAD 5 IN BOS SPA- SCHEMER.

Harde boze stemmen. ANNA(OUT) en LOTTE(OUT) lopen geagiteerd over het pad. Af en toe staan ze stil.

ANNA

--- Als ik tuberculose had gehad, in plaats van jij, dan was alles andersom geweest.

LOTTE

De vraag is of ik dezelfde keuzes had gemaakt.

ANNA

Natuurlijk. Je had niet beter geweten, net als ik.

LOTTE

Ik was nooit met een SS-er getrouwd!

ANNA

Natuurlijk wel, als je maar verliefd was. Net als ik. Ik ben niet verliefd geworden op een SS-er, ik ben verliefd geworden op Martin. De beste man ter wereld.

LOTTE

Ik was nooit verliefd geworden op een moordenaar.

ANNA

Martin was geen moordenaar.

LOTTE

Anna, doe niet zo naïef! Polen, Rusland, je vertelt het me net! Een SS-er die daar was in die tijd, die heeft meegedaan aan zuiveringsacties! En die heeft geen mensen gedood?

ANNA

Ik zei dat hij geen moordenaar was. Ik ben niet naïef. Niet meer. Dacht je dat ik daar later niet over na heb gedacht! Natuurlijk heeft hij meegedaan, hij zal wel ontmoeten hebben. Maar wat ik zeker weet, is dat hij die oorlog haatte. Hij was een goed mens.

LOTTE

SS-ers waren moordenaars uit overtuiging.

ANNA

Er zijn mensen in soorten en maten, niet? Dus ook bij de SS.

LOTTE
Zo kan je iedere beul begrijpen, als je je maar lang genoeg in hem verdiept. Dat is gevaarlijk, Anna.

ANNA
Martin was geen beul. Niet iedere Duitser was een beul.

Lotte kijkt om zich heen.

LOTTE
Waar zijn we in godsnaam?

Ze pakt het kaartje uit haar tas. Zet haar leesbril op.
Anna gooit het over een andere boeg:

ANNA
Jij en ik, wij zijn allebei slachtoffer geweest van de omstandigheden.

LOTTE
Sorry, maar ik ga mijn leven niet met dat van jou vergelijken.

ANNA
Waarom niet? Is mijn verdriet minder waard dan dat van jou?

Lotte bestudeert de kaart.

ANNA
Verdomme Lotte, als jij en ik elkaar niet kunnen begrijpen, wie kan het dan wel? Hoe moet het dan verder met de wereld?

Lotte kijkt op het kaartje, kijkt om zich heen.

ANNA
Dan kan je de duur van elke oorlog met vier generaties vermenigvuldigen.

Driftig laat Lotte het kaartje zakken.

LOTTE
Hou je mond! Ik wil het niet eens horen! Ik ga niks begrijpen, niks vergeven. Als ik jou vergeef - dan verraad ik David!

Ze loopt woedend door.
Anna gaat er net zo woedend achteraan.

ANNA
Jij hoeft mij niks te vergeven! Ik vraag niet om
vergeving, want ik heb niets misdaan!

Maar ze kan niet meer, ze snakt plotseling naar adem, blijft
staan.

ANNA
Ik heb altijd geprobeerd het goede te doen en jij
doet alsof ik een beest ben!

Ze laat zich op de grond zakken, heeft het benauwd. Zacht:

ANNA
Ik heb David - ik heb - niet -

Lotte draait zich om, schreeuwt.

LOTTE
Twee werelden, jij en ik! Dat komt nooit, nooit,
nooit bij elkaar! Ik ga deze kant op. Jij die. Gewoon
de weg terug. Ik heb een kaartje. Ik zoek een andere
route.

Dan aarzelt ze, ziet hoe Anna daar op de grond zit.

LOTTE
Lukt dat, denk je?

Anna maakt een driftige armbeweging, gá maar.

Lotte draait zich om en loopt weg.

168. HEDEN, APRIL. SPA/ EXT.- BOSPAD 5 IN BOS SPA - SCHEMER.

Even later. LOTTE(OD) is een heel stuk doorgelopen. Haar
gezicht. Getroebleerd, diep in gedachten.

Lotte staat stil. Aarzelt.
Draait zich om en loopt terug.

169. HEDEN, APRIL. SPA/ EXT.- PLEK IN BOS SPA - SCHEMER.

Ze komt aan bij de plek waar ze Anna achtergelaten heeft.
ANNA(OD) ligt doodstil op de koude harde grond.
Lotte loopt naar haar toe. Knielt bij haar.

LOTTE
Anna, wat héb je?

Anna (weet, weg) probeert haar zwakte te verbergen. Komt overeind.

ANNA
Niks.

LOTTE
We gaan samen terug.

Ze gaat naast Anna zitten, heeft de wandelkaart in haar hand.

LOTTE
Als ik maar wist waar we zijn.

170. HEDEN, APRIL SPA/ EXT.- PLEK IN BOS SPA - NACHT.

Wat later, het is inmiddels donker, lopen ze nog steeds rondjes in het bos. Ze lopen langs een vrij schuine helling. Lotte kijkt in de diepte, er schemert iets lichts doorheen. .

LOTTE
Anna, is dáár niet ons pad?

171. HEDEN, APRIL. SPA/ EXT.- HELLING EN OPEN PLEK IN BOS SPA - NACHT.

ANNA(OUDE) en LOTTE(OUDE) proberen een stuk af te snijden door een hellinkje af te dalen. Ze zijn omringd door hoge bomen. Het maanlicht kan er nauwelijks doorheen. Lotte helpt Anna, maar het gaat heel moeilijk. Ze zien niets.

Enmaal beneden blijkt het pad een open plek te zijn. Hier kan het maanlicht beter bij. Ineens zakt Anna weer door haar benen.

LOTTE
Anna!

ANNA
Even zitten.

LOTTE
Kóm.

Ze probeert Anna overeind te slobberen, maar tevergeefs.

ANNA

'De geest is gewillig, maar het vlees is zwak.'

Lotte zet haar zus zorgzaam tegen een boom.

Dan komt ze komt er zelf naast zitten.

Ze zijn allebei bang, maar verbergen dat voor elkaar.

ANNA

Ga jij maar door. Ga jij maar hulp halen.

LOTTE

We moeten bij elkaar blijven. Ze gaan ons zoeken. Er komt wel iemand.

Ze zitten in stilte. Verlegen met de situatie.

ANNA

Zitten we dan.

LOTTE

Wat mij betreft kan het diner hier geserveerd worden.

Ze grinniken. Ze luisteren naar de geluiden.

Dan, zacht:

ANNA

Lotte - Ik heb David niet vermoord.

LOTTE

Nee. Dat weet ik wel.

ANNA

Maar jij vindt dat ik schuld heb.

LOTTE

Dat weet ik niet. Ik weet niet eens of ik dat vind.

ANNA

Ik ook niet. Daar ben ik nooit uitgekomen. Zoveel boeken over dat onderwerp gelezen en nooit uitgekomen.

Stilte.

172. HEDEN, APRIL. SPA/ EXT.- OPEN PLEK IN BOS SPA - NACHT.

Later. LOTTE(ODU) maakt een soort bladerbed onder een boom. ANNA(ODU) helpt zoveel ze kan vanuit haar zittende positie. Ze ademt zwaar, lijkt benauwd.

Lotte ploft weer naast haar. Diept het laatste koekje uit haar tas. Deelt dat doormidden.

LOTTE
Allerlaatste.

ANNA
Heerlijk. Een feestmaal.

Ze eten, zwijgen. Moe en hongerig.

LOTTE
Heb jij nou eigenlijk ooit kinderen gekregen?

ANNA
Nee, ik kon ze niet krijgen. Dat bleek veel later, bij een onderzoek. Dankzij de klappen van oom Heinrich en het zware sjouwen op de boerderij.

Stilte.

ANNA
Toen ben ik gaan werken bij de Kinderbescherming. Dat heb ik de rest van mijn leven gedaan.

Ze veegt haar mond af.

ANNA
Met veel plezier.

Lotte kijkt nadenkend naar haar zus.

173. HEDEN, APRIL. SPA/ EXT.- OPEN PLEK IN BOS SPA - NACHT.

LOTTE(LOUD) en ANNA(LOUD) zijn iets dichterbij elkaar gaan zitten.

Lotte is schuin tegen Anna aan gezakt. Het lijkt of ze in slaap valt. Anna zingt zacht het oude Nederlandse kinderliedje.

ANNA
Lieve zusje, dans met mij,
'k Neem uw handjes allebei,

Dan begint Lotte mee te zingen. Ze neuriet, want ze kent de woorden niet meer goed. Maar allengs gaat dat beter.

LOTTE
Eenmaal heen, eenmaal weer,

Nu in't rond en dan niet meer.

Ze zingen samen, heel zacht, maar toch.

ANNA EN LOTTE

Geef mij nu je rechterhand
En wij dansen heel galant,
Een, twee, drie, vlug ter been,
Vrolijk om elkander heen.

Zacht gegrinnik.
Dan stilte.

174. HEDEN, APRIL. SPA/ EXT.- OPEN PLEK IN BOS SPA - NACHT.

ANNA(OUDE) en LOTTE(OUDE) slapen. Liggen op hun bladerbed, iets van elkaar verwijderd.
Ze slapen onrustig, zijn verkleumd en hebben pijnlijke botten.
Anna ademt verkrampd. Ze heeft het benauwd.
Lotte wordt half wakker van de kou. Ze kreunt er van, huilt bijna. Fluistert:

LOTTE
Anna...

Anna broemt wat.

LOTTE
Annalein...

Lotte praat als een ziek kind. En ze praat Duits.

LOTTE
Ich bin so kalt... So kalt.

Anna schuift naar haar toe en gaat achter haar liggen, tegen haar aan. Ze legt haar lichtblauwe regenjas over hen beiden heen. En haar arm om Lotte.
Zo liggen ze daar, lepeltje-lepeltje.

Kort beeld. Zoals in de titelsequentie:
De kleine zusjes slapend onder een lichtblauw dekentje.
Die hebben niemand anders nodig dan elkaar.

175. HEDEN, APRIL. SPA /EXT.- OPEN PLEK IN BOS SPA - DAG

Stilte. Uitsluitend de geluiden van een bos in de vroege morgen. Koud, helder licht. We zien de toppen van de bomen.

Van bovenaf is te zien dat LOTTE(OD) en ANNA(OD) nog steeds in dezelfde houding liggen. Dat Lotte wakker wordt. Terwijl we langzaam dichterbij komen, komt Lotte onder de jas en de arm van Anna, die over haar heen liggen, uit en richt zich op. Verstijfd en pijnlijk. Enigszins verward. Ze draait zich om en kijkt naar haar zus. Buigt zich dicht naar haar toe. Raakt voorzichtig Anna's gezicht aan. Trekt haar hand terug. Kijkt even verward om zich heen. Brengt haar gezicht dan vlakbij dat van Anna. Ze kijkt van dichtbij naar haar zus. Anna is dood. Zacht legt Lotte haar hand op Anna's hoofd. Dan gaat ze tegen de boom zitten, tilt Anna's hoofd op haar schoot en legt haar arm beschermend over haar dode zus heen. Ze dekt Anna nog iets beter toe met diens blauwe jasje. Daarbij ziet ze iets in één van de zakken. Ze trekt het eruit. Het is het oude, geborduurde zakdoekje. Lotte vouwt het open en kijkt ernaar. De twee poppetjes en de boom ertussen. Lotte begint te huilen. Aait over de haren van haar dode zus.

LOTTE
Ik begrijp het wel.

In de verte het blaffen van een hond. Lotte kijkt op.

Het geblaf komt dichterbij. Stemmen klinken. Dan verschijnt aan de rand van de open plek, nog tamelijk ver van Lotte en Anna verwijderd, een groep mensen. TWEE VERPLEGERS, een BELGISCHE POLITIEAGENT die een HOND aangelijnd houdt, en VROUWELIJKE ARTS. De arts stopt het groepje met een armgebaar zodra ze de twee vrouwen ziet. Zelf loopt ze naar Lotte toe. En knielt bij haar. Kijkt naar de dode Anna. Lotte heeft het zakdoekje nog steeds in haar hand. Ze rilt. Klappertandt. Is licht verward.

LOTTE
Ze wist dat ze - Ze wilde dat ik - Dat ik haar - Nog vóór ze - Dat was het -

ARTS
Mevrouw...

LOTTE
- Ik begrijp het wel.

ARTS
Wie is deze vrouw?

Lotte komt iets tot rust. Ze kijkt naar de arts.

LOTTE
Dat is Anna.

Zorgzaam schikt ze iets aan Anna's haar. Kijkt de arts aan.

LOTTE
Anna - mijn zus. Mijn tweelingzus.

Dan verlaten we de plek en gaan op weg naar de toppen van de bomen. We zien van een afstand nog nét hoe de dode Anna door TWEE VERPLEGERS in een laken wordt gewikkeld en op een brancard wordt gelegd. Hoe iemand een dikke deken over Lotte legt en haar helpt opstaan. Hoe de brancard wordt opgetild. En weggevoerd. Hoe Lotte de brancard nakijkt.

Dan zijn we boven. De zon, de lucht, de wind. Vogels.

EINDE.

Warder, december 2001